GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ

ERGENLİK DÖNEMİNDEKİ ÇOCUKLARIN (12-13 YAŞ) DUYGU VE DÜŞÜNCELERİNİ İFADE ETMEDE GÖRSEL SANATLAR DERSİNİN ÖNEMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Filiz YİĞİTEL

Danışman: Yrd. Doç. Yusuf Baytekin Balcı

Ankara
Ocak, 2010

ÖNSÖZ

Sanatta anlatım önemlidir. Bireyin düşünceleri, duyguları ve iç dünyası sanat ile görselleşir, sanat ile dışa yansır. Sanat eğitimi çocuğun çok yönlü gelişimini sağlayarak, ona sanat dilini kullanmayı öğretir.

Sanat eğitimi bireyin kendini özgürce ifade edebileceği bir ortamdır. Çocuk bu ortamda sanat yoluyla çevresi, ailesi ve arkadaşlarıyla iletişim kurar. Bu şekilde hem çevresine duyarlı olmayı hem de kendini ifade etmeyi öğrenir.

Araştırmanın birinci bölümünde, problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar üzerinde durulmuştur.

Araştırmanın ikinci bölümünde, ergenlik dönemi, çocuk resimleri ve görsel sanatlar dersi ile ilgili konulara yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde, araştırmanın yöntemi üzerinde durulmuş, araştırmanın modeli, evren, örneklem, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili konulara değinilmiştir.

Dördüncü bölüm, bulgular ve yorumlar kısmı ve uygulama yaptırılan öğrencilerin çalışmaları yer almaktadır.

Son bölümde ise sonuç ve öneriler kısmı yer almaktadır.

Bu araştırmanın, Görsel Sanatlar öğretmenlerine, sınıf ve diğer branş öğretmenlerine, okul idarecilerine ve rehber ve psikolojik danışmanlara kaynak olacağı düşünülmektedir. Çocukların iç dünyalarını anlamada, yaşadıkları çevreyi analiz etmede ve etkilendikleri olayları saptamada ve duygu ve düşünce dünyaları hakkında bilgi sahibi olmada faydalı olacağı umulmaktadır.

Bu araştırmayı yönlendiren ve yardımlarını esirgemeyen danışmanım Sayın Yrd. Doç. Yusuf Baytekin Balcı'ya, Psikolojik Danışman Mesut Alpan ve Çile Şahin' e, ayrıca görüşlerinden büyük ölçüde faydalandığım değerli Hocam Prof. Dr. Nihat Boydaş' a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Filiz YİĞİTEL

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, ergenlik dönemine girmiş veya girme evresinde olan çocukların sevgi, kıskançlık, , korku, hüzün, hoşlanma, heyecan gibi duygularını Görsel Sanatlar dersinde ne ölçüde açığa vurduklarını saptamaktır. Çocukların ergenlik döneminin özelliklerini ne derecede yansıttıklarını ve yaşamlarında etkilendikleri olayları ve kişileri sezebilmekle birlikte çocukların çevresi, ailesi ve arkadaşları ile olan ilişkilerini ve düşüncelerini incelemektir.

Bu araştırmada, uygulamalı etkinlikler kullanılmış, araştırma gözlem ve görüşmeye dayalı veriler üzerinde yürütülmüştür. Şans yöntemiyle seçilen öğrencilere duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilecekleri konular verilerek resim yapmaları istenmiştir. Uygulama sürecinden sonra yapılan resimler üzerinde analizler ve yorumlar yapılarak çocuklar hakkında bilgiler elde edilmiştir. Bunun yanında öğrencilerle görüşmeler yapılmış resimlerinde anlatılmak istenen düşüncelerle ilgili bilgiye varılmıştır.

Araştırma, Yozgat Bahçeşehir Şehit Mehmet Armağan Alper İlköğretim Okulu'nda uygulamalar yaparak gerçekleştirilmiştir. 7. sınıf öğrencilerinden seçilen 15 öğrenciye resim yaptırılarak uygulama süreci tamamlanmıştır. Sanat etkinlikleri sonucunda ortaya çıkan veriler toplanmış, analiz edilmiş ve elde edilen veriler sonuçta bir araya getirilmiştir.

Bulgular, çocukların iç dünyalarını yansıtmalarında, duygu ve düşüncelerini ifade etmelerinde görsel sanatlar dersinin önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Çocuklar içinde bulundukları çizgisel gelişim dönemlerini resimlerinde yansıtarak onlar hakkında daha fazla bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadırlar. Çocukların resimlerine bakarak fiziksel, zihinsel, kişisel, sosyal ve cinsel gelimleri hakkında da bulgular elde edilmiştir. Aynı yaş grubu çocukları içerisindeki duygu ve düşünce farklılıkları tespit edilmiştir. Bulgular, çocukların yaşamlarında etkilendikleri olayları ve kişileri görsel sanatlar dersinde yapılan sanat etkinlikleriyle açığa vurduklarını göstermektedir. Çocuğun ergenlik dönemindeki sorunlarını ve içsel çöküntülerini tespit etmede bu dersin önemli olduğu saptanmıştır. Bu bulgular ışığında, yapılabilecek araştırmalara ve çocuklara karşı geliştirilecek öğretmen ve ebeveyn tutumlarına öneriler sunulmuştur.

ABSTRACT

The purpose of this research, entered into adolescence or entering in a phase of children with love, jealousy, fear, sadness, enjoyment, excitement and emotions, such as the Visual Arts course what extent is to determine what they reveal.

To what extent the characteristics of children in adolescence and the life they had reflected on the events and influences surrounding the children We could detect people, their relationship with family and friends and thoughts incelemmust be added.

In this study, used hands-on activities, research based on observations and interviews were conducted on the data. Selected students with a chance method easily can express their feelings and thoughts about givingrek were asked to paint. After the application process, analysis and comments on the pictures made about the children was obtained. Besides interviews with the students want to be told in pictures madeinformation about how the idea has been reached.

Research, Yozgat Mehmet Armagan Alper Martyrs Primary School Bahçeşehir applications are conducted by doing. 7. grade students to 15 students selected from the implementation process was completed files built. Art ActivationAs a result of the resulting data ikleri were collected and analyzed the data obtained are combined into one result.

Findings reflect the inner world of children, to express feelings and thoughts is important visual arts course reveals. Children in the images reflected in their linear growth period. Arataus to be more knowledgeable about their rak provide. Children looking at pictures of physical, mental, personal, social and sexual findings were obtained about the example. Within the same age group children feeling ve thought differences were identified. Results, events and other influences in the lives of children and the arts in visual arts courses in their activities they are revealing. Adolescent childto identify problems and internal breakdown were found to be important in this course. In the light of these findings, to do research and teacher and parental attitudes towards children to be developed recommendations were presented.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

ÖNSÖZ i

ÖZET ii

ABSTRACT iii

İÇİNDEKİLER iv

RESİMLER LİSTESİ v

1.BÖLÜM: GİRİŞ

1.1. Problem 1

1.2. Amaç 2

1.3. Önem 3

1.4. Varsayımlar 4

1.5. Sınırlılıklar 4

1.6. Tanımlar 4

2.BÖLÜM: İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. ERGENLİK DÖNEMİ İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1.1. Ergenlik Döneminin Önemi 6

2.1.2. Ergenliğin Tanımı 7

2.1.3. Ergenlikte Büyüme ve Gelişim 8

2.1.3.1. Fiziksel Gelişim 8

2.1.3.2. Cinsel Gelişim 10

2.1.3.2.1Cinsiyet rolü 11

2.1.3.2.2.Cinsel gelişme ile ilgili sorunlar 12

2.1.3.3.Duygusal Gelişim 13

2.1.3.3.1. Ergen Duygularının Genel Özellikleri 13

2.1.3.3.2. Heyecanın Uyanması 16
2.1.3.3.3.Heyecan Anında Vücuttaki Fiziksel ve Fizyolojik Değişiklikler 17
2.1.3.3.4. Bazı Belli Heyecanlar 18
2.1.3.3.5.Okul ve Heyecan Hayatımız 21
2.1.3.3.6. Belirli Duyguların Ergenlikteki İfadesi 23
2.1.4. Toplumsal Gelişim 25
2.1.4.1. Ergenlikte Arkadaş İlişkisi 26
2.2. ÇOCUK RESİMLERİYLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR
2.2.1. Çocuk Resminin Gelişim Basamakları 27
2.2.1.1. Karalama Dönemi 27
2.2.1.2. Şema Öncesi Dönemi 29
2.2.1.3. Şematik Dönem 30
2.2.1.4. Ergenlik Öncesi Dönem 31
2.2.1.5. Mantık Dönemi 32
2.2.1.6. Ergenlik Dönemi 33
2.2.2. Psikolojik Tanıda Resmin Rolü 34
2.2.2.1. İnsan Figürünün Kullanımları 35
2.2.2.2. Projektif (Yansıtma) Amaçlı Kullanımlar 35
2.2.2.3. Çocuk Resminde Çizgilerin Yorumu 36
2.2.2.4.Özel Belirti ve İşaretler 36
2.2.2.5. Projektif Olmayan Kullanımlar 37
2.2.3. Çocuk Resmine İlişkin Görüşler 38
2.2.3.1. Gelişimsel Yaklaşımlar 38
2.2.3.2. Projektif Yaklaşımlar 41
2.2.3.3. Sanatsal Yaklaşımlar 43
2.2.3.4. Sembolik Yaklaşımlar 44

2.3.GÖRSEL SANATLAR DERSİ İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.3.1. Görsel Sanatlar Eğitimi 45

2.3.2.Görsel Sanatlar Dersinin Önemi ve Gerekliliği 47

2.3.3. Görsel Sanatlar Dersinin Genel Amaçları 49

2.3.3.1. Bireysel ve Toplumsal Amaçlar 50

2.3.3.2. Algısal Amaçlar 50

2.3.3.3. Estetik Amaçlar 50

2.3.3.4. Teknik Amaçlar 51

2.3.4. Görsel Sanatlar Eğitiminin İlkeleri 51

2.3.5.Görsel Sanatlar Dersinde Temel Beceriler 52

3.BÖLÜM: YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli 53

3.2. Evren ve Örneklem 53

3.3. Verilerin Toplanması 53

3.4. Verilerin Analizi 54

4.BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR 55

ARAŞTIRMANIN UYGULANDIĞI ÖĞRENCİLERİN RESİMLERİ VE ANALİZLERİ.....60

5.BÖLÜM: SONUÇLAR VE ÖNERİLER 194

KAYNAKÇA 196

RESİMLER LİSTESİ

Sayfa

Resim 1: A öğrencisi, Evimiz ve Ailemiz 60
Resim 2: A öğrencisi, Gelecek 61
Resim 3: A öğrencisi, En Sevdiği Kişi 62
Resim 4: A öğrencisi, Korku 63
Resim 5: A öğrencisi, Mutluluk.....64
Resim 6: A öğrencisi, Öfke 65
Resim 7: A öğrencisi, Üzüntü 66
Resim 8: A öğrencisi,Yalnızlık 67
Resim 9: B öğrencisi, Evimiz ve Ailemiz 68
Resim 10: B öğrencisi, Gelecek 69
Resim 11: B öğrencisi, En Sevdiği Kişi 70
Resim 12: B öğrencisi, Korku 71
Resim 13: B öğrencisi, Mutluluk 72
Resim 14: B öğrencisi, Öfke 73
Resim 15: B öğrencisi, Üzüntü 74
Resim 16: B öğrencisi,Yalnızlık 75
Resim 17: C öğrencisi, Evimiz ve Ailemiz 76
Resim 18: C öğrencisi, Gelecek 77
Resim 19: C öğrencisi, En Sevdiği Kişi 78
Resim 20: C öğrencisi, Korku 79
Resim 21: C öğrencisi, Mutluluk 80
Resim 22: C öğrencisi, Öfke 81
Resim 23: C öğrencisi, Üzüntü 82
Resim 24: C öğrencisi,Yalnızlık 83
Resim 25: D öğrencisi, Evimiz ve Ailemiz.....84
Resim 26: D öğrencisi, Gelecek 85
Resim 27: D öğrencisi, En Sevdiği Kişi 86

Resim 28: D öğrencisi, Korku 87
Resim 29: D öğrencisi, Mutluluk 88
Resim 30: D öğrencisi, Öfke 89
Resim 31: D öğrencisi, Üzüntü 90
Resim 32: D öğrencisi,Yalnızlık 91
Resim 33: E öğrencisi, Evimiz ve Ailemiz 92
Resim 34: E öğrencisi, Gelecek 93
Resim 35: E öğrencisi, En Sevdiği Kişi 94
Resim 36: E öğrencisi, Korku 95
Resim 37: E öğrencisi, Mutluluk 96
Resim 38: E öğrencisi, Öfke 97
Resim 39: E öğrencisi, Üzüntü 98
Resim 40: E öğrencisi,Yalnızlık 99
Resim 41: F öğrencisi, Evimiz ve Ailemiz 100
Resim 42: F öğrencisi, Gelecek 101
Resim 43: F öğrencisi, En Sevdiği Kişi 102
Resim 44: F öğrencisi, Korku 103
Resim 45: F öğrencisi, Mutluluk 104
Resim 46: F öğrencisi, Öfke 105
Resim 47: F öğrencisi, Üzüntü 106
Resim 48: F öğrencisi,Yalnızlık 107
Resim 49: G öğrencisi, Evimiz ve Ailemiz 108
Resim 50: G öğrencisi, Gelecek 109
Resim 51: G öğrencisi, En Sevdiği Kişi 110
Resim 52: G öğrencisi, Korku 111
Resim 53: G öğrencisi, Mutluluk 112
Resim 54: G öğrencisi, Öfke 113
Resim 55: G öğrencisi, Üzüntü 114
Resim 56: G öğrencisi,Yalnızlık 115

Resim 57: H öğrencisi, Evimiz ve Ailemiz 116
Resim 58: H öğrencisi, Gelecek 117
Resim 59: H öğrencisi, En Sevdiği Kişi 118
Resim 60: H öğrencisi, Korku 119
Resim 61: H öğrencisi, Mutluluk 120
Resim 62: H öğrencisi, Öfke 121
Resim 63: H öğrencisi, Üzüntü 122
Resim 64: H öğrencisi,Yalnızlık 123
Resim 65: I öğrencisi, Evimiz ve Ailemiz 124
Resim 66: I öğrencisi, Gelecek 125
Resim 67: I öğrencisi, En Sevdiği Kişi 126
Resim 68: I öğrencisi, Korku 127
Resim 69: I öğrencisi, Mutluluk 128
Resim 70: I öğrencisi, Öfke 129
Resim 71: I öğrencisi, Üzüntü 130
Resim 72: I öğrencisi,Yalnızlık 131
Resim 73: J öğrencisi, Evimiz ve Ailemiz 132
Resim 74: J öğrencisi, Gelecek 133
Resim 75: J öğrencisi, En Sevdiği Kişi 134
Resim 76: J öğrencisi, Korku 135
Resim 77: J öğrencisi, Mutluluk 136
Resim 78: J öğrencisi, Öfke 137
Resim 79: J öğrencisi, Üzüntü 138
Resim 80: J öğrencisi,Yalnızlık 139
Resim 81: K öğrencisi, Evimiz ve Ailemiz 140
Resim 82: K öğrencisi, Gelecek 141
Resim 83: K öğrencisi, En Sevdiği Kişi 142
Resim 84: K öğrencisi, Korku 143
Resim 85: K öğrencisi, Mutluluk 144

Resim 86: K öğrencisi, Öfke 145
Resim 87: K öğrencisi, Üzüntü 146
Resim 88: K öğrencisi,Yalnızlık 147
Resim 89: L öğrencisi, Evimiz ve Ailemiz 148
Resim 90: L öğrencisi, Gelecek 149
Resim 91: L öğrencisi, En Sevdiği Kişi 150
Resim 92: L öğrencisi, Korku 151
Resim 93: L öğrencisi, Mutluluk 152
Resim 94: L öğrencisi, Öfke 153
Resim 95: L öğrencisi, Üzüntü 154
Resim 96: L öğrencisi,Yalnızlık 155
Resim 97: M öğrencisi, Evimiz ve Ailemiz 156
Resim 98: M öğrencisi, Gelecek 157
Resim 99: M öğrencisi, En Sevdiği Kişi 158
Resim 100: M öğrencisi, Korku 159
Resim 101: M öğrencisi, Mutluluk 160
Resim 102: M öğrencisi, Öfke 161
Resim 103: M öğrencisi, Üzüntü 162
Resim 104: M öğrencisi,Yalnızlık 163
Resim 105: N öğrencisi, Evimiz ve Ailemiz 164
Resim 106: N öğrencisi, Gelecek 165
Resim 107: N öğrencisi, En Sevdiği Kişi 166
Resim 108: N öğrencisi, Korku 167
Resim 109: N öğrencisi, Mutluluk 168
Resim 110: N öğrencisi, Öfke 169
Resim 111: N öğrencisi, Üzüntü 170
Resim 112: N öğrencisi,Yalnızlık 171
Resim 113: O öğrencisi, Evimiz ve Ailemiz 172
Resim 114: O öğrencisi, Gelecek 173

Resim 115: O öğrencisi, En Sevdiği Kişi 174
Resim 116: O öğrencisi, Korku 175
Resim 117: O öğrencisi, Mutluluk 176
Resim 118: O öğrencisi, Öfke 177
Resim 119: O öğrencisi, Üzüntü 178
Resim 120: O öğrencisi,Yalnızlık 179

1.BÖLÜM

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar konularında bilgi verilmiştir.

1.1. PROBLEM DURUMU

Resim bireyin kendi iç dünyasının kapılarını açmasında önemli bir araçtır. Çocuğun kendisi ve çevresi hakkındaki duygu ve düşüncelerini ifade etmesinde önemli bir rol üstlenen çocuk resimleri bizlere çocukları tanımamızda imkan sağlamaktadır.

> İnsan sanat yoluyla kendini ifade etmektedir. Sanatın dili, insanın kendini ve kendi dışındaki dünyayı tanımasına ve bunu başkalarına aktarmasına yardım etmektedir. Resim sanatı da, kendine özgü özellik ve olanaklarıyla bu olayda yerini almaktadır. Resmin renk, biçim, hacim gibi öğeleriyle sınırsız anlatım yolları bulunabilir. Bu özellikleriyle resim eğitimi, genel eğitim sistemi içinde ayrı bir değer taşır. Resim, çocuğun iç dünyasını, düşüncelerini özgürce, sınırlanmadan yansıtabileceği bir anlatım biçimidir. Bu yolla çocuk-genç, hem kendini anlatabilmenin rahatlığıyla mutlu olacak hem de yaratıcılığını geliştirme olanağına kavuşmuş olacaktır (Etike, 1995, s.79).

"Çocuk duygu ve düşüncelerini, yeteneklerine uygun bir objektivasyonla gerçekleştirirken hem gerilimlerinden kurtulur hem de yaratma arzusunu tatmin eder. Belki de evrensel ritme bilmeyerek de olsa katkıda bulunur; onunla kendisi arasında empati kurar" (Boydaş, 1990, s.282).

Bu bağlamda çocuğun duygu yönünü geliştirebilmek onun sanat etkinlikleriyle kurduğu ilişkilere bağlıdır. Görsel Sanatlar Dersi çocuklara bu imkânı vermektedir.

Çocuk yaptığı resimlerle kendini tanıtan ipuçları verir, ailesini ve yaşadığı çevreyi anlatır. Çocuk konuşurken bile anlatamadığı duygu e düşüncelerini resim yaparken dışa vurarak yansıtabilir.

> Resmin kalıcı oluşu, üzerinde gözlem ve inceleme yapabilme olanağı çocuğu tanıma sürecinde önem kazanır. Çocuk yaptığı resimlerde kendini tanıtan ipuçlarını verir, yaşama bakışını, ailesine, kendisine bakışını sergiler. İçe dönük, dışa dönük, mutlu, mutsuz, dikkatli, dikkatsiz, düzenli, düzensiz, coşkulu, coşkusuz vb. oluşu resimlerinden anlaşılabilir. Çocuk

> diğer hiçbir sanat dalı ile bu denli dolaysız kendini anlatamaz, çocuk konuşurken bile gerçek duygularını dile getirmeyebilir ancak resim yaparken bilinçaltının doğrudan yansıması söz konusudur (Etike, 1995, s.35).

Bunun yanında resim çocuğu düşünmeye iter. Çocuk duygu ve düşüncelerini yansıtırken zihinsel bir enerji sarf eder. Çocuk resmi bittiğinde de resmi hakkında yorum yapabilme, resmini eleştirme olanağına sahiptir.

Çocuğun yaptığı resimler duygu ve düşüncelerini yansıttığı için iyi analiz edildikleri taktirde onların gelişimlerini görmemize yardımcı olur.

"Çizek çocuk resimleri içten olduğunda, nitelikli bir bütün oluşturduğunda, çocuğun yaşı ile uyum içinde bulunduğunda çocukların her bir ürünün güzel olduğunu savunur. Bu ünlü görsel sanat eğitimcisi çocukları hayatlarındaki olaylara kişisel tepkilerini görsel biçimlerde sunmaya teşvik etmiş, yaratıcı gücün gelişmesini kendisine görev edinmiştir" (Kırışoğlu, 2002, s.59- 60).

"Çocuk resim faaliyetiyle kendisine özgü olan "görselleşmiş düşünce"yi sergilerken bir anlamda başkalarının kendisini tanımasına olanak hazırlamaktadır. Çünkü bu grafik faaliyet çocuğun kendini ifade edebilmesi için en sağlıklı tekniklerden biridir" (Yavuzer, 2005, s.181).

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı 'Ergenlik dönemindeki çocukların (12- 13 yaş) duygu ve düşüncelerini ifade etmede Görsel Sanatlar Dersinin önemi var mıdır?' sorusuna cevap aramaktır.

Aynı genel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara cevap aranmıştır.

1. Ergenlik dönemindeki çocukların ailesi ve yaşadığı ev hakkındaki düşüncelerini yansıtmalarında Görsel Sanatlar dersinin önemi var mıdır?
2. Ergenlik dönemindeki çocukların gelecek hakkındaki düşüncelerini ve kaygılarını sezebilmede Görsel Sanatlar dersinin önemi var mıdır?
3. Öğrencilerin en sevdikleri kişiyi yansıtmalarında ve sevgi duygusunu açığa çıkartmalarında Görsel Sanatlar dersinin önemi var mıdır?
4. Öğrencilerin korku duygularını yansıtmalarında Görsel Sanatlar dersinin önemi var mıdır?

5. Ergenlik dönemindeki çocukların mutluluk ile ilgili duygu ve düşüncelerini yansıtmalarında Görsel Sanatlar dersinin önemi var mıdır?

6. Öğrencilerin öfke duygularını yansıtmalarında Görsel Sanatlar dersinin önemi var mıdır?

7. Ergenlik dönemindeki çocukların üzüntü ile ilgili duygu ve düşüncelerini yansıtmalarında Görsel Sanatlar dersinin önemi var mıdır?

8. Ergenlik dönemindeki çocukların yalnızlık konusu ile ilgili duygu ve düşüncelerini yansıtmalarında Görsel Sanatlar dersinin önemi var mıdır?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEM

Bu araştırma ergenlik dönemindeki çocukların gelişimlerini devam ettirirken duygu ve düşüncelerini ifade etmelerinin yanında yaptıkları sanat etkinliklerini analiz etmek ve bu çocukların sorunlarının çözümü ile onlara yardımcı olmak açısından önemlidir.

> Yavuzer çocuk resimlerinin ve çocuğu tanımanın önemini şu cümleleriyle açıklıyor: "Aslında çocukların çizdiği resimlerin göründüğünden çok daha fazla şeyler ifade ettiğini vurgulamak istiyorum. Resimler aynı zamanda çocukların gelişimlerinin ve becerilerinin genel birer göstergeleridir. Resimler bize çocukların düşünüş biçimlerinin yanı sıra diğer çocuklar ve yetişkinlerle olan sorunlarını yansıtır ve bu sorunlarını yansıtır ve bu sorunları çözüş biçimleriyle ipucu verirler" (Yavuzer, 2005, s. 11).

"Çocuk resimlerinin başlıca önemi, çocuğun düşünce şeklini ve içeriğini yansıtmasıdır" (Yavuzer, 2005, s. 11).

Çocukların içinde bulundukları çizgisel gelişim dönemlerinin özelliklerini bilmek aynı yaş grubu çocuklar arasındaki bireysel farklılıkları göz önünde bulundurarak eğitimcilerin bu yönde çalışmalarında yol gösterici olmaktadır.

"Bireyi incelemek konusunda getirdiği avantajların yanı sıra, resim bize, konu ve figür seçiminde rol oynayan kültürel ve sosyal belirleyicileri değerlendirme olanağı verir; böylelikle yaşın ve diğer faktörlerin etkisi görülebilir. Kısaca resim klinik psikoloji alanında olduğu kadar, çocuk psikolojisi çerçevesinde de değerlendirilebilir" (Yavuzer, 2005, s.11).

Görüldüğü gibi çocukların duygu ve düşünce yönünü zenginleştirmek ve onların bu yönü hakkında bilgi sahibi olmak sanatsal etkinliklerle mümkündür. Görsel Sanatlar Dersi bu tür etkinlikleri içinde barındırmaktadır.

Araştırmanın çocukların duygu ve düşüncelerini yansıttıkları çalışmalarını analiz ederek hem eğitimcilere, hem anne babalara, hem de psikologlara kaynak olacağı düşünülmektedir.

1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırma Yozgat ilinde bulunan Bahçeşehir Şehit Mehmet Armağan Alper İlköğretim Okulu' ndaki 12- 13 yaş grubu öğrencileri ile sınırlı tutulmuştur.

1.5. VARSAYIMLAR

1. Öğrenciler özellikler bakımından üzerinde çalışılacak gruplar örneklemlerini temsil edecek durumda olmuşlardır. Çünkü,

   a) Alınacak öğrenciler şans (random) yoluyla seçilmiş ve sayı bakımından yeterli bulunmuştur.
   b) Sanat etkinliklerine katılan öğrenciler gönüllü ve içten olmuşlardır.
   c) Öğrenciler hakkında okul idaresinden alınan bilgiler doğrudur.

1.6. TANIMLAR

Algı: Duyusal ayrımsama, farkında olma, derinlemesine anlayış sürecidir. Bir başka tanımla algı, daha iyi görebilmek, daha iyi ayrımsayabilmek ve nesneler arasındaki bağlantıları kurabilmek sürecidir.

Analiz: Bir şeyi parçalara ayırma sürecidir.

Analiz: Görsel Sanatlar Dersi'nde yapılan çalışmalarda birbirinden bağımsız ve birlikte yorumlanırken bölümleri tanıma ve inceleme.

Anlatım: duygu ve düşünceleri görsel ifade yollarıyla açığa çıkarma işlemi.

Değerlendirme: Bir nesnenin değeri ile ilgili bilgi toplama sürecidir (Eisner,1972).

Etkinlik: Görsel Sanatlar Dersi'nde öğrenciler tarafından yapılan sanatsal faaliyetlerin tümü.

İmge: Duyularla alınan bir uyaran söz konusu olmaksızın bilinçte beliren nesne ve olaylar, hayal, imaj.

Süreç: Düşüncenin gerece aktarımı ve sanat yapma yolu.

Yaratıcılık: Kendine özgü ve özgün bir nesne ortaya koyma sürecidir.

2.BÖLÜM

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR VE KAYNAKLAR

2.1. ERGENLİK DÖNEMİ İLE İLGİLİ KAYNAKLAR

2.1.1.Ergenlik Döneminin Önemi

> Ergenlik döneminin tarifi antik Yunan filozofu Aristo'ya kadar uzanmaktadır. Bu dönem Aristo tarafından tarif edilerek 14–21 yaş dilimine dikkat çekilmiştir. Aristo'dan günümüze ergenlik dönemindeki bireyin farklılaştığı, değiştiği gözlemlenmiştir. Ergenlik dönemi özelliklerinin bütün insan hayatına göre farklı bir şekilde yaşandığı gözden kaçmamıştır. Ericson ise bu evreyi bir kriz dönemi olarak vurgulamıştır. Ericson bu evrenin diğer hayat evrelerinden ayırt edilerek farklılıkların bilinmesinin gerekliliğini savunmuştur. Kimilerine göre bu dönem kriz dönemi, kimilerine göre hayatın en güzel yıllarıdır. Kim hangi yorumu yaparsa yapsın, ergenlik dönemi, yaşananlar, hissedilenler ve değişimler itibariyle hayatın diğer dönemlerinden farklı bir dönemdir (Abalı, 2004,s.13).

Ergenlik dönemi çocukluktan erişkinliğe geçişte bir köprü gibidir. Bu geçişin sancılı olmaması için anne- babaların dikkat etmesi gereken bazı konular mevcuttur. Çocukluktan erişkinliğe tamamen mükemmel ve sorunsuz bir geçişin olması çok zordur. Anne- babaya düşen görev en az sorun ile bu dönemi atlatmaktır.

> Bir dizi bedensel ve ruhsal değişiklik sonucu çocuğun üreme kapasitesini kazanması ve ruhsal olarak erişkinliğe adım atması bu dönemde gerçekleşir. Ergenlik dönemini yüzde birkaç sivilce çıkması ve genç bireyin biraz sinirli olması ile sınırlayamayız. Ergenlik dönemi bir bütün olarak ele alınıp uygun ortamın aile ve sosyal çevrede hazırlanması gerekir (Abalı,2004,s.13).

> Çocuk, dünyaya ve yaşam koşullarına, kendine özgü bir şekilde uyum sağlamış olarak ergenliğe adım atar. O, dingin ve durağan bir "son çocukluk" dönemini yaşarken, başkalarına bağımlıdır; karşı cinse çok az ilgi duyar veya hiç ilgi duymaz. Ailesinden duygusal destek bekler. Hayranlık duyduğu kişilerin yargı ve düşüncelerine göre hareket eder. Onun ne genel ilkelere yönelik bir ilgisi ne de onları kavrayacak yeteneği vardır.

> Ergenlik döneminin sonunda ise hem duygusal hem de fiziksel olarak evden ve ailesinden ayrılmaya sosyal ilişkilerini kendisi belirlemeye, kendi kararlarını vermeye ve ekonomik bağımsızlığını elde etmeye hazır olmalıdır (Yavuzer,2001,s.17).

2.1.2. Ergenliğin Tanımı

"Ergenlik, çocuklukla yetişkinlik arasında kalan bir "ara dönemdir" . Gençlik belirli yaşlarla sınırlı olmayan bir hayat dönemidir. Bununla beraber gençlik kelimesi ergenlik yerine kullanılabilir. Buluğ (ergenlik, ön ergenlik) ergenliğin başlarındaki biyolojik- cinsel gelişme dönemidir" (Kulaksızoğlu, 2002,s.32).

> Ergenlik çağının hızlı büyüme ve gelişiminin sonucunda bu çağdaki çocuklarda oldukça fazla bir çekingenlik ve utangaçlık vardır. Bu yüzden çoğu zaman odalarında yalnız başlarına kalmayın arzu ederler. Eğer kendileri için ayrılmış ayrı bir yerleri varsa buraya pek başkalarını da sokmak istemezler. Sırlarını dışarıya vermek istemezler (Başaran, 1966,s.147).

> Ana- baba ve öğretmenlerle aralarında olan çatışma yüzünden ergenlerde bazı davranış bozuklukları görülür. Bu çatışma bazen ergenin arkadaşları, çevresi ile olan ilişkilerinde de görülür. hızlı büyüme yüzünden organlar arasındaki düzenli çalışma bozulduğundan ergenin oldukça beceriksiz, kırıcı, dökücü olması da ergenin heyecanlarında şiddetlenmeler ve bozukluklar yaratır. Bu yüzden çok çabuk öfkelenirler (Başaran, 1966,s.147).

Ergenlik çağına girmiş bir çocuğun ana- babasından ve başkalarından yardım gelmeden illerini kendi kendine yapamaması halinde bu durum üzerinde önemle durulacak bir problem olarak kendini gösterir.

> Diğer yandan bu yaşa gelmiş çocuğun başkalarıyla iyi ilişkiler kuramaması da diğer önemli bir problemdir. Bu yaşta bağımsızlığını ve başkaları ile ilişkilerini iyi bir şekilde kuramayan bir ergenin heyecan hayatında önemli bozukluklar görülür. Çocuk bu yüzden yalnız kalmaya eğilim gösterir ve kendi kendine acıma duyguları geliştirmeye başlar. Daha fenası ergenlik çağında istenen heyecansal olgunluğa erişememiş ergenlerde suç işleme ve "asi genç" olma eğilimi başlar (Başaran, 1966,s.147).

2.1.3. Ergenlikte Büyüme ve Gelişim

2.1.3.1. Fiziksel Gelişim

Ergenlikte organlardaki fiziksel büyümeyi ikiye ayırarak inceleyebiliriz:

1. Baştaki büyüme
2. Diğer organlardaki büyüme

Baştaki büyüme

Baş, süt çocukluğunda vücudun yaklaşık dörtte birini oluşturur. Yetişkin bir insanın başının vücuduna oranı yaklaşık sekizde birdir. Baştaki büyüme ergenlikte tamamlanır. Baştaki alın, çene, yanaklar, burun ve göz gibi organların hepsi aynı zamanda ve aynı hızda büyümez. Önce burun, üst dişler ve alt çene belirgin bir hal alır. Alın genişler, gözlerin arası açılır. Elmacıkkemikleri ortaya çıkar. Deri, çocukluktaki yumuşaklığını kaybeder. Saçlar yüzdeki görüntüyü tamamlayan en önemli unsurdur. Kendi yüzü ve saçları ergenin ilgi odağını oluşturur. Buluğ sırasında baştaki bu farklılaşma yüzde simetrik olmayan bir görünüm ortaya çıkarır. Yüzün çocukluğa has yumuşak ifadesi yerini ergene has bir çehreye bırakmıştır. Yüzün asimetrik görünüşünün düzelmesi baştaki organların büyümelerini tamamlamaları ile sona erer.

Diğer organlardaki büyüme

Ergenliğin başlangıcında, önce el ve ayaklar yetişkinken alacakları boya ulaşırlar. Kollar ve daha sonra bacaklar uzar. Kolların vücuda göre önce uzaması, kolla diğer organların boyları arasında orantısızlık yaratır. Kas ve kemikler de aynı hızda ve zamanda gelişmediğinden bedenin kontrol edilmesi başlangıçta güç olabilir. Uzun boylu olma, ergeni kambur durmaya zorlayabilir. Büyümedeki çabukluk gencin duruşuna, hareketlerine ve bedenine istediği gibi kontrol etmesine engel olabilir. Yüzde ve vücudun çeşitli organlarındaki bu orantısız büyüme ve gelişmeler, buluğda görülen tamamen doğal bir gelişmedir. Büyüme tamamlandığında, vücudun görünüşü ve organların vücutla orantıları normale döner (Kulaksızoğlu, 2002,s.40–41).

Ergenlikte büyüme ve gelişme yüzde bazı sıkıntı veren sonuçları da beraberinde getirir. Sivilceler ve akneler ergenin yüz

imajını çok olumsuz biçimde etkiler ve en önemli sorun haline gelirler. Çabuk büyümenin sonucunda beden imajının yerleşebilmesi için ergenin zamana ihtiyacı vardır. El- kol hareketlerini düzenleyememe, sakarlık yapma gibi sonuçlar gelişme sürecinde görülen ve ergenin beden imajını etkileyen davranış biçimlerindendir (Kulaksızoğlu, 2002, s.42)

Ergenin bedensel gelişimi ile ilgili ihtiyaçları ve kaygılarında,

Ergen, kendi bedensel gelişim seyrini anlamak ister.

1. İnsanlar arasında, beden gelişimlerinin farklılıklarına dikkat etmeye başlar ve kendi bedenini başkalarıyla kıyaslayarak ortalamadan olan farklılıklarından kaygılanır.

2. Uygun duruş ve oturma alışkanlıkları kazanmak ister, ani boy uzaması ile oluşan kambur duruşuna yapılan aşırı dik durma ve oturma telkinleri karşısında kambur kalabileceği endişesine kapılabilir.

3. Vücudundaki ağırlık artışının nedenini anlamak ister.

4. El ve ayaklarında ani büyümenin nedenini anlamak ister, ayakların ani büyümesi sonucu uygun ayakkabı seçmek ve giymek ihtiyacındadır. Özellikle ayaklarının büyük olduğu duygusuna kapılıp, kaygılanabilir.

5. Çocukluğun sonlarında veya ergenliğin başlarındaki henüz büyümesini tamamlamamış olan birey için uygun boydaki elbise seçimi sorun yaratır. Bu çağdakiler için üretilen "garson boy" tipi giysiler ihtiyaca cevap vermez. Oysa ergen büyüme sonucu kısa kalan elbiseleri yerine uygun ve yakışan elbiseleri giymek ister. Kısa elbiselerin giyilmesi ergende üzüntüye yol açabilir (Kulaksızoğlu,2002, s.42-43).

2.1.3.2.Cinsel Gelişme

Kız ve erkeklerde buluğa girecekleri dönemden yaklaşık bir buçuk yıl önce cinsel içerikli değişiklikler başlar. Bu değişmeler kızlarda 10 yaşlarında, erkeklerde 11–12 yaşları civarında olmaktadır. Buluğ öncesi denen bu dönemde karşı

> cinsle ve cinsel sembollerle ilgilenme, daha kadınsı veya erkeksi tavırlar geliştirme gibi davranışlar gözlenebilir. Boyca büyümenin doruğa çıkması ile buluğa erme, hemen hemen aynı zamanda olduğundan buluğ öncesindeki ergende iştah artışı görülür. Ergen adeta hızlı büyüme için gerekli olan protein ve enerjiyi depolamaktadır. Buluğdaki cinsel uyanışı ve diğer değişmeleri başlatan uyaranın ne olduğu tam olarak bilinmemektedir. İnsan vücudunda adeta bir iç saat vardır ve gerekli olgunluk mertebesine geldiğinde bazı değişiklikleri başlatmak için alarm vermektedir. Ergenlikteki cinsel gelişme kız ve erkek çocuklarda aynı zamanda ve aynı hızda olmaz(....) (Kulaksızoğlu,2002,s.45–46).

2.1.3.2.1.Cinsiyet rolü

> Cinsiyet rolü kadının ve erkeğin nasıl düşüneceğini ve hissedeceğini belirleyen ve kısmen çevre tarafından verilen bir roldür. Çoğu kültürde erkekler ve kadınların farklılıkları, neleri yapıp neleri yapamayacakları oldukça açık seçik olarak belirlenmiştir. Bebekler daha doğmadan önce erkekler için mavi, kızlar için pembe renkli kıyafetler ve diğer özel eşyalarla ayırım olur. Bu ayırım daha sonra saç biçiminde, giydikleri elbiselerde ve oynadıkları oyuncaklarda olur. Bu farklılıklar bütün gelişme boyunca pekiştirilerek artırılır. Zaten çocuklar da etrafındakileri gözleyerek onların cinsiyet rollerini taklit ederler. Bu süreçte ebeveyn rolü son derece önemlidir. Kız ve erkek çocukları arkadaş seçimi, dışarıda geçirilecek zaman ve giyim kuşam gibi konularda farklı davranılmaktadır. Aileler belirli ödüller ve yasaklamalar kullanarak kızlarına daha kadınca, oğullarına da daha erkekçe davranmalarını öğretmektedirler (Kulaksızoğlu, 2002, s.49).

"Anne-babanın çocuklarının cinsiyetlerine has davranışları ödüllendirmeleri, bu davranışların çocuk küçük yaştayken ayrımlaşmasını sağlar. Okulöncesi çağda ve son çocuklukta çocuklar aynı cinsiyetteki akranları gibi olma konusunda açık bir tercih yaparlar" (Kulaksızoğlu, 2002, s.49).

> Akranların mahallede ve okulda aynı cinsten olan arkadaşlarına erkeksi ve kadınsı rolleri "öğretmeleri" söz konusudur. Ergenlikteki arkadaş grubunun onaylaması ve onaylamaması, gösterilecek cinsel tavır ve tutum üzerinde önemli bir güçtür. Akranlar kendi cinsiyetlerine uygun davranışlar

> gösterenlerin bu davranışlarını onaylar veya göstermeyenleri onaylamayarak onların uygun cinsel davranışlar göstermelerine katkıda bulunur (Kulaksızoğlu, 2002, s.49).

"Basın-yayın organlarının ergenin cinsel davranışlar kazanmasında önemli bir etkisi vardır. Özellikle TV, kadın ve erkeğin cinsel rollerinin ne olduğu konusunda açık mesajlar verir. Batıdaki TV yayınları, 1970' lerden önce kadın ve erkekleri daha geleneksel rol ve mesleklerde tanıtırken, 1990'larda kadınlara TV' de yüklenen roller ve meslekler erkeklerle daha eşit düzeydedir "(Santrock, 1993, s.372).

> Kızlar erkeklere göre iki yıl kadar önce buluğ dönemine girdiklerinden 11 yaşlarından sonra erkek çocukların ilgisini çekmeye çalışırlar. Buna karşılık 11-13 yaşlarındaki erkek çocuklar kızlara karşı kayıtsız görünürler, ancak 14 yaşlarından sonra kızların ilgisini çekmeye çalışırlar. Ortalama olarak 14-16 yaşları arasında erkekler, yaşıtları olan kızlarla bir arada olmak isterler ve 16 yaşlarından sonrada kızlarla tek tek arkadaşlık etme isteği içinde olurlar (Kulaksızoğlu, 2002, s.52).

2.1.3.2.2.Cinsel gelişme ile ilgili sorunlar

Kız ve erkekte kendi kendini tatmin: özellikle ergenlik dönemlerindeki her iki cinse mensup gençlerin çok önemli bir çoğunluğunun mastürbasyon yaptığı söylenebilir. Kendi kendini tatmin etmenin kişide doğuracağı ruhsal etkiler, fiziksel etkilerden daha önemlidir. İlginin, devamlı üreme organlarına yönelmesi ve mastürbasyonun alışkanlık haline gelmesi, ergende yorgunluk, uykusuzluk gibi fiziksel bozukluklara neden olabileceği gibi ergen üzerinde suçluluk duygusu yaratabilir. Kendi kendini tatmin etmenin en önemli sakıncalarından biri, bunun tek cinsel ilgi haline gelmesidir. Bu konuda yetişkinlerden gençlere yönelen yanlış bilgilendirme de gençlerin suçluluk duygusunu artırır.

Cinsel organlarla ilgili kaygılar: ergenlik dönemi cinsel olgunluğa giriş çağı olduğu için cinsiyetle ilgili konular önem kazanır, cinsel organlara ilgi çoğalır. Özellikle bazı ergen erkeklerin kendi cinsel organlarının normal olup olmadığı konusunda kaygıları olabilir. Cinsel konularda yayın yapan dergilere gelen okuyucu mektuplarından anlaşıldığına göre, erkek cinsel organının boyu yaygın bir şikayet konusudur. Bir kısım ergen, kendi cinsel organını küçük bulabilir ve bununla cinsel güç arasında olumsuz bir ilişki kurulabilir. Üreme organı boyu ile cinsel güç arasında bir ilişkinin olmadığı bilinmektedir. Bu tamamen gencin beden yapısıyla ilgilidir.

Karşı cinse gösterilen ilgisizlik: ergenlerin bir kısmı karşı cinse karşı korku ve çekingenlik göstermektedirler. Bu çekingenlik başlangıçta kötü şartlanmaya, cinsiyet

konularında bilgisizliğe bağlanabilir. Gencin, farklı cinsler arasındaki arkadaşlık ve dostluğunun tamamen normal olduğunu bilmesi ve karşı cinse olan çekingenliğini yenmeye çalışması gerekir. Burada ergenin bilmesi gereken konu, cinsler arasındaki dostluğu ve arkadaşlığı engelleyen korku ve çekingenlik duygularının, tamamen geçici olduğudur. Bu durumda olan bir gence, kız-erkek beraberliğinde korkulacak bir tarafın bulunmadığını anlatmak gerekir.

Eşcinsellik: bireyin cinsel ilgi ve isteğinin kendisiyle aynı cinsiyette olan bireylere yönelmesidir. Bireyin düşünce aşamasında bile olsa kendi cinsinden birisini cinsel ilgi nesnesi olarak seçmesi, eşcinsel bir seçim olarak kabul edilmektedir. Bireyin cinsel tercihini özgür iradesiyle yaparak, kendini eşcinsel olarak nitelemesi ve bu tercihi onda bir çatışma yaratmaması durumunda benliği ile uyumlu bir eşcinsellik söz konusudur. Bireyin cinsel tercihi benliği ile çatışıyorsa ve bu seçimi bireyde uyumsuzluk ve çatışma yaratıyorsa uyumsuz bir eşcinsellikten söz edilebilir. Eşcinsellik ayrıca açık ve örtülü olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Açık biçimde eşcinsel yönelimine göre davranan ve bundan haz duyan birey açık eşcinseldir. Eşcinsel eğilimlerini bedensel bir yakınlığa dönüştürmeyen kişilerin eşcinselliği gizli veya örtülü eşcinselliktir.

> Ergenlik başlarında hormonal dengenin tam oturmamış olması, ergenin cinsel bakımdan bazı karmaşık ve duygular taşımasına neden olabilir. bu dönemde eşcinselliğin ne olduğu nasıl başladığının yanında, hangi duygunun eşcinsellik duygusu olduğunu tam olarak bilememenin getirdiği bir "eşcinsel olma korkusu" da taşıyabilirler. Ülkemizde erkekliğe ve erkeksi davranışa kültürel olarak verilen önemin özellikle erkek çocuklarda eşcinsel olma korkusunu artırdığına ve erkeksi duygular taşımadığını düşünen erkek ergenlerin bu korkuyu yaşadıklarına değinilmektedir (Ekşi,1982,s.105).

2.1.3.3.Duygusal Gelişim

"Duygu ve heyecan ruhsal değişmeler için kullanılan kelimelerdir. Duygularla ilgili gelişme doğumdan itibaren hayat boyu devam eder. Çeşitli hayat dönemlerinde bireylerin duygusal tepki biçimleri, duyguyu doğuran olaylar ve duygusal durumlarındaki değişlimler farklılık gösterir" (Kulaksızoğlu, 2002, s.65).

> Duygular, birincil duygusal tepkiler ve ikincil duygusal tepkiler olmak üzere başlıca iki biçimde oluşur. Birincil duygusal tepkiler heyecanlanmalarda olur ve kısa sürer. Ürkme, hiddetlenme ve çok sevinme esnasında birincil duygusal tepkiler gösterilir. Bu sırada bilişsel süreçlerde bozulmalar olur, bireyler

ne olup bittiğini tam kavrayamaz. Birincil duygusal tepkiler sırasında metabolizmadaki değişiklikler yoğun bir enerji harcanmasını gerektirir. Bu yüzden bu tür duygusal tepkiler uzun süre devam ettirilmez. Bu durumda ilk tepkinin yoğunluğu geçtikten sonra ikincil duygusal tepkiler oluşur. Korku veya öfkeden sonraki ikincil duygusal tepkilerde olumsuz duygular azalarak devam eder. Durumundan hoşnutsuzluk, kızgınlık veya azalan korku, yorgunluk veya gevşeme ikincil duygusal tepkilerdendir. İkincil duygusal tepkilerdeki duygular ve onları ifade biçiminde bireysel farklar vardır. Sözgelimi trafik kazasından kurtulan birisi ilk şiddetli korkusu geçtikten sonra önemli ölçüde sakinleşip yaralananların yardımına koşar, bir başkası donup kalabilir, bir diğeri kazadan yara almadığı halde, kurtarılmayı bekleyen diğer yaralılara aldırmayıp bencilce eşyalarını toplayabilir. İkincil duygusal tepkilerde bedende halsizlik ve gevşemenin yanı sıra artan dikkat ve muhakeme ile birey olan biteni yeniden değerlendirme imkânına kavuşur. Aşırı sevinç ve coşkudan sonra oluşan ikincil duygusal tepkilerde halinden memnun olma, rahatlama, ferahlama ve gevşeme gibi duygular yaşanır. Burada beden dinlenerek adeta yeniden kuvvet toplamaya çalışmaktadır (Koptagel- İlal,1991,s.96).

2.1.3.3.1. Ergen duygularının genel özellikleri

"Ergenlik dönemindeki duygusal tepkilerde genel ortak özellikler vardır. Bunun yanında ergen, her insan gibi çeşitli yaşlarda ve farklı durumlarda değişik duygular hissedebilir. Değişen yaşla, çevresel koşulların ve uyaranların değişmesiyle hoşlanma ve hoşlanmama duyguları ile duygularını ifade biçimleri değişir" (Kulaksızoğlu,2002, s.66).

Duyguların yoğunluğunda artış: buluğdan (ergenlikten) başlayarak ergenin duygularının yoğunluğunda artma olur. Üzüntü, sevinç, öfke, korku gibi duygularını ifade ederken bu yoğunluk göze çarpar. Artan duygululuk ve coşku hali ergende duygularını dışa vurma ve ifade etme ihtiyacını doğurur. Olumsuz duygular el, kol hareketleri, yüz ifadesi ve bağırma bibi sözlü ve sözsüz davranışlarla dışa vurulurken heyecan, coşku ve karşı cinse yönelik duygular şiir veya öykü yazma, hatıra defteri tutma aracılığı ile kâğıda yansıtılır (Kulaksızoğlu, 2002. s.67).

Duygularda istikrarsızlık: ergenin duygusal tepkileri düzenlilik göstermez. Hem duygusal durumlarının değişim hızı

çabuktur, hem de duygularında istikrarsızlık vardır. Ergenin aynı olaya bir gün ara ile gösterdiği tepki değişik olabilir. ayrıca neşeli ve mutlu bir durumda iken kısa süre sonra duygusal durumu tamamen farklılaşabilir. Çocukluktaki gibi olmasa da duygusal durum çabuk değişir. Ergenlerin duygularındaki değişmelerin hızında ve düzensizliğinde bireysel farkların etkisi hatırlanmalıdır (Kulaksızoğlu,2002, s.67).

Âşık olma: karşı cinse yönelik ilgiler buluğ öncesinden başlar. Ergenlikteki cinsel içerikli beğenme ve beğenilme arzusu bireye heyecan veren bir duygudur. Cinsler arasındaki yakınlaşma eğilimi, ergenliğin başlarında daha çok grupta bir arada olma isteği taşırken sonraları karşı cinsten belirli bireylere yönelmiş romantik duygular ortaya çıkar. Saf bir sevgi taşıyan gençlik aşklarında duygular bazen karşı tarafa iletilmeden kalır. Ergen, çocuklukta yaşadığı her ikicinse yönelik sosyal ilişkilerin yoğunluğuna ve kız-erkek ilişkisinin aile ve kültürel çevre tarafından karşılanışına bağlı olarak karşı cinsle kuracağı ilişki biçimini belirler (Kulaksızoğlu,2002, s.67).

Mahcubiyet ve çekingenlik: buluğ öncesinden (ön ergenlikten) başlayan ve buluğda da devam eden çıplak görülmekten utanma ve mahcup olma ergenlerde oldukça yaygın bir duygu durumudur. Adeta vücutlarını saklamak istemektedirler. Organlardaki büyümenin farklı zaman ve hızlarda olmasından ortaya çıkan orantısız vücut görünümünü saklamak için yapıldığı veya ergenlerin ana ilgi merkezleri olan kendi vücutlarını başka meraklı gözlerden gizleme amacı taşıdığı düşünülebilir. Anne-babası tarafından baskıcı bir şekilde yetiştirilmiş çocuklarda çekingenlik ve mahcubiyet kalıcı bir özellik olarak ergenlikte de devam eder (Koptagel- İlal,1991, s.97).

Aşırı hayal kurma: biyolojik- cinsel gelişme duygululuktaki artış ve zihinsel gelişme, ergenlerin akıllarından geçirdiklerinin yoğunluğunu ve niteliğini de değiştirir. Ergen hayal kurma yolu ile arzularını düşüncelerine yansıtır. Hayal konusu geleceğe yönelik tasarılar olabileceği gibi, gerçekleşmesini istediği her hangi bir isteği de olabilir. Hayalin içeriği genellikle karşı cinse yönelik düşüncelerdir. Hayal etme yaratıcı düşünceyi besleyen en önemli itici güçtür. Bu anlamda yararlıdır. Ancak gerçekleştirilmemiş istekler sanki olmuş gibi hayal ediliyorsa, o zaman ergenler için bir sığınma ve telafi etme aracı haline getirilmiş demektir. Günlük hayatın zorlukları ve

başarısızlıklar karşısında kalan genç kendini zorluklarla baş etmiş başarılı birisi gibi hayal ederek gerçeklerden uzaklaşabilir. Ergenlikteki yoğunluğu bu eylemin "Gündüz Rüyası" olarak adlandırılmasına neden olmuştur. Hayaller o kadar artabilir ki, ergen sınıfta ders dinlerken, yolda yürürken veya başkası ile konuşuyorken aslında hayal kuruyor olabilir (Kulaksızoğlu,2002,s.67–68).

Tedirgin ve huzursuz olma: bu duygu ergenin karşı karşıya kaldığı stres uyaranlarının etkisine göre ve uyaranları algılayış biçimine göre değişmektedir. Biyolojik- cinsel ve bedence gelişmenin getirdiği yeni duruma alışma çabaları buna neden olabileceği gibi, akranları ve yetişkinlerle olan sosyal ilişkilerdeki aksamalar veya bir isteğinin engellenmesi de huzursuzluk doğurabilir (Kulaksızoğlu,2002,s.68).

Yalnız kalma isteği: buluğdaki bir kız veya erkek zaman zaman başkalarından uzaklaşmak, kendisi ile baş başa kalmak istiyor gibidir. Anne- babanın ve arkadaşların beraber olma isteğini reddedip içe dönebilir. Adeta vücudunda olan bitenlerin bir muhasebesini yapmak, onları gözden geçirmek ve yeni duygularına alışmak istemektedir (Kulaksızoğlu,2002,s.68).

Çalışmaya karşı isteksizlik: hızlı büyümenin olduğu dönemde ergenin bir miktar durgun ve atıl olduğu adeta hareket etmeye üşendiği zamanlar vardır. Çalışırken ve oyun oynarken yorulur ve çalışmaya karşı daha az isteklidir. Vücut enerjisi adeta büyümeye harcanıyor gibidir (Hurlock,1987,s.120). Okuyan bir kısmında 7. ve 9. sınıflarda ders başarısının düşmesi buna bağlıdır (Kulaksızoğlu,2002,s.68).

Çabuk heyecanlanma: ergen yeni bir durumla karşılaştığında, bu kendisi için alışık olmadığı bir durumsa heyecanlanıp korkabilir. Heyecan dengesi tam oluşmadığı için duyguların kontrolü zordur. Çoğu ergen heyecan verici durumlar karşısında kolayca kızarabilir. Kızarma ergende korku yaratan istenmedik bir durumdur. Sadece bu korku tek başına ergeni heyecanlandırıp, kaygısını artırabilir. Ergen bu durumda kendisinin başkaları tarafından aciz, güvensiz ve korkak gibi algılanacağını düşünür ve bu izlenimi bırakmaktan dolayı üzüntü duyar. Heyecanların kontrolü öğrenme ile kazanılır veya olgunlaşmadıkça belirli durumlar karşısında gösterilen duygular tepkilerde dengelilik artar (Kulaksızoğlu,2002,s.68–69).

2.1.3.3.2.Heyecanın Uyanması

> Duygulanmanın şiddetini artıran dış ve iç uyarıcılar insanın güdüleri, ilgileri, sağlığı, çevre koşulları ile ilgilidir. İnsanın her hangi bir güdüsünün veya ilgisinin doyurulmaması, sağlığının bozulması veya sağlık ve çevre koşullarının olumsuz olarak değişmesi, onun heyecanlanmasına sebep olur. Eğer insanın sağlığı yerinde, bütün istek ve ilgileri doyurulmuş, çevre koşulları elverişli ise heyecanlanması ancak iç etki yani düşünceleri ile mümkün olabilir. Çünkü heyecanlanmasını gerektirecek bütün dış etkiler ortadan kalkmış durumdadır. Fizyolojik güdülerden olan "açlığı giderme güdüsü" nün doyurulmadığını kabul edelim. Aç kalan insan açlığını gidermek için türlü çarelere ve çabalara başvurmasına rağmen açlıktan ölüme doğru gidiyorsa doğal olarak bütün heyecan türleri ile şiddetli bir heyecana kapılacaktır. Üzülecek, öfkelenecek, korkacak, hayatından endişe edecektir. O halde insan, yaşayışının dengesi bozulduğu durumlarda heyecanlanma göstermektedir. Uzun süre bir hasretten sonra ananın- babanın veya sevilen bir insanın görülmesi gibi sevinilecek, hayran kalınılacak veya beğenilecek durumlarda da yine duygu hayatı normal olarak devam ederken bu uyarıcılarla şiddetlenmeye ve böylece heyecanlanma başlar. Yukarıda da söz konusu edildiği gibi bir etkinin duyu organları yoluyla beyine götürülmesi ve etkinin haz veya elem yaratması bir duygusal yaşantıdır. Bu duygusal yaşantının heyecan haline gelmesi için otonomik sinir sistemi yoluyla insanda fiziksel, fizyolojik ve psikolojik bazı uyarımlar yapması gerektir. Bu uyarımlar ilgi ve arzularla birleştiği zaman heyecan uyanır. Örneğin, insan bir şeye, bir diğer insana ilgi veya arzu duyuyorsa o şeyi elde ettiği zaman veya o kimseyle karşılaştığı zaman heyecanlanır. Fiziksel, fizyolojik ve psikolojik değişiklikler gösterir. Bir etkinin heyecan uyandırması için insanın o etkiye karşı ilgi veya arzu duyması şarttır (Başaran,1966.s.148).

"Heyecan, insanın zihin, psikolojik ve fizyolojik yönlerden normal durumdan sapmasını gerektiren duygusal yaşantılardır" (Başaran.1966.s.149).

"İnsanın uyanan heyecanını başka bir heyecan kaynağı durdurabilir veya azaltabilir. Ağlayan bir çocuğu başka bir etki susturabilir. Sınıfta da öğretmen

çocukların heyecanlanmalarını başka türlü heyecan kaynaklarıyla durdurabilir veya heyecanlarının yönünü değiştirebilir" (Başaran,1966,s.149).

2.1.3.3.3. Heyecan Anında Vücuttaki Fiziksel ve Fizyolojik Değişiklikler

"Heyecanlar organizmanın hem iç organlarında hem de kaslarında değişiklikler meydana getirir. İnsanın heyecanları bu değişikliklerle görülür. Nefret, korku, kıskançlık, kızma vb. heyecanlar insanlarda değişik davranışlar ve fiziksel, fizyolojik değişiklikler yaratır" (Başaran, 1966,s.149).

Aşırı derecede ortaya çıkan heyecanlar daha şiddetli durumlara yol açabilir. Bayılma, gözyaşları, seste değişiklik, kan basıncında artma, kızarma veya solma, terleme, ağzın kuruması gibi.

Bazen aniden ortaya çıkan durumlar bireyi oldukça derinden etkileyerek kontrolsüz heyecan patlamalarına yol açar.

Heyecanlar bazen insanın kendisini daha etkili anlatmasına olanak tanır. Bir durum karşısında öfkelenen kimse yumruklarını sıkarak, kaşlarını çatarak durumu daha etkin bir şekilde başkalarına anlatabilir, vücut dilini daha etkili biçimde kullanmaya başlar.

> Heyecanlar her zaman yorucu ve zararlı değildir. Bazen heyecanlarımız bizi daha etkin, daha başarılı ve yaratıcı hale getirir. Öğretmenliğin kendine özgü bir heyecanı vardır. Milli heyecanlar bizim daha bilinçli olarak bir vatan ve ulus uğruna birleşmemizi, gerekirse canımızı bile seve seve vermemizi sağlar. Sanat heyecanı sanatçıya daha güzel eserler vermesini sağlar (Başaran, 1966,s.150).

2.1.3.3.4.Bazı Belli Heyecanlar

"Korku: çocuk doğduğu anda hiçbir şeyden korkmaz. Korkuyu bazı doğal etkilerle sonradan öğrenir. Yani doğan çocuk yılanı korkmadan eline alır, fareyle oynar, karanlıkta saatlerce kalır, ateşi bile avuçlar" (Başaran, 1966,s.150).

> Çocuk ilkin yüksek seslerden, düşmekten ve yiyeceğinin verilmemesinden korkar. Çocuğun bu korkuları güvensizlik içinde olmasından meydana gelir. Güvensizlik içinde olma hayatın her anında korkulara kaynak olur. Korkunun insanda yaptığı etkiye karşı insan kaçarak tepkide bulunur. Koşma, korkunun yarattığı

tipik bir etkidir. Kaçma fiziksel olduğu gibi ruhsal da olabilir (Başaran, 1966,s.150).

"Çocukluk yalarında edinilen bazı korkular yerleşip kalırlar. Yukarı yaşlarda bunlar saçma da olsa, bireyde kendini gösterir. Bazen da korkunun geldiği kaynağın öğrenilmesi, bireyin korkusunu ortadan kaldırabilir. Vücudun zarar göreceği kanısı bireyin korkularını besler" (Başaran, 1966, s.151).

"Bazı korkular hayalidir. Sanılar ve imgeler insanı gerçek etkilerin yapamayacağı kadar korkutabilirler. Bazen bir şeyden hayal ederek korkma, gerçek durumun yaratabileceğinden daha korkunç sonuçlar ve zararlar verebilir" (Başaran, 1966, s.151).

Çocuklarda korkunun gelişmesinde birçok etmenler vardır:

1. Çocukların başından geçen bazı olaylar onların bazı şeylerden korkmalarına sebep olabilir (Kazalar, güdülerin engellenmesi, şiddet gösterileri, fiziki cezalar vb.).

2. Çocuklarda bazı korkular büyükler tarafından verilmiş olabilir. Bazen çocukların yaptıkları şeylere engel olmak için büyükler onları korkuturlar (cinler geliyor, ejderha var, vb.). ana-babalar bazen öğretmenle, polisle çocukları korkuturlar. Öğretmen de sınıfta gerçekten korkunç davranışlar yapıyorsa çocuğun öğretmenlerden korkusu yerleşip kalır.

3. Bazı korkular öykü ve masallarla çocuklara yerleşir. Başkalarının başlarından geçen serüvenlerin anlatılmasında bazı şeylerin korkunç olarak tanımlanması çocukta onlara karşı korku yaratır. Çocuğun hiçbir denemesi olmadan yılandan veya domuzdan korkması bu anlatışlarla meydana gelir.

4. Çocuk başkalarını taklit ederek de bazı korkular geliştirebilir. Fareden korkan anasını gören çocuk anasını taklit edebilir.

5. Çocuklar suçluluk duygusuyla bazı korkular geliştirebilirler. Kabahatlerinin şiddetli şekilde cezalandırılması onların suçtan sonra derhal bir korku içine saplanmalarına sebep olur. Çocukların ruh sağlığını bozucu bu gibi korkuların zamanında önüne geçilmelidir. Ana- baba veya öğretmen çocukların kabahatlerini normal karşılayarak olumlu bir yolla bu kabahatlerin azalmasını sağlamalıdırlar (Başaran, 1966, s.151).

Korkunun kişinin yararına kullanıldığı da olur. Bireylerin kendi davranışlarını iç kontrolle sınırlamaları ve suç işlemekten kaçınmaları korku sayesinde olur.

"Korkunun tamamıyla ortadan kaldırılması mümkün değildir. Aslında arzu da edilmez. Ancak gereksiz ve bireye zararlı korkuların kaldırılması şarttır. Ana- babalar ve öğretmenler çocukların korkularını tanıyarak ona göre tedbirler almalıdır"(Başaran, 1966, s.152).

> Birinci koşul; çocuğa korku verecek şeylerin çocuğun çevresinden uzaklaştırılmasıdır. Öykülerin, masalların, kitapların ve filmlerin titizlikle incelenip çocuklara verilmesi gerekir. İkinci koşul; çocuklar hiçbir zaman korku ile eğitmemelidir. Hele eşyalardan, hayvanlardan ve insanlardan korkutmak çok zararlıdır. En zararlısı da çocuklara güvensizlik aşılayan korkulardır. Terk etmek tehdidi veya sevmemek tehdidi çocuklarda önüne geçilmez ruh bozuklukları yaratır. Üçüncü koşul; çocukta görülen asılsız korkuları ortadan kaldırmaktır. Fareden korkmanın anlamsızlığını çocuğa yaşatarak gösterilmelidir. Bunun gibi diğer bazı korkular da bu şekilde giderilebilir (Başaran, 1966, s.152).

Öfke: öfke, çocuğun isteklerinin ve ilgilerinin doyurulmadığı zamanlarda kendini gösterir. Çocukla ilk öfke belirtileri 4 ile 6 aylıkken kendini gösterir. İlkin çocuk öfkesini ağlamakla gösterir. Sonraları buna tekmelemek ve bağırmak da eklenir. Çocukluk yaşlarında öfkelenen çocuk kendini yerlere atabilir, başını sert şeyler vurabilir, baygınlık derecesine varan durumlarla gösterebilir. Öfkenin belirtileri çocuğun yaşına ve yaşantılarına bağlıdır. İleri yaşlarda kırmak, parçalamak, saldırmak ve daha korkunç durumlar öfkenin sonucu olarak insanın davranışlarında görülebilir (Başaran, 1966, s.153).

"Bazen öfkeler yön değiştirerek insanın toplumdan kaçmasına veya kendine özel bazı davranışlar geliştirmesine sebep olur. Devamlı sinirli olma hali, insanda öfkenin yerleşmesinin sonucudur. Genel ilkelere ve kurallara cephe alır, hiçbir şeyi beğenmemek öfkenin başka türlü gösterileridir. Çocuk suçlarının çoğunluğu öfkelerin sonucudur" (Başaran, 1966, s.153).

> Öfkenin kontrolünde birinci şekil, öfkeyi giderici başka şeylerin insan tarafından göz önüne getirilmesi olabilir. Çocuk öfkelendiği zaman birden yüze kadar sayılması bunun tipik bir görünüşüdür. Zihnin başka bir duruma çelinmesi öfkeyi azaltır veya durdurur.İkinci şekil, insanın daha çok eğitimine bağlıdır. Öfkelenilen durumun veya olayın nedenlerini araştırmak gerektir. Eğer çocuğumuzun bir davranışına öfkelenmiş isek oturup sakin bir şekilde düşünmek, hatta düşünüleni yazmak yararlıdır. Böyle

> durumlarda kendimize şu soruları sormalıyız: Niçin öfkeleniyorum? Öfkenin sonucu ne yaratabilir? Öfke acaba tek bir çözüm yolu olabilir mi? Olayın veya öfkelenmeye sebep durumun niteliği nedir? (Başaran, 1966, s.153).

"İnsanın yetişmesiyle, öğrenimi ile öfkelerin kontrolü daha da gelişir ve insan bir gün öfkelerinin esiri veya öfkelerinin etkisiyle harap olamayacak duruma gelir" (Başaran, 1966, s.153).

Öfkenin kontrol edilmesi zor bir durumdur. Çocukların küçük yaşta öfkelerini kontrol altına almaları konusunda bilgilendirilmeleri gerekir.

> Endişe ve kaygı: korku ile endişenin veya kaygının arasında belli bir fark vardır. Korku görülebilen, karşılaşılan tehlikeler karşısında duyulan heyecandır. Endişe veya kaygıda ise gözle görülen bir tehlike ortada yoktur. Sadece hayal edilen tehlikeler veya bilinçaltında yerleşmiş tehlikeler için heyecanlanma söz konusudur. Ana çocuğunu okula gönderdikten sonra yolda bir kaza geçireceğini düşünerek oğlu okuldan gelinceye kadar üzülür, ağlar, sızlarsa bu endişedir. Ama bir otomobilin hızla üzerine geldiğini görür, yan tarafa sıçrar ve heyecanlanırsa bu korkudur. Endişenin diğer bir yönü de bazı endişelerin kökünün bilinçaltında olması ve insanın neden endişe ettiğini bilmemesidir. Gerçekten insanın ruh sağlığını bozan endişeler bunlardır. Bu yüzden bu konu üzerinde ruh sağlığı bölümünde daha çok duracağız (Başaran, 1966, s.154).

> Sevgi- sempati: çocuğun kişiliğinin temeli şefkattir. Normal ölçüler içinde başkalarının şefkatinden yoksun olan bir kimsenin davranışlarındaki bozukluklar bir hayat boyunca devam eder. Çocuk doğduğu zaman başkalarının bakımına muhtaçtır. Bu bakım yalnızca yiyeceğinin ve diğer ihtiyaçlarının sağlanması değildir. Başkalarının sevgisine ve şefkatine de muhtaçtır. Çocuğun ileriki yıllarında da aynı şekilde, sevgi önemli bir rol oynar. Her insan başkaları tarafından istenen ve sevilen biri olmak ister. Bu arzu iyi yönlüdür. Sevgiden yoksun olarak büyüyen bir kimsenin başkalarını sevmesi mümkün değildir. Bir aile içinde sevilmeyen bir çocuk kardeşlerini kıskanacaktır. Kıskançlığın temel sebeplerinden biri sevgi ve şefkatten yoksun olarak büyümektir (Başaran, 1966, s.155).

Sevgi ve şefkatten yoksunluk insanın ruh sağlığını bozduğu gibi onu, bu yüzden olan eksikliğini gidermek için, olumsuz yollara yöneltebilir. Hırçınlık, kavgacılık, başkalarına zarar verme gibi davranışlar kendini gösterebilir.

> Başkalarına sempati duymak başkalarını anlamaktır. Onların yerine kendisini koyarak onlar hakkındaki sevinç veya üzüntüsünü bildirmektedir. Üzülecek şeylere onlarla birlikte üzülmek, sevinilecek şeylere onlarla birlikte sevinmektir. Sempati sosyal bilince erişmekle gelişir. Çocuk ilkin ailenin neşesine veya üzüntüsüne ortak olur. Büyüdükçe sınıfının toplumunun ve ulusunun neşe ve üzüntüsüne ortak olur. Yetişkinlik çağında, bu, milletler arası bir ortaklaşma halini alır. Dünya çapında meşhur olmuş bir yabancının ölümü ona elem verebilir. Ulusundan birinin başarısı onu gururlandırır (Başaran, 1966, s.155).

2.1.3.3.5. Okul ve Heyecan Hayatımız

Okuldaki hayat yalnızca zihinsel etkinliklere dayanmaz. Öğrencinin heyecanları onun öğrenmesinde önemli bir yer tutar. Öğretmeni sevmediği için okuldan kaçanlar veya derslerini sevmeyenler pek çok kez bu gibi olaylar okul sıralarındayken hemen her öğrencinin başından geçer. Yalnız okuldaki etkinliklerine değil, insanın heyecanları bütün her türlü etkinliklerine karışır ve onların renklenmesini sağlar. Öğrenci çalışmalarından zevk alıyor ve onu seviyorsa her gün biraz daha ilerleyecektir. Korkuları, endişeleri, öfkeleri her gün biraz daha çok artıyorsa, başka bir deyimle, çalışmalarına korkusu, endişeleri ve öfkesi etki yapıyorsa, her gün biraz daha ruh sağlığı bozulacak ve gerileyecektir.

> İnsanın heyecanları yalnız illeri ve etkinlikleri ile ilgili değildir. Heyecanlar ve duygular okulda bulunan herkesin iyi ilişkiler kurmasında veya kurmamasında büyük önem taşır. Öğrencilerine sevmeyen bir öğretmenin sınıfta yaratacağı heyecansal hava onların her yönden büyüme ve gelişmelerine engel olur. Çoğu zaman bazı öğretmenler öğrencilerini korkuttukları zaman onların daha başarılı olacaklarına inanırlar. Şüphesiz ki korku normal ölçüde olduğu zaman bizi tehlike ve sıkıntılardan bir dereceye kadar koruyabilir. Ama devamlı olarak korkunun kıskaçları arasında bocalayan bir çocuk kişilik bakımından iyi gelişemez ve birçok kişilik bozukluklarına sahip olur (Başaran, 1966, s.155).

"Çocuğun heyecanlarının gelişmesinde okulun büyük bir rolü vardır. Bu yüzden çoğu çocuklar okulu evlerinden daha hoş bulurlar. Şüphesiz ki her çocuk gelişmek ve büyümek ihtiyacı içindedir. Bu ihtiyaçlarını en çok doyurabilecek yer, onlar için daha hoş daha ilginç olur" (Başaran, 1966, s.155).

Aynı zamanda okulun çocukta meydana getireceği olumlu duygu ve heyecanlar gelişimine olumlu etki yapar ve çocuğun kendine olan güvenini artırır. Çocukta meydana getirilen olumsuz heyecanlar ve kötü duygular çocuğun heyecan gelişiminin olumsuz yönde etkiler ve çocuğun kendi kendini reddetmesine sebep olur.

"Sınıf içindeki çalışmalar tamamen zihin çalışmalarına dayanmaz. Sınıf içindeki heyecansal hava çocukların öğrenmelerinde büyük bir rol oynar. Bir sınıf içinde aile ocağını andırır bir hava yaratmak oldukça güçtür. Öğretmenin, çocukların gelişmesini ve öğrenmelerini sağlayacak rahat bir heyecansal hava yaratması gereklidir" (Başaran, 1966, s.156).

"Kırık not korkusu öğrencilerde heyecanın anormal şekilde yükselmesini sağlar. Not bir değerlendirme aracıdır. Tıpkı bir şeyin uzunluğunu ölçer gibi objektif olarak kullanılmalıdır. Aksi halde öğrenciler haksızlıklar karşısında umulmadık davranışlar yaparlar. Öğretmenin, notu bir korku aracı yapmaması gereklidir" (Başaran, 1966, s.156).

Okul, öğrencilerin heyecanlarını kontrol edebileceklerini öğrendikleri düzenli bir ortamdır. Eğitimcilerin heyecanlarını kontrol edişi onlara örnek olmalıdır.

2.1.3.3.6.Belirli duyguların ergenlikteki ifadesi

Sevgi: ergenlik dönemindeki bireyin duygusal durumunun belirleyen en önemli etken onun başkaları tarafından sevilme ihtiyacı ve başkalarına sevgi gösterme kapasitesidir. İnsan varlığı doğumdan itibaren sevilme ve korunma ihtiyacındadır ve çocuklar kendine yöneltilen sevgi gösterilerine olumlu cevaplar verir. İlgi ve sevgi görme ihtiyacının karşılanması bireyin ruhsal bakımdan sağlıklı olabilmesi için en önemli ön koşuldur. Sevgi ve şefkat görerek yetiştirilmiş çocuklar kendilerine güvenen, yaşama sevinci yüksek ve daha mutlu oldukları konusunda birçok ortak görüş bulunmaktadır. Sevgi görerek yetişenler başkalarına sevgi göstermede ve başkalarından gelen sevgi mesajlarını almada daha başarılıdırlar. Aynı şekilde sevgi ve kabul görerek büyüyen ergenler dış dünyanın zorluklarına, dışlanan ve yeterince sevgi görmeden büyüyenlere göre daha kolay alışmakta, onlarla baş edebilmektedirler (Jersild,1978,s.160).

Anne- babaların çocuklarına olan sevgilerini açık bir şekilde ifade etmeleri, ergenler için önemli bir güven kaynağı olmaktadır. Sevgiden mahrum bir şekilde büyüyen ergenler dikkatleri üzerlerine çekip ilgi merkezi olmak için uyumsuz

davranabilir veya isyankâr biçimde hareket edebilir. Ortada belirgin bir sebep olmadan gösterilen bu tür olumsuz davranışların arkasında yeterince kabul ve sevgi görmemeye karşı tepki yatmaktadır. Duyguların bastırıldığı, sevginin belli edilmediği bir ortamda yetişen gençlerde donukluk ve duygusal tepkilerde azalma görülür. Bu gençler başkaları ile sosyal ilişki kurma konusunda daha az girişimde bulunmakta, benlik değerini gerçekçi biçimde algılayamadığından kendisini değersiz bulmaktadır (Jersild,1978, s.161–163).

Korku: korku tehlikeli durum veya nesneden kaçınma-sakınma belirtisidir. İnsanın hayatını koruması için tehlikelerden sakınması korku sayesinde mümkündür. Doğuştan sahip olduğumuz korkular yüksek sesten korkma, bir desteğin yokluğundan duyulan korku ve boşluğa düşme korkusu gibi korkulardır. Bunlar öğrenme veya şartlanma olmadan duyulur. Buna karşılık karanlıktan, yangından, yabancıdan, yılandan ve benzeri hayvanlardan korkma öğrenmeye ve şartlanmaya bağlıdır. Şartlanma olmadan insan benzeri nesne, durum ve olaylardan korkmaz. Ergenlikteki korku tepkisi çocukluktaki ile hemen hemen aynıdır. Çocukluktaki korku türleri ergenlikte de devam eder. Ancak olgunlaştıkça korkunun nedeni veya korku doğuran olay ve durumların türü de değişir(....) (Kulaksızoğlu,2002,s.70)

Kaygı (Endişe): öğretmen tarafından değerlendirilme durumunda kalan ergenin zihninde başarısız olduğu zaman başkalarının kendisi hakkında olumsuz düşüneceğine dair bazı kuruntular vardır. Sınıf içinde akranları arasında konuşmak zorunda kalan ergenler de düşüncelerine açık ve heyecansız bir biçimde ifade edemezlerse, arkadaşlarının gözünde değersizleşeceklerini düşünerek kaygılanırlar (Kulaksızoğlu,2002,s.72).

Üzülme ve kırıklığa uğrama: ergende üzüntü ve kırıklık yaratan olay ve durumlar çok çeşitlidir. Karşı cins tarafından beğenilmeme, aşkta hayal kırıklığına uğrama, arkadaşları arasında yeterince kabul görmeme, reddedilme, üzüntü ve kırıklık doğurur. Ekonomik seviyesi ortanın altında olan ergenler, daha üst gelir grubundaki akranları tarafından giyim tarzları, ilgilerindeki farklılıklar ve para harcama alışkanlıkları bakımından dışlanabilir veya daha az benimsenebilirler. Babalarının meslekleri, ailelerinin orunları (statüleri) arasındaki farklılık da ergenler arasında

ayrışmaya, düşük orunlu ailelerden gelenlerin diğerlerince daha az kabulüne yol açar (Jersild,1978,s.166).

"Ergenlere üzüntü veren ve onları kıran önemli bir durum da, tenkit edilmeleri ve azarlanmalarıdır. Anne- baba ve öğretmen tarafından, arkadaşları arasında tenkide ve azara maruz kalmak ergeni yaralar" (Kulaksızoğlu,2002,s.73).

Bireylerin kendilerine yönelik üzüntü veren olaylara karşı tepkisi onların kişiliğine, yaşına, bu olayla ilgili önceki yaşantılarına bağlı olarak değişebilir. Ergenlikte keder ve elem veren, onları kırıklığa uğratan durumlarda tolerans eşiği dardır. Bu kırıklığa uğramaya karşı olan tolerans azlığı, ergenin benzer olumsuz olaylardan sonra kolayca ümitsiz olmasına ve içinde bulunduğu kederli halin hiç bitmeyeceğine dair bir duyguya kapılmasına neden olur. Bu çaresizlik içinde olma ve kederlenmesine neden olan durumları veya olayları çözümsüz gibi görme hali öğrenilmiş çaresizlik duygusu ile açıklanabilir (Kulaksızoğlu,2002,s.73–74).

Ağlama: ağlamaya sebep olan uyaran, ağlama biçimi, ağlamaya eşlik eden sözler, çıkarılan sesler, yapılan hareketler ve mimikler çocukluktan getirilen ağlama ile ilgili alışkanlıklara, cinsiyete o kültürde ağlama ile ilgili kabullere bağlı olarak değişebilir. Erkek ergenlerin ağlamaları çoğu kültürde teşvik görmediği için, kızlar ağlamada daha serbest davranabilirler. Çocuktan ergenliğe geçişte ağlamanın sıklığında azalma olur ve ağlamaya yol açan nedenler de değişir (Jersild,1978,s.179).

Öfke: çocuklukta öfke ve kızgınlık duygusunu yaratan durum ve olaylarla bu duyguların dışa vurumu anne- baba ve ailedeki diğer yetişkinlerin taklit edilmesi ile öğrenilir. Öfke ve kızgınlığın her durumda dışa vurulmasının olumlu bir davranış olmadığı gene aile ve yakın çevrenin etkisi ile çocuğa ve ergene kazandırılır. Böylece ergen öfke ve kızgınlığını ne zaman kimlere karşı dışa vuracağını, ne zaman da bastıracağını bilerek yetişir. Türk kültüründe erkeklerin öfke ve kızgınlık duygularını saldırganca söz ve hareketlerle dışa vurması kızlara göre daha çok teşvik görmektedir. Çocuk ve ergenin yaşı da öfke ve kızgınlığın dışavurumunda ebeveyn tutumlarını etkiler. Ergenler büyüdükçe kızgınlıklarını açığa vurma bakımından daha fazla hoşgörü görürler (Kulaksızoğlu,2002, s.74-75).

Öfkeyi doğuran kişi ile olan ilişkileri veya bulunduğu çevre koşulları yüzünden ergenler öfkelerini gizlemek ve

geciktirmek zorunda kalırlar. Bazı ergenlerin dıştan sakin görünmelerine rağmen çok gergin ve hırçın bir iç dünyaları olabilir. Bu durumda öfke ve düşmanlık duygularını ya kendilerine yöneltecekler ya da kendilerini daha güçlü hissettikleri çevrede, daha güçsüz kişilere yansıtacaklardır (Kulaksızoğlu,2002,s.75).

2.1.4. Toplumsal Gelişim

Anne- baba tarafından gösterilen sevgi, dengeli bakım ve beslenme, çocuğun temel güven duygusunu pekiştirir ve bu yıllarda anne ve baba ile ilişkilerinde sıcak ve hoş izlenimleri varsa, başkalarına karşı da benzer biçimde davranacaktır. Kısaca çocuk, aile içinde kendine yapılan sosyal davranışları yansıtır. Çocuğun aile dışındaki ilişkileri de olumsuzsa, bu ilişkilerinde reddedilmiş, itilmişse, bu tür sosyal ilişkileri tekrarlamak istemeyecektir. Olumlu sosyal ilişkiler tekrar edilir. Mutlu sosyal deneyimler, çocuğun sosyal deneyimlerini tekrarlamaya teşvik eder (Kulaksızoğlu,2002,s.83).

"Çocuğun sosyal gelişiminde düzenli bir süreç gözlenmeyebilir. Hızlı bir gelişmenin ardından, sosyal bakımdan bir duraklama görülebilir. Bunun anne- baba ve öğretmen tarafından bilinmesi ve cesaret kırıcı olarak algılanmaması gerekir" (Kulaksızoğlu,2002,s.83).

Sosyal gelişme ömür boyu devam eden bir süreç olduğuna göre, insan büyüdükçe, yeni çevrelere girdikçe ve statüsü değiştikçe farklı tipte ilişkiler geliştirir. Ancak ilk çocuk-anne-baba etkileşimi çocuğun hayat boyu başkaları ile ilişki kurma biçimini belirleyen temel yoldur. Özellikle otoriteyi temsil eden birisi ile bir sosyal ilişki kurduğumuzda, çoğunlukla çocukken anne-baba ile kurduğumuz sosyal ilişkiyi model alırız (Kulaksızoğlu,2002,s.83).

2.1.4.1. Ergenlikte Arkadaşlık İlişkisi

"Yedi yaşlarından sonra arkadaşlarının çocuk üzerindeki etkisi hissedilmeye başlanır. Ergenlikte arkadaşa verilen değerin önem kazandığını görmekteyiz" (Kulaksızoğlu,2002,s.87).

> Ergenlik başlarında kızlar ve erkekler vücutlarındaki değişmeleri tartışabilecekleri, duygusal durumlarını paylaşabilecekleri az sayıda arkadaşa ihtiyaç duyarlar. Böylelikle kendilerini tanıyabilir ve başkalarının dünyalarını anlayabilirler. Buluğ çağını izleyen yıllarda ergenin arkadaş çevresi genişler. Böylelikle insan ilişkileri ile ilgili deneyimleri oluşur. Sosyal gelişme için ergenin akranları ile beraber olmasına ihtiyacı vardır. Bu sıralarda annenin, babanın ve diğer yetişkinlerin dünya görüşleri reddedilir. İçinde bulunduğu arkadaş çevresinin değerleri ve dünya görüşü genç için önem kazanmaya başlar. Bazı durumlarda ergen akran grubuna kabul edilmek için veya arkadaşları tarafından onay görmek için onların hareketlerini, tutumlarını benimser görünür (Kulaksızoğlu,2002.s.87).

2.2. ÇOCUK RESİMLERİYLE İLGİLİ KAYNAKLAR

2.2.1. Çocuk Resminin Gelişim Basamakları

"Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişimine paralel olarak sanat faaliyetlerinde de belirgin bir değişim dikkatimizi çeker. Kâğıda yapılan ilk işaret ve çizgi, giderek birer sanat evresine dönüşerek ergenlik dönemine kadar gelişimini sürdürür"(Yavuzer, 2001, s.31).

> Zaman zaman duran ama daha sonra yerini bir sonraki evreye bırakan bu sanat gelişimini belirtmek ve anlatmak oldukça zordur. Yalnız sanatın sürekli gelişen bir süreç olduğunu belirlemek yerinde olur. Her çocuğun bir sanat evresinden diğerine aynı zamanda ulaşması söz konusu değildir. Ancak yine de çocukların hemen hemen hepsi -üstün ve geri zekâlı çocukların dışında- gelişimin diğer yüzlerinde olduğu gibi sanatın gelişimi açısından da aynı yaşlarda aynı evrelerden geçerler"(Yavuzer, 2001, s.31).

"Çok genel bir yargıda bulunacak olursak çocuklar büyüdükçe resimleri daha ayrıntılı, daha oranlı ve daha gerçekçi olur. Bununla birlikte resimlerinin gelişmesi açısından her evrede çocukların yaptıkları resimleri niteleyen bazı çarpıcı ve çok ayırıcı özellikler bulunur" (Yavuzer, 2001, s.31).

2.2.1.1.Karalama Dönemi (2–4 Yaş)

> Karalama evresinden önce çocuk, bir eşyanın üzerine ıslak parmağıyla çizdiği çizgilerle, kum üzerinde arkasından bir sopa çekerek yürüdüğünde meydana gelen çizgileri tren ya da ray olarak isimlendirir. Kâğıt üzerine ilk karalamaları yaptığı zaman da kalemin izlerini tren, yol ya da koşu olarak adlandırır. Luquet'in deyişiyle çocuk, grafik anlatışlara başlar, anlatırken çizer, çizerken anlatır. Tam şekilleriyle, düzgün bir biçimde çizilmesi zor olan hikâyesinin bazı ayrıntılarını kısa karalamalarla işaret etmek ona yeterli gelir. Çocuğa göre çizmek, elin hareketlerini kâğıda dökmektir. Yaşamın ilk yıllarında 'keşif' ve 'icat' girişimleri içinde olan çocuk her şeye dokunur, dokunduğu objeler arasında kâğıt da bulunur. Eli amaçsız bir şekilde kâğıt üzerinde dolaşırken çizgiler bırakır. Çocuk oluşan çizgileri görür ve onların yaratıcısı olduğunu anlar. Bu istem dışı eseri, yetişkin anlamsız bulabilir, fakat çocuk için bu, faaliyetinin bir ürünü, kişiliğinin yansımasıdır. Böylece o yaratıcı gücünün bilincine varır. Başlangıçta rastlantısal olan bu yaratıcı güç, zamanla yeniden canlandırılmak istenen bir zevkin kaynağı olur (Yavuzer, 2001, s.33).
>
> Her çocuk ilk resim eylemine karalama ile başlar. Bazı çocukta uzun sürer bu, bazısında ise kısa sürede biçimli veya anlamlı çizgilere dönüşür. Düzenli çizgiye başlayan çocuk zekâ ve el arasında oluşan kontrollü bir çizgi evrenine girmiş demektir. O çizdiği çizgilerle hareketleri arasında bir bağlantının varlığını keşfetmiştir. Artık bundan sonra çocuk hareketlerini kontrol etmek üzere çizgilerini istediği yönde çizebilmektedir. Bu ustalık gerektiren deney ona yalnız güven sağlamaz, ayrıca kinetik yol ile neler ortaya çıkarabileceğine bir tanıktır. Bir gün çocuk yaptığı çizgileri adlandırmaya başlar. Örneğin: "Bu bir tren", "Bu annem çarşıya giderken", der. Bu dönemde çocuk bir evrim yoluna ve böylece imgeleme bağlı düşünüşe geçmiş oluyor. Öğretmenin ona bu yeni düşünce dünyasında güven ve cesaret vermesi, her bakımdan yardımcı olması gerek (Kehnemuyi, 2006, s.22).

"Çocuk bu dönemde parmaklarını iyi kullanamamasının olumsuz izlerini de taşır. Başlangıçta parmaklar ve tümüyle el, çizgi çizebilmek için yeterli kontrole sahip değildir" (Yavuzer, 2001, s.34).

"Genelde gelişigüzel çizgilerin sı sık tekrarlandığı görülür. Büyük bir çoğunlukla da bu ilk çizgiler bir ifadenin yansıması olmayıp fizyolojik ve psikolojik gelişim temeline dayalıdırlar"(Yavuzer, 2001, s.34).

> Çocuk kontrollü karalamaya başladıktan sonra görsel kontrolden ve yaptığı işaretlerden haberdar olur. Bir başka deyişle bunları keşfetmeye başlar. Çocukların çoğu bu tür karalamaları büyük bir coşku ile yaparlar, çünkü onlar için görme ve hareketle ilgili gelişim arasındaki koordinasyon başarı açısından büyük önem taşır. Göz - el koordinasyonunun görüldüğü bu kontrollü karalamada çocuk yeni hareketlerinden, yeni uyarımları keşfetmeye, keşfettikçe de haz duymaya başlar (Yavuzer, 2001, s.34).

> Bu evrede benzerlik birkaç basit ekleme ile memnun edici bir hal alır. Böylelikle çocuk rastlantısal benzerliği kendi isteğiyle sürdürme yeteneğini elde etmiş olur. Git gide sürdürdüğü bilinçli egzersiz ve tekrar girişimleri sonucu, bu yetisini güçlendirir. Grafik yetisinin bilincine varan çocuk artık istekli egzersizler yapmaya başlar. Böylece gerçek anlamda resme hazırlık niteliğindeki ilk evre bitmiş olur (Yavuzer, 2001, s.31).

2.2.1.2.Şema Öncesi Dönem (4–7 Yaş)

> Bu devirde çocuk dış dünya ile kurduğu ilişkisini zenginleştirmeye koyulur. Vücut hareketlerinin ittiği düz çizgi karalamaları insan kolu, bacak ve gövdesi, yuvarlak çizgiler ise baş veya yüz olmaktadır. Biçimi bilinçle ortaya koyabilme olanağına kavuşan çocuk böylelikle değişik bir resim anlatımına girmiş oluyor. Bunu elde etmek için sürekli biçim simgeleri bulmaya çalışarak bir gün çizmiş olduğu adam resmini ertesi gün değişik anlamda yapmaktadır. Bu simge çeşitleme coşkusu 6 yaşa yaklaştıkça durulur, çocuk kendine has bir insan tipi yaratma isteğine girer. Bu öğretmenin çocuğa coşku vererek imgelemini hızlandıracak bir eğitim yoluna girmesi yararlı olur. Örneğin, ortaya atacağı konuların 'Ben' ve 'Benim' sözcükleri üzerinde kurulması gerek. Konuyu coşturacak olan 'Ne' ve 'Nasıl' sorularıdır (Kehnemuyi, 2006, s.23).

> Bu evrede çocuk dış dünya ile kurduğu ilişkilerini giderek zenginleştirir. Çocukların yaptıkları resimler, sadece kendileri için değil, algısal gelişimlerini izlemek açısından anne, baba ve

öğretmenleri için de çok önemlidir. Bu evrede görüş büyük ölçüde özneldir, duygularının, hayallerinin yansımasıdır. Vücut oranları ölçüsüz, perspektif endişesi taşınmadan, sevdikleri renklerle (renk seçiminde boyaların büyük ve temiz oluşu sevdikleri bir eşya ya da giysinin rengi oluşu gibi faktörler bile rol oynar) resim yaparlar. Şema öncesi evrede çocuklar genellikle yaptıkları resimleri göstermek ve açıklamak isterler. Çocuğun bu gelişimini takip eden, onun resimlerini izleyen, onu dinleyen ebeveynler çocuğun düşünceleri, ilgileri ve hayalleri ile ilgili çok şey öğrenebilirler (Buyurgan, 1998,s.176).

Şema öncesi dönemde özellikle beş, altı, yedi yaşlarında çocuklar iki boyutlu düzlemde üçüncü boyutu yakalama adına kendilerince çözümler bulurlar. Bunlardan en çok kullanılanları şöyledir:

1. Çocuklar röntgen (saydam) resim yaparlar. Aynı anda bir evin, bir arabanın içini ve dışını gösterirler. Kimi araştırmacılar buna öyküleştirme (narrative) adını verirler. Verworn bu tür resimlere eş zamanlı (simultaneous) anlatım der (Kırışoğlu, 2002, s.85).
2. Şema öncesi dönemde genellikle 5 yaş civarında çocuklar bazen bir çizgi ile bazen de bir leke ile mekânı oluştururlar. Bu dönemde özellikle nesnelerin havada uçmaması için de resimlerinde birden fazla mekân da kullanırlar.
3. Çocuklar resimlerinde nesneleri resim düzlemine yatırarak çizerler. Sanat eğitiminde düzleme özelliği olarak isimlendirilen bu özellikte, nesneler bir görüş noktasından değil de birçok görüş noktasından bakılıyormuş gibi çizilir. Çocuklar bu tür resimleri yaparken ya kâğıdı resmi yaptıkları yöne doğru çevirerek ya da kendileri kâğıdın etrafında dönerek çizerler.
4. Şema öncesi evrenin bir başka özelliği de çocukların yaptıkları resimler de bazı parçaları diğerlerine oranla daha büyük çizmeleridir. (S.Buyurgan ve U.Buyurgan, 2007, s.57–59).

2.2.1.3.Şematik Dönem (7–9 Yaş)

> Küçük çocuklar pek çok denemelerden sonra, insan ve çevresi hakkında belli bir görüşe sahip olur. Bu görüş resmine belirli şemalar şeklinde yansır. Her ne kadar, gerçek bir objenin herhangi bir şekilde çizimi, şema ya da sembol olarak nitelendirilse de, biz burada çocuğun ulaştığı, sürekli tekrarladığı ve hiç kimsenin bu görüşü değiştirmesi için etkileyemediği 'şemadan' bahsetmekteyiz (Yavuzer, 2001, s.55).

"Çocuğun bir şeyi nasıl gördüğü; o şeye verdiği duygusal anlam, deneyimleri, bir objeye dokunarak ya da objenin nasıl hareket ettiğini veya davrandığını izleyerek etkilenmesi, şemanın oluşunu belirler" (Yavuzer, 2001, s.55).

> Bu yaşlardaki çocuğun araştırıp elde etmiş olduğu öz ve biçim anlayışının zenginlik ve güzelliği, çocuğun eğitimine ve kişiliğine bağlıdır. Her başarı bilinçaltından çıkıp bilince ulaştığı an başarı sayılır. Birçok uğraş ve çaba sonucu başarıya ulaşılmadıkça, bunun ne denli gerçek olduğuna inanamayız. Çocukta da insan fikri böyle bir çaba sonucu kendine öz bir 'insan şeması' biçiminde oluşmaktadır. Çocuk kişisel bir insan şeması yaratmış, öz vücut ve zihin yapısıyla da sıkı sıkıya bir bağlantı kurmuştur. Bundan dolayıdır ki, bu sınıflarda kişiliğe dayanan nice değişik insan resimleriyle karşılaşırız (Kehnemuyi, 2006, s.25).

"Bu dönemde çocuk özellikle insan figürü çizimlerinde bedenin bilinen parçalarını kendine göre yorumlayarak betimleme fırsatı bulur. Eller, parmaklar, ayaklar, başta bulunan ağız, göz, burun gibi uzuvlara yer verir" (Yavuzer, 2001, s.57).

"Çocuk okula başlama zamanını kapsayan bu dönemde, resimlerinde yazıyı da kullanmaya başlar. Yeni öğrendikleri bu aktiviteyi her fırsatta resimlerine aktarmaya başlar"(Yavuzer, 2001, s.57).

"Ayrıca bu dönemde çocuk mekân algısını geliştirmeye başlamıştır. Ve bu olguyu resimlerine de yansıtır"(Yavuzer, 2001, s.57).

> Çocuğun ilk kez çevresinin bir parçası olduğundan haberdar oluşu, resimlerinde 'yer çizgisi' (base- line) adı verilen sembolün kullanılmasıyla başlar. Nesnelerin yerleştirilmesinde çocuk belli bir plan geliştirmektedir. Genellikle kâğıdın alt tarafında yer çizgisi bulunur. Figürler buna göre yerleştirilir. 6

yaşındaki çocuk için bu yer çizgisi insanları ilgilendiren bütün etkinlikleri ve tüm nesneleri üzerinde taşır (Yavuzer, 2001, s.57).

2.2.1.4. Ergenlik Öncesi Dönem (7–11 Yaş)

Bu çağlarda çocuk gerçekle ilgilenmeye başlar. Gerçek denilince doğayı taklit etme anlamına gelmez, çünkü çocuk bunu bir görüş anlayışı olarak ele almaktadır. Bu çok önemli yıllarda öğretmenin her an onun fotoğrafa bağlı bir benzetmeye yönelmesini durdurması gerekir. Sanat eseri bir biçime aynen benzemez; aksine o biçimin bizde bıraktığı izlenimi yansıtır (Kehnemuyi, 2006, s.28).

Giderek bedenen ve zihnen büyüyen okul çocuğu aracı daha iyi kullanmaya başlar. Teknikleri öğrenir ve uygular. Kas gücü ve dikkat süresi artar. Dokuz- on bir yaşlarında resimlerinde artık kız- erkek ayrımı iyice hissedilmeye başlar. Piaget' in çete çağı olarak bu evrede kız çocukları genellikle gelin- damat, kraliçe, kalpler, sevgi gibi konulara yönelirken erkek çocukları futbol, savaş, silahlar gibi konuları bolca çizer. Resimlerde renk karışımları, hareket hissedilir. Perspektif sorunu henüz tam çözülemez (S. Buyurgan ve U. Buyurgan, 2007, s.63).

Çocuk bu dönemde gerçeği yansıtma istemiyle resim yapmaya devam eder. Ancak resimlerini göstermekten ve açıklamaya çalışmaktan hoşlanmaz.

Geometrik çizgiler anlatımlarını yetersiz kıldığı için bu tür çizgiyi artık uygulamaz olurlar. Resimde giyim onlar için çok önem taşır. Bu yönde daha gerçekçi olma eğilimindedirler: ayrıntılara girerler kolayca. İnsanları hareketsiz ve katı olmakla beraber vücudun her parçasının anlamı vardır. Örneğin bu parçaların bir tanesi tümünden ayrılırsa ayrı sonuca varılır. Demek ki bu yaştaki çocuk gerçeğe yönelen bir eğilim içinde yapmaktadır sanatını. Renk alanında çocuk, görüşe dayanan bir anlayış içinde nesnelerle renkler arasında bir bağlantı kurarken, öğretmeni ona çoğu kez renk bilgisi vermeye koyulur. Çocuğun renkle olan ilişkilerini onun içtenliğine bırakarak olgunlaştırmak eğiticinin tutacağı en doğru yol olsa gerek. Tepkiler ne denli duygusal olursa ortaya çıkan deneysel anlayış da o denli güçlü ve köklüdür (Kehnemuyi, 2006, s.28).

2.2.1.5. Mantık Dönemi (11–13 Yaş)

Bu dönemde ergenliğin yaklaşması sebebiyle çocuğun çevresine olan ilgisi artmıştır. Çocuk gerçeği yansıtmaya devam eder ve resimlerinde yine kendine has yansıtma yollarını tercih etmektedir.

> Kendisi ya da çevresi ile ilgili konularda anlatımsal bir çıkış yolu arar. Bunu bulduğunda bu davranışını sürdürür. Bu yol bazen kendi kendine bulduğu yoldur. Kimi zaman da bazı kaynaklardan yararlanarak kendine bir yol bulmaya çalışır. Bu ikinci yol genelde öğretimin yetersiz kaldığı durumlarda oluşur. Çocuğun kendine özgü anlatımlarına yine kendine özgü çıkış yolu bulduğu durumlara okullarda sıkça rastlanmaz. Bunlar yetenekli çocuklar olarak bilinirler. Yansıtma becerisine sahip ama sanatsallıkta yetersiz kalanlar ikinci grubu oluşturur. Üçüncü grupta ise her iki yöndeki ihtiyaçları yönlendirilmeyi ve doyurulmayı bekleyen öğrenciler yer alır (Kırışoğlu, 2002,s.94–95).

> Bu çağlar yaklaşan gençliğin bunalımının bir habercisidir. Çocuk 'başkaldırma2 devrinden çıktığı an, zekâ ve mantığının yardımı ile bazı güçlükleri çözebilme yeteneğine sahip olduğu halde, yine de büyük bir anlamda çocuk kalmıştır. Onda zengin bir yaratma gücü vardır. Oysa bir yetişkin, imgelem ile ilişkisini, eleştirme bilinci yüzünden yaratıcılığını yitirmiştir (Kehnemuyi, 2006, s.31).

> Okullarımızda genelde öğrencilerin yansıtmacı anlayışıyla resimler yapmalarına yönelik düşünce hâkimdir. Her öğrencinin kendi kişiliği doğrultusunda geliştirilmesi göz ardı edilmektedir. Yalnız teknik beceride de ısrar edilmemelidir. Bu evrede perspektif sorunu tam olarak çözülememiş, renk ilişkileri, mekânın düzenlenmesi, ışık- gölge, hareketi tam olarak verebilme başarılamamıştır. Bunların öğretilmesinde sanat öğretmeni etkin rol oynamalıdır. Gerekli sanatsal bilgilendirme ve görsel kaynakların yardımı ile (ustalardan röprodüksiyonlar, galeri ve müze ziyaretleri) etkin öğrenme sağlanmalıdır. Bu evrenin ergenlik çağının başlangıcı olduğu unutulmamalı, bedenen, ruhen hızlı bir gelişim içine giren çocuklara duyarlı davranılmalıdır. Bu evrede insan figürü büyük bir ayrıntıyla çizilir; cinsel özelliklerin farkına varan çocuk bunları resimlerine yansıtır. Natürmort çalışmaları için uygun bir evredir. Bu evredeki çocuklar genellikle ilk algılarını kâğıda yansıttıklarından nesneyi yanlış çizebilirler.

Bu olumsuzluk nesneye sık sık bakmaları önerilerek aşılmaya çalışılır (S. Buyurgan ve U. Buyurgan, 2007, s.65).

2.2.1.6. Ergenlik Dönemi (13 Yaş ve Ötesi)

Bu dönemde çocuk özellikle insan figüründe daha detaycı anlatımlara gitmeye başlar. Cinsel özelliklerini keşfetmeye başlayan çocuk resimlerinde bu durumu büyük ölçüde kullanır.

> Kişiliği hızla gelişen, sosyalleşen genç çevresi ile daha yoğun bir iletişim içine girer. Gelişen olayları kendi yorumu ile yansıtabilir. Gencin kendi çalışmalarına ve başkalarının çalışmalarına karşı eleştirel davranışı gelişir. Önceleri okul çağında ve ön ergenlik çağında bu eleştirel yaklaşım güvensizlikten yaklaşan bir yaklaşımla yalnız gerçeği yansıtma becerisine yönelmişken, bu yaştan sonra giderek sanatsal değerlere yönelir. Kişisel ve toplumsal değerlere ilgileri artar. Bireysel ilişkiler, duygusal yaklaşımlar içine giren genç kendine bazı hedefler belirler. Bu hedefleri başarmaya çalışır. Bu evrede baskın olan davranış bireysel kimliği bulma ve anlatımlarda öznelliği yakalamaktadır (Kırışoğlu, 2002, s.96).

> Bundan böyle çocuğun içgüdüsel estetik eğilimleri kendiliğinden boğulur ve söner. Bu durum eğitim süresi boyunca durmaksızın, tekrarlanmış, yerleşmiş kavramlar, kurallar ve sosyal yapının isteğine göre 'kişisel' yoğurmalarla oluşur. Gençliğin fizyolojik, psikolojik yönlerini ayrıntılarıyla bilen ve tanıyan, ona anlayışla eğilen son derece zeki ve yetenekli öğretmenlere gereksinme vardır bu dönemde(Kehnemuyi,2002,s.37).

2.2.2. Psikolojik Tanıda çocuk Resminin Rolü

> Çocuk, gelişimiyle beraber başladığı karalamalar ve oluşturduğu biçimlerle iç dünyasını anlatmaya başlar. Çocuğun resimleri psikolojik ve pedagojik açıdan onu anlamaya ve kişiliğinin izlerini saptamaya yardımcı olması açısından büyük önem taşır. Çocuk resim yapmaya başladığı daha ilk yıllarda kendi kararlılığını, dengesini ve kişiliğine ait bir takım faktörleri resimlerine yansıtmaya başlar (Yavuzer, 2001, s.13).

"Çocuk dinamik bir olgudur. Sanat onda bir 'düşünme dili' şeklinde yansır. Çocuk, dünyayı kendi algıladığı biçimde görür ve bunu kendi ifadeleri içinde yansıtmaya çalışır" (Yavuzer, 2001, s.13).

> Küçük yaşlarda sözcüklerden daha güçlü bir anlatım aracı olan resim, bize çocuğun iç dünyasını ve büyüme süreci hakkında önemli bilgiler verir. Çocuğun benmerkezci bakış açısından uzaklaştığını, geniş bir çevrenin üyesi olduğunun farkına vardığını, resim yoluyla anlayabiliriz. Karalama girişimlerinde bulunurken çocuk, henüz kesin olmayan bu belirsiz biçimler içinde bile, bir takım temel duygularını yansıtma olanağını bulur. Büyük bir olasılıkla, çocuğun oluşturduğu ilk insan sembolü gerçek bir insandan uzak olmakla birlikte, bir bireyin çeşitli özeliklerini yansıtması açısından önemlidir (Yavuzer,2001, s.13).
>
> Çocukların çoğunlukla sevdikleri bir faaliyet olan resim, kişilik, algı, insanlar arası ilişkiler, grup değerleri ve tutumlarının saptanmasında yegâne araç değildir. Bu konuda üç ana kaynaktan yararlanılır:
>
> 1.Bireysel raporlar,
>
> 2.Gözlem,
>
> 3.Projektif teknikler (yansıtma teknikleri) (Yavuzer,2001, s.13).

2.2.2.1.İnsan Figürü çiziminin Kullanımları

> Bütün çizimlerinden çocukların kişilikleri, algıları, değer yargıları ve davranışları hakkında pek çok bilgi edinmek mümkündür. Ancak en iyi ve en zengin bilgi kaynağı insan figürü çizimleridir. Bu figürler her hangi bir insan olabilir, bir doktor, bir dişçi veya bir hemşire gibi belirli bir kişi olabilir ya da aile, sınıf arkadaşları gibi bir grubun çizimi olabilir (Yavuzer, 2001, s.14).

"İnsan figürü çizimlerini projektif amaçlı kullanımlar ve projektif olmayan kullanımlar şeklinde iki grupta incelemek mümkündür" (Yavuzer, 2001, s.14).

2.2.2.2. Perspektif (Yansıtma) Amaçlı Kullanımlar

Çocuğun insan resmi çizmesinden şu projektif amaçlar için yararlanılabilir:

1. Kişilik ölçütü olarak (kişiliği ölçmek üzere kullanılması): bir kişinin resmedilmesi incelendiğinde, resmi çizenin bütün kişiliği hakkında bilgi edinilebilir. Resim, çocuğun kişilik özelliklerini görme açısından önemli bir araç olduğu gibi, çocuğun, ortaya çıkardığı resmi arkadaşlarının resimleriyle kıyaslayarak kendini tanıması ve keşfetmesi açısından da yararlı bir araçtır.
2. Başkalarıyla ilişkilerin ölçütü olarak: grup resimlerini özellikle bir çocuğun grup içinde kendini algılaması ve yerini belirlemesi açısından yararlıdır. Bir çocuk kendini, ailesi, oyun arkadaşları, öğretmeni ya da sıra arkadaşlarıyla birlikte resmettiğinde, resim yoluyla onların kendisiyle olan ilişkisini, kendisinin de grupla ve başkalarıyla olan dinamik bağını yansıtmış olur.
3. Tutumların ölçütü olarak: çocuklar resimlerinde konu olarak ilişki içinde bulundukları insanları seçtiklerinde, öğretmen, doktor, dişçi, hemşire gibi kimselere karşı tutumlarını ve onları algılayış biçimlerini de resim yoluyla ortaya koyabilmektedirler (Yavuzer, 2001,s.14–15).

2.2.2.3.Çocuk Resminde çizgilerin Yorumu

"Resmin bırakacağı ilk izlenim kadar resmin kağıt üzerinde sunuluşunun da önemi büyüktür. Örneğin, bir adam resminde ellerin kalçaya konması, ağza bir sigara yerleştirilmesi, ayakların geniş olması, saldırganlık duygularının bir ifadesi olarak kabul edilebilir" (Yavuzer, 2001,s.18).

2.2.2.4. Özel Belirti ve İşaretler

Marvin Klepsch ve Laura Logie (1982) Children Draw And Tell (Çocuklar Çizer ve Anlatırlar) adlı yapıtlarında, çocuk resmindeki çizgilere 3 açıdan psikolojik yorum getirmişlerdir".

1. Büyüklük

2. Abartmalı Çizgiler

3. Eksik Bırakılan Çizgiler.

1. Büyük resimler: sayfanın tümünü kaplayan büyük resimler çoğu kez iç kontrolü zayıf olan saldırgan çocuklar tarafından çizilmektedir. Aşırı faal (hiperaktif)çocuklar da sayfanın tümünü kontrolsüz şekilde kullanırlar. Ender olarak çekingen, ürkek çocuklar zayıf benlik kavramları nedeniyle geniş figürlere yer vermektedirler. Bunlar daha güçlü olabilme arzularını bu yolla dile getirmeye çalışırlar.

Küçük çizgiler: Birkaç santimetre büyüklüğündeki resimler çoğunlukla korkak, çekingen, içe dönük çocukların ürünüdür. Küçük boyut, onların güvensizliklerinin simgesi olmaktadır. Bu çocuklar kendilerini güvensiz, yetersiz ve küçük görmektedirler. Ender olarak saldırgan çocuklar da yine zayıf benlik kavramı nedeniyle küçük figürlere yer vermektedirler (Yavuzer, 2001,s.18).

2. Abartmalı çizgiler: abartmalı resimde ya beden parçaları çok büyük çizilmekte, beden üzerinde aşırı ayrıntıya girilmekte, çeşitli beden kısımları kalın çizgilerle belirtilmekte ya da tam tersine küçük çizilmekte ve ayrıntıya yer verilmemektedir. Abartılı olarak çizilen beden parçası, niteliğine göre, çocuğun iç dünyası hakkında değişik bilgiler vermektedir (Yavuzer, 2001,s.19).

Baş: resimdeki çok büyük ya da çok küçük kafa, zihinsel bakımdan kendisini yetersiz gören çocuklar tarafından çizilmektedir. Büyük kafa resimleri genellikle yetenekli ve daha başarılı olmak için arzu duyan çocuklarca çizilmektedir.

Ağız: ağzın önemi temel iletişim aracı olmasından kaynaklanmaktadır. Konuşma ve dil sorunu olan çocuklar, bu eksikliklerıyle çok yakından ilgiliyseler, kaim çizgilerle büyük ağız resmi yapma yoluna giderler. Çoğunlukla bağımlı çocukların resimlerinde ağız alanına saplandıkları dikkati çeker.

Gözler: gözbebeği olmadan çizilen boş ve anlamsız gözler, görmeye bağlı öğrenme sorunu olan çocuklarca çizilmektedir.

Ayaklar: büyük ayakların çizilmesi güven isteminin bir simgesidir.

Burun: astımlı çocuklar çoğunlukla bu solunum güçlüğünden kaynaklanan sorunları nedeniyle burun çizgilerini vurgulayarak ya da çok büyük biçimde çizerler.

Kulaklar: çok büyük kulaklar, işitme zorluğu olan çocuklar tarafından çizilebilir. Yine başkalarının kendileri hakkında konuştuklarını düşünen bazı kuşkucu çocuklar kulak figürlerini vurgulayarak abartmalı bir biçimde çizerler.

Dişler: dişler saldırganlığı ifade ederler. İri çizilmiş dişler aşırı saldırganlığın simgesi olabilir.

Cinsel organlar: cinsel organların çizilmesi saldırganlığın belirtisi olarak düşünülebilir. Ancak yapılan araştırma bulguları, resimlerinde cinsel organlara yer veren çocukların çoğunun anne ve babalarının, evde çıplak dolaştıklarını ortaya koymuştur.

"Koppitz, resimlerinde cinsel organlara sıklıkla yer veren çocukların ya problemli çocuklar ya da cinsel organlarıyla ilgili olarak aşırı bir bedensel endişeye sahip ve dürtülerini kontrolde zayıf olan çocuklar olduklarını söyler" (Yavuzer, 2001, s.19).

3.Eksik bırakılan çizgiler: çocuklar yaptıkları resimlerde yakından ilgilendikleri ya da endişe duydukları beden kısımlarını eksik bırakabilirler.

Eller: ellerin çizilmemesi güvensizliği, çevreye uyumda güçlük çekilmesini simgelemektedir.

Kollar: kolların resimde olmayışı; güvensizliği dile getirmektedir. Kollar güç ve kuvvetin simgesi olduğu için, kolların çizilmemesi güç ve kuvvetin azlığını belirler.

Bacaklar: bacaklar bedeni destekleyen, güçlendiren organlardır. Çocuk resminde bunların bulunmaması, çocuğun kendini desteksiz ve hareketsiz olarak algılamasıyla eşanlamlıdır.

Ayaklar: resimde ayakların yokluğu çocuğun kendini güvensiz ve yardımsız hissetmesi anlamına gelir.

Burun: burun güç savaşımının simgesidir resimde. Burnun yokluğu çocuğun güçsüzlüğünü gösterir.

Ağız: bir iletişim organının resimde çizilmemesi başkalarıyla ilişki kurmakta zorluk çekildiğini gösterebilir. Bazı

astımlı çocukların da resimlerinde ağız figürünü ihmal ettikleri dikkatimizi çeker (Yavuzer, 2001, s.19).

2.2.2.5. Projektif Olmayan Kullanımlar

Çocuk sanatının, düşüncelerin ve duyguların dışa vurumu olarak görülmesinin yarattığı ilgiye, ciltler dolusu literatür tanıklık eder. Kanımca her resim, o resmi yapanın kişiliğinin bir yansımasıdır; kişiliğin bilişsel olduğu kadar duygusal yönlerini de dışa vurur; küçük çocuklar söz konusu olduğunda resim, çizilen nesneden çok onu çizen birey hakkında bir şeyler söyler; ister istemez uzmanın yaklaşımının çözümleyici olduğu kadar sezgisel de olması gerekir (Yavuzer, 2001, s.21–22).

Projektif (yansıtma amaçlı, yansıtıcı) teknikler, psikometrik testlerin güvenirlik ve geçerlilik standartlarını karşılayamaz. Yine de bu teknikler deneyimli bir uzmanın elinde çok değerli olabilecek araçlardır. Bu tekniklerin yararını keşfetmiş olan uzmanlar, bunları kullanmadan edemezler. Çünkü bu yolla standartlaştırılmış testlerin sağlayamayacağı ipuçlarını elde ederler (Yavuzer, 2001, s.21–22).

2.2.3. Çocuk Resimlerine İlişkin Görüşler

Çocukların dünyasında resmin diğer sanat etkinliklerinden daha özel bir yeri vardır. Çocukların bu etkinlikten aldıkları hazzı çocuk resmiyle ilgili pek çok kuram farklı biçimlerde açıklama getirmiştir. Fakat resim yapılma nedenleriyle ilgili ayrıntılı incelemelerde bulunan ve bu konuda araştırmalar yapan uzman sayısı oldukça azdır.

"Geleneksel görüşlerin bir kısmı, çocukların çizimlerini zihinsel kavramlarla açıklarken, bir kısmı da güdülere ve çizimin duyguları ifade eden yönüne ağırlık vermektedir" (Yavuzer, 2001, s.23).

2.2.3.1. Gelişimsel yaklaşımlar

Gelişimsel yaklaşım çocuğun neden çizdiği sorusuna, oyunu açıklamaya çalışan kuramları kullanarak cevap vermeye çalışmıştır. Bu kuramlardan bazıları şunlardır:

Fazla Enerji kuramı, aktif olmanın insanın doğal yapısında bulunduğunu ve oyunun fazla enerjiyi dışarı atmanın bir yolu olduğu görüşünü öne sürer (Schiller, 1875). H. Spencer' in de savunduğu bu kuram, çizim konusunda bize her hangi bir açıklama getirmez. Çünkü çizim, oldukça az bedensel enerji harcamayı gerektirir.

Alıştırma Öncesi Kuramı, (Gross; 1901) oyunun çocuğa ileri ergenlik dönemlerinde faydalı olacak becerileri uygulama fırsatı ile yeteneklerini geliştirme olanağı verdiğini savunur. 'Alıştırma Öncesi Kuramı'nı resme uygularsak sanat çalışmalarının çocukların geleceklerinde çok önemli olacak bazı yeteneklerini kullanmalarını ve geliştirmelerini sağlayan bir faaliyet olduğu sonucuna varabiliriz.

Oyun üzerine ileri sürülmüş bir biyolojik kuram da 'Yineleme (Recapitulation) Kuramı'dır. Bu kuramda oyunun, atalarımız açısından önem taşıyan içgüdüsel etkinliklerin provası olduğu ileri sürülür. Hall' a göre oyun, çağdaş toplumda sorun yaratabilecek ilkel güdülere (örneğin saldırganlık) bir boşalma, dışa vurum yolu sağladığı için önemlidir. Çizme işleminin kendisi içgüdüsel etkinliklerin provası olmasa da, çizimler ilkel içgüdülerin simgesel bir biçimde dışa vurulmasını sağlayabilir. Örneğin askerlerin ve savaşların resimlerini çizen bir çocuğun ilkel saldırganlık dürtülerini tekrar ederek onları yüzeye çıkarttığı söylenebilir. Bu ilginç görüş oyun ve çizimle ilgili psiko-analitik kuramlarda değişik bir kılık içinde yeniden karşımıza çıkar. Yineleme Kuramı, çevresel ve kültürel etkileri ihmal ettiği için eleştirilebilir (Yavuzer, 2001, s.24).

Piaget, oyunda bulunan salt yapmış olmak için yapmak e özümleme olanakları yaratmak gibi niteliklerin çocuk resminde de olduğunu belirtir. Nitekim, Piaget ilk çocukluktaki karalamaları 'Saf Oyun' olarak niteler, aynı zamanda resmi bir terapi olarak kullanma fikrinin, Piaget' in özümleme kavramına benzediği görülür. Çocuklar çizimlerini kişisel olarak önemli olayları yeniden yaratmak için kullandıkları ölçüde o çizim özümletici bir işlev taşıyabilir. Ancak çocukların resimleri bu amaçla üretip üretmedikleri kesin değildir. Bununla birlikte Piaget, çizimi, dış dünyayı temsil etme çabası olarak da görmüş, bu nedenle de çizimleri zihinsel imgelerin ortaya çıkışı olarak değerlendirmiştir. Gerçekten de Piaget çocuk resimlerini mekân kavramıyla ilgili

kuramlarını destekleyecek kanıtların kaynağı olarak kullanmıştır (Yavuzer, 2001, s.25).

Piaget' in bilişsel gelişmenin bir dizi belirgin aşamadan geçtiği yolundaki görüşü, onu daha önce Luquet tarafından yapılan çocuk resminin gelişme aşamalarını gösteren sınıflandırmayı büyük bir hevesle benimsemesine yol açmıştır. Bu aşamaların her birini tipik olarak gösteren çizimleri Piaget, çocuktaki mekânsal geometri kavramının gelişmesini doğru olarak yansıtan kanıtlar olarak kabul etmiştir (Yavuzer,2001,s.25).

Çocuk resimlerine çocuğun çok yönlü gelişimi yönündeki yaklaşımların temelinde "çocuğun büyüklerininkinden ayrı kendi başına, nitelikli bir yapıya sahip olduğu" görüşü yatar. 18. yüzyılda çocuk ile yetişkin arasındaki niteliksel ayrıma çekilen dikkatler bir anda erken çocukluk döneminin doğal, özgür ve yaratıcı gücünü gündeme getirir (Rousseau). Bu yaklaşım doğrultusunda, ocuk resmi kendine özgü kalitesi ile çocuğun doğal yaşantısının bir ürünü, insanın sanatsal anlatımının tikel bir biçimidir. O yıllarda bu resimlerde sanatsal bir değer aranmaması, ancak yine de çocuk resimlerindeki garip ama hoş bir şeylerin varlığının yadsınamayacağı vurgulanır (Kırışoğlu, 1992, s.60).

Çocuk resmine ilk yıllardaki romantik yaklaşım giderek yerini gözlem ve incelemeye dayanan görüşlere bırakır. Bu resimlerde çocuğun zihinsel, ruhsal gelişimi yanında kişiliğinin, en önemlisi yaratıcılığının izleri aranır. Bu davranışlarda en önemli etken çocuğun kendi yaşantıları ve deneyimleridir. Çocuk çevresiyle doğrudan kazandığı deneyimleri görsel anlamda bir sanat eserine dönüştürdüğünde, yaratıcı anlamda da gelişir (Dewey- Prossive Education, 1920). (Kırışoğlu, 1992, s.61).

Sanat yoluyla eğitim kuramında ise çocuk resmi doğrudan deneyime dayandığı için zihinsel soyutlamaya bir fırsattır. Bu sava göre çocuk yalnızca nesneler dayanır. Duyuları aracılığı ile çevresiyle kurduğu doğrudan ilişki çocuğun öğrenmesinin temelidir. Başka sanat formlarıyla birlikte çocuk resmi de bu duyumdan zihne doğru gelişmenin en vazgeçilmez sağlayıcısıdır (Kırışoğlu, 1992, s. 62).

"Çocuğun iç dünyasının anlaşılması, iç çatışmalarının ortaya çıkarılması onun çok yönlü gelişiminde önemli bir etmendir. Bu yönüyle çocuk resimleri çocuğun

tanınmasında, gelişmesinde ve ruh sağaltımında araçsal bir işleve sahiptir" (Kırışoğlu, 1992, s. 62).

> Piaget; "Resim yapmak çocuk için simgesel bir oyundur. Çocuğun bu oyunda ortaya koyduğu şey onun duygusal ve düşünsel yaşamıyla ilgili imgeleridir. Çocuğun uyum sağlaması gereken toplumsal, nesnel gerçekler dünyası ile, çelişkileri, istekleri, sevinç ve tedirginlikleriyle bir iç dünyası vardır. Birinciyi ortak anlatım aracı olan dil ile anlatabilen çocuk ikinciyi dil ile anlatamayabilir. Bu nedenle çocuğun çocuk sanatı olarak adlandırılan –ki kesinlikle sanat değildir- bu ilk kendiliğinden simgesel anlatımları çevreyi, toplumu kısaca nesnel gerçekleri, benimseme ile "ego"nun dışavurumunun bir bileşkesinden başka bir şey değildir" der (Kırışoğlu, 1992, s. 62).

2.2.3.2 Projektif Yaklaşımlar

> Çocuk resmini kliniksel yansıtmacı yaklaşımlarla açıklayan kuramların temelinde psiko-analitik kuram gelir. Sigmund Freud tarafından öne sürülen bu kuramın daha sonraki çeşitlemelerinde de yer alan ana görüş şudur:
>
> Bilinçaltı; cinsel (erotik) doyum, saldırganlık ve yıkıcılık gibi ödünleyici güdülerin kaynağıdır. Freud, bu içgüdüsel dürtülerin çoğu zaman tehdit edici ya da kabul edilemez istek ve itkiler doğurduğunu ve bu nedenle de bilinçli kavrayışı yasakladığını ileri sürmüştür. Freud' un kuramına göre, çocuğun resim çalışması bilinçaltında yatan istek ve korkulardan büyük ölçüde etkilenir. Ama bu arzuların anlatımı, sembolik veya gizli olabilir. Hammer, küçük bir kızın resmini örnek olarak gösterir. Bu kız evdeki sürtüşmelerden ve tartışmalardan çok yıpranmıştır. Bunu da evlerini çizerken kullandığı bacadan yükselen kalın duman tabakasıyla yansıtmaya çalışmıştır. Bu olayda resim, kızın evini bir kargaşa ve huzursuzluk ortamı olarak gördüğünü yansıtmaktadır. Duyguların bu şekilde yansıtılması duygu düzeninin ölçülmesi için çocuk resminin kullanılabileceği düşüncesini yaratmıştır(Yavuzer,2001,s.26).
>
> Psiko- analitik kuramın resim yapma güdülenmesine (motivasyon) bakış açılarından biri de, bilinçaltında yatan istek ve duyguların resimde saklanmış biçimde de olsa anlatıldığı, resmin tehlikeli olabilecek ve bastırılmış olarak tanımlayabileceğimiz

duyguların zararsızca dışarı dökülebileceği bir 'güvenlik süpabı' görevini yaptığı düşüncesidir. Resmin bastırılmış duyguların arıtılmasını(katarsis) sağlanabileceğini söyleyen bu görüş, yineleme kuramına benzerlik taşır. Yineleme kuramı da oyunun, içgüdüsel itkilerin zararsız bir biçimde dışa vurulmasına olanak sağladığını savunur. Bu fikir, sanat yoluyla tedavinin ardında yatan mantıksal temeli de oluşturmuştu (Yavuzer,2001,s.26–27).

Resimlerin kişiliği ve ruhsal uyumu değerlendirmede kullanılması, klinik psikoloji ve psikiyatride projektif yöntemlerin daha geniş bir şekilde kullanılmasına neden olmuştur. Projektif yöntemlere (Rorschach mürekkep lekesi testleri gibi) benzer biçimde resimlerin değişiklik değerlendirilmesinde kullanılması bilimsel çözümlemeden çok, sezgisel ve öznel izlenimlere dayanıyordu. Bunun sonucu olarak resimlerde duyguların dışa vurulmasının değerlendirilmesinde tutarlı ve geçerli bir sistemin ortaya çıkması çok yavaş oldu (Yavuzer,2001,s.27).

2.2.3.3.Sanatsal Yaklaşımlar

Resim yapmak her çocuk için mutluluk verici bir eylemdir. Her çocuk boyalarla oynamaktan, kâğıt yırtmaktan, buruşturmaktan, yapıştırmaktan, kil ile uğraşmaktan, ona şekil vermekten büyük keyif alır. Küçük yaş çocuğu resimlerinin estetik görüntüsüyle ilgilenmez. Onun için resmi kendi istekleriyle sınırlıdır. Biçimlerini kendi algısı doğrultusunda çizer, kâğıdına yerleştirir, istediği gibi boyar. Tüm bunları yaparken sanatsal kaygı taşımaz. Şema öncesi dönemde (4–7 yaş arası) çocukların resimlerindeki çizgiler ve şemalar rastlantısal değildir. Çocuk şemayı, gerece hâkimiyeti ve gerecin olanakları içerisinde kâğıdına yerleştirir. Çocuğun şemaları dünyayı algılayış biçiminin bir sonucudur. Bizi etkileyen, Piaget' in zihinsel olarak işlem öncesi evre dediği bu dönemdeki şemaların saflığı ve yalınlığıdır (S. Buyurgan ve U. Buyurgan, 2007, s. 40–41).

Çocuk resimlerine sanatsal ve estetik yönden yaklaşanlar;

1. Çocuk resimlerinde, ilkellerde ve halk sanatında sanatın ve estetiğin yalın ve saf kökenini aramışlardır. Bunu en çok 5- 7 yaş çocukların resimlerinde bulduklarını söyleyen araştırmacılar ve gözlemciler çocuk resimleri ile kimi modern

sanatçıların kullandığı çocuksu imgeleri karıştırarak bu sonuca varmışlardır.

2. "özoluşum süreci soygelişim sürecini açıklar" savından hareket eden kimi araştırmacılar, karalamalardan doğayı yansıtmaya kadar çocuğun yaşadığı çizgisel gelişim evrelerini, Batıda Mağara resminden Rönesans'a kadar sanatın değişim sürecini açıklayıcı temel olarak almışlardır.
3. Sanat organizmanın psiko-biyolojik bir ürünüdür. Bu ürünün oluşmasında çocuğun, sanatçının, sıradan insanın zamana, yere ve yaşa bakılmaksızın sergiledikleri davranışlar, kişiyi zihinsel ve ruhsal yönden bütünler. Bu bağlamda çocuk resminin yetişkin sanatından bir farkı yoktur. Ancak çocuk resmi sanatçınınkine göre daha az ayrımsanmışlık sergiler.
4. Çocuk resimleri yetişkinlerinkinden çok ayrı bir oluşumdur.
5. Yetişkinlerinkinden çok ayrı nitelikli yapıları gibi. Bu nedenle çocuk resmi yetişkin sanatından bağımsız bir sanattır (Kırışoğlu, 1992, s.63).

Görüldüğü gibi çocuk resmi yetişkin sanatından bağımsız bir sanat olarak karşımıza çıkar. Yetişkinlerin sanatına bir basamak oluşturmaz. Çocuk resminin kendi başına estetik bir düzeyi vardır ve çocuk sanatı kendi kendine gelişir.

"Çocuk sanatı görüşünü paylaşanlar için, çocuğun malzeme üzerinde ne yaptığını bilecek kadar denetim kazanması, estetik ve anlatımsal yetilerinde olabildiğince kendine özgü ve özgür olması çocuğun yaşadığı bu sanat dolu çağın gerçek nedenidir" (Kırışoğlu,1992, s.62).

2.2.3.4. Sembolik Yaklaşımlar

"Resim, en basit tanımıyla düz bir yüzey üzerindeki bir seri işaretler topluluğudur. Resmin açıklanmasında ortaya çıkan sorunlar, bu işaretlerin başka başka şeyleri temsil etmesinden ileri gelmektedir" (Yavuzer, 2001, s.30).

"Çocuk, bazı çizimlerinde objenin kendisini değil, sembolik yansımasını resmetmektedir. O, yan yana çizdiği iki daireden biri için 'baş' diğeri için 'vücut' derken, aslında birbirinin eşi olan bu çizgilere iki ayrı anlam yüklemektedir" (Yavuzer, 2001, s.30).

"Resimler, nesnelerin simgelenmesinden başka düşüncelerin ve duyguların açıklanış şeklidir. Bu tür soyut kavramlar, doğrudan, gerçekçi biçimde anlaşılamaz ve hiçbir sembol bir düşünceyi, bir objenin bir resimde kopya edilişi gibi, tam anlamıyla doğrudan ortaya koyamaz" (Yavuzer,2001: s.30).

Çocukların resimlerinde kullandıkları simgeler, onların gördükleri, işittikleri, tattıkları, bildikleri, dokundukları, düşündükleri ve hakkında konuştukları şeyler için benimsedikleri işaretlerdir. Bir simge çocuk için duyumlar, anlamlar ve çağrışımlarla doludur. Sözgelimi tek bir tüy, çocuk için tüm Kızılderililerin simgesi olabilir. Bunun gibi, yuva yaşındaki bir çocuğun, kolunun büyük bir hareketiyle çizdiği çember, bir "yüz" ün simgesi olabilir.

Simge çocuğun nesneler dünyasında tanıdığı şeylerin yapısal eşdeğeridir, çocuğun çizgiler dünyasında kendini ifade şeklidir. Algıları güçlendikçe, yaşantı ve deneyimleri arttıkça simgeleri gelişir; detaylar artmaya başlar. Simge bir yaşantının imgesidir, çocuk tarafından algılama ile toplanır. Çocuk resimlerindeki simgelerin oluşumu ve gelişimi çeşitli faktörlere bağlıdır:

- Çocuğun yaşı (algısal, bedensel, ruhsal gelişimi)
- Görsel uyarıcılar
- Aile, okul, kültürel çevre (S. Buyurgan ve U. Buyurgan, 2007, s.43).

"Çocuğun realist olmaktan çok simgeselliğini vurgulayan Sully gibi Goodman'a göre de bazı çizimler tamamen simgeseldirler. Goodman (1976), bir resmi oluşturan işaretlerin dilde, semboller olarak yorumladığı üzerinde durmuştur" (Yavuzer,2001, s.30).

"Şu açıktır ki, bir resmin bir objeyi ifade etmesi için, onu sembolize etmesi, temsil etmesi, ona işaret etmesi gerekir. Resim bir nesneye işaret eder ve daha çok da o nesneyi anlamlandırır. Anlamlandırma, bir şeyin temsilinin en önemli nüvesidir" (Goodman,1976) (Yavuzer,2001, s.30).

Resimdeki içerik, yaşanmış bir deneyimi yansıtır. Bu yaşanmış deneyimin anısı ya da sembolü resimde açık olarak vardır (F.minkowska, 1963). Resim yalnızca yapısal tipi, karakteri ya da zekâyı yansıtan bir yapıt değil, aynı zamanda geçmişteki ya da şimdiki yaşanmış öğeleri içeren tam bir kişiliğin yansımasıdır(E. Pignon,1966). Her resim sembolik bir bilmece olarak öznenin (suje) duygusal halini, onun bilinçdışı hareket etme ya da cevap verme biçimini ifade eder (F. Dolto Marette, 1948). Marette' e göre, resimde rastlantı yoktur. Bir resmi çözümlemek demek, mekânın kullanılış biçiminde, çizilen her objede, görünür içeriğinden başka bir anlam araştırmak, kişiliğin derinliklerini

anlatan sembolleri ortaya çıkarmak demektir (Yavuzer, 2001, s.30).

Bu görüşler göre, çocuğun ilgi ve deneyimlerini sembolize ve ifade edebileceği resimler üretmenin çocuğu tatmin ettiği görülmektedir.

2.3. GÖRSEL SANATLAR DERSİ İLE İLGİLİ KAYNAKLAR

2.3.1.Görsel Sanatlar Eğitimi

Bütün sanatları ve bu sanatların birbiriyle ilişkisini düşünsel boyutta, sanatçı, izleyici, toplum, kültür ve eğitim bağlamında kuramsal çalışmalara "Güzel Sanatlar Eğitimi" denir. Görsel sanatlar, resim, heykel, mimarlık, grafik sanatlar, endüstri tasarımı, uygulamalı sanatlar, sinematografi, fotografi, tekstil, moda tasarımı, seramik, bilgisayar sanatı gibi geniş bir alanı kapsar. Bu dalların tümüyle ilgili olarak okul öncesinden yüksek öğrenime kadar her aşamadaki sanat eğitimi ve öğretimiyle ilgili kuramsal ve uygulamalı çalışmalara "Görsel Sanatlar Eğitimi" ya da yalnız "Sanat Eğitimi" diyebiliriz. Müzik, edebiyat, bale, tiyatro, opera gibi sanat dalları ile ilgili eğitim ve öğretim, müzik eğitimi, bale eğitimi diye tanımlanabilir (Kırışoğlu,2002,s.2).

Dar anlamda sanat eğitimi okullardaki Resim- İş derslerini tanımlar. Yetişkin eğitiminden çok, yetişmekte olanların genel eğitim süreci içinde ele alınır (San,1983,s.19). Oysaki sanat eğitimi tanımı okullarımızda çocukların kendilerini farklı şekillerde ifade edebilecekleri ifade tarzlarının tümünü karşılamalıdır (resim, müzik, drama, tiyatro). Yine okullarımızda tüm bu derslerin içerikleri ve işleyişleri amaca uygun bir şekilde yürütülebilmelidir. İlköğretim ve ortaöğretimde okutulan resim dersleri incelendiğinde, dersin amacını karşılayamayan ismi dâhil çözülmesi gereken birçok konular vardır (resim derslerinde grafik, heykel, seramik, tekstil sanat dallarını da içine alan çalışmalar yaptırılmaktadır. Resim dersi ismi, uygulanan içeriği tam anlamıyla karşılayamamaktadır). Bugün ilköğretimde resim-iş dersi "Görsel Sanatlar", "Sanat Etkinlikleri" ve "Teknoloji Tasarım" dersleri adı altında verilmeye başlanmıştır (S. Buyurgan ve U. Buyurgan, 2007, s.16).

"Dar anlamıyla sanat eğitimi görsel sanatların eğitimi ve öğretimiyle ilgilenir. Bu öğretimin kapsamı içinde, pratik sanat etkinlikleri, sanat yapıtı inceleme, sanat tarihi ve

estetik yer alır. Dahası, sanat eğitimi, araç, gereç ve işlik donanımı ile müfredat programları, çalışma düzeni, değerlendirme gibi yöntemsel konuları da içerir" (Kırışoğlu, 1992, s.7).

> Geniş anlamıyla "görsel sanat eğitimi" ise eğitimbilimin bir dalı olarak sanatın, estetiğin, sanat tarihinin eğitim ve öğretimle ilgili bütün sorunlarıyla ilgilenir. Bireyin sanatsal ve estetik gelişimi, sanatta öğrenme ve yaratıcılık eğitimi, sanat öğretiminin araştırma konuları içinde yer alır. Kısaca sanat eğitiminin metodolojisi ile ilgili sorunlara felsefe, psikoloji, toplumbilim ve antropoloji gibi bilim dallarıyla ilişki kurarak üst düzeyde çözümler arar. Bu çözümleri uygulamaya sunar. Kuramını oluştururken bu dalların bilimsel araştırmalarından, araştırma yöntem ve tekniklerinden yararlanır (Kırışoğlu, 1992,s.7).

2.3.2. Görsel Sanatlar Dersinin Önemi ve Gerekliliği

> Sanat eğitimi, insanın genel eğitimi içerisinde önemli bir yere sahiptir. Yaygın biçimde düşünüldüğü gibi, sanat eğitimi yalnızca yeteneklilerin eğitimi için bir "lüks" değil, herkes için gerekli bir kişilik eğitimidir. Burada sanat eğitiminden amaçlanan, sanatçı yetiştirmeye yönelik eğitim değil, bireyin sanat yoluyla eğitimi, yani bireyin estetik eğitimidir. İnsanın yaratıcı güçlerini ortaya çıkarmasına yardımcı olacak şartları hazırlayan ve bireyin kişilik kazanmasını amaçlayan bir etkinliktir (Gençaydın, 1990,s.44).

> Sanat eğitimi, çocuğun geniş anlamda gelişmesini içeren en güvenilir ortamdır. Çünkü o, bu ortamda kendi temposu paralelinde, doğal eğilimlerini uygular, kendi deneyimlerini kullanır. Eğitimin her kademesinde çalışmalar bu doğal eğilimin paralelinde olmalıdır. Çağımızın eğitim çağı olduğu unutulmamalıdır. Teknoloji günlük yaşamımızı etkisi altına almıştır. Bu nedenle de algı ve anlatım olanakları da artmış bulunmaktadır. Bilimde ve sanatta yaratıcılık eşit değerde kabul edilmektedir. Deneme olanağı veren sanat eğitimine, dış ülkeler programlarında geniş yer vermekte şaşırtıcı deneyler ve araştırmalar yapmaktadırlar (Gökaydın,1990, s.3).

"Sanat eğitiminin en önemli amaçlarından biri görmeyi, işitmeyi, tat almayı öğretmektedir. Çevresini hakkıyla algılayıp onu biçimlendirmeye yönelmek için gerekli

ilk şarttır. Yalnızca bakmak değil "görmek", yalnızca duymak değil "işitmek", yalnızca ellerle yoklamak değil "dokunulanı duymak" yaratıcılık için gerekli ilk aşamalardır" (San, 1985, s.17).

Sanat eğitimi yoluyla çocuk ile çevresi, özellikle kültürel çevresi arasındaki etkileşim ve iletişim daha güçlü ve anlaşılır olacaktır. Çağdaş sanat eğitimi, temelde sanatsal etkinlikler yoluyla bireylerin ve toplumun içinde yaşadıkları çevreye duyarlı olmalarını sağlayamaya, çevresi ile yararlı bir etkileşim içine girebilmelerine, estetik ihtiyaçlarını karşılamaya, ürün ortaya koyabilme ve yorumlama güdülerini doyurmaya, yaşantılarını daha anlamlı hale getirebilmelerine imkân vermeye yönelik düşüncededir (S. Buyurgan ve U. Buyurgan, 2007, s.16).

Sanata ilişkin en önemli özellik anlatımdır. Kişinin çok özel iç dünyası, imgeleri, düşünceleri ve duyguları sanat ile görselleşir. Bu çok özel dünyanın dışa aktarılması, bir başka deyişle anlatımı, başkalarının anlatımının anlaşılması, insan için bir ihtiyaçtır. Hangi sanat formu olursa olsun yaratma eylemi anlatılmak isteneni izleyiciye iletme amacını güder. Bu aynı zamanda üretilen aracılığı ile bazı şeylerin paylaşılmak istenmesidir. Sanatsal anlatımı, onun özel dilini kullanmayı öğrenen kişi aynı zamanda bu dil yardımıyla geçmiş ve çağdaş sanat eserlerine yargısıyla ulaşabilir. Sanatın insana kazandırdığı bu niteliksel zenginlik, değerlerle düşünme gücü her incelemede biraz daha gelişir. Buna görsel duyarlılık ya da görsel okuryazarlık denilebilir. Sanat eğitimi çocuğun çok yönlü düşünmesini sağlamayı, yalnızca kendi bildikleri ve sevdiklerinin güzelliğinin yetersiz olduğunu öğretmeyi amaçlar (S. Buyurgan ve U. Buyurgan, 2007,s.16).

Sanat eğitimi çocuğun kendini özgürce ifade edebildiği bir ortamdır. Çocuğun kişiliğinin gelişmesinde, kendine güvenmesinde önemli rol oynar. Atölye derslerinde paylaşma, sorumluluk, düzen, malzemeyi kullanma konularında bilinçlenir. Sanat eğitimi özgür, barışçı, insancıl, yaratıcı, toplumu ile bütünleşmiş, değişen şartlara göre kendini yenileyebilen, geleceğin izlerini yansıtan çocukların yetişmesi için vazgeçilmez bir dünyadır. Sanat eğitimi çocuklara kültür, sanat ve tarih değerlerini kazandırırken aynı zamanda onların özgürce yaratıcı düşüncelerini ortaya koyabilecekleri bir süreç olmalıdır (S. Buyurgan ve U. Buyurgan, 2007,s.16).

Sanat eğitimi ile birey içinde yaşadığı toplumun kültürünü öğrenir. Kültürel değerlerine, geleceğine, sanatına, tarihine saygı duyan, onu koruyan bireyler kültürün gelecek nesillere taşıyıcısı olurlar. Bir milletin oluşumunda, varlığını sürdürmesinde ve sağlam temellerle ilerlemesinde maddi ve manevi değerlerinin önemi büyüktür. Sanat eğitimi de çocuğa ve gence kültürünü tanıtır, öğretir, sevdirir ve onu bu değerleri koruyacak ve yaşatacak bireyler olarak yetiştirir.

> Teknoloji ve makine devrini yaşadığımız çağımızda belki tüm çağlardan daha fazla estetik bir eğitime "Sanat Eğitimine" ihtiyaç duyuyoruz. Endüstri çağı bize yeni bir düşünme sistemini öğretir. Çağ dışı kalmamak için, bireylerin topluma karşı sorumluluk duyan, toplumdan gücünü alan, oluşturucu ve yapıcı düşünmeyi benimsemeleri gerekir. Yoksa endüstri çağını, yalnız teknik bir olgu gibi görür, çağdaş bir düşünme sistemi kurulamazsa, ülkede, insanca çağdaş bir yaşam yaşanılamayacağı gibi, taklitten öte de gidilemez (Telli,1990,s.6).

"Niçin sanat eğitimi?" sorusuna verilecek yanıtlar çok çeşitlidir. Bu yanıtlar,

- Sanat yolu ile kişiye dışavurum olanağı vermek, böylece ruh sağaltımına yardım etmek için,
- Kişinin kendini kanıtlamasına, kimliğini bulmasına olanak tanımak için,
- Kişide her alanda kullanabileceği yaratıcı davranış geliştirmek için,
- Kişinin sanat yaparak bir üretici olarak, sanatı izleyerek bir tüketici olarak içinde yaşadığı kültüre katkısını sağlamak için,
- Kişide estetik ve pratik algı gücünün geliştirilmesi için,
- Sanatsal yaratıcılığı geliştirmek için, ... gibi ve daha pek çokları bunlara eklenerek sıralanabilir.
- Sanat eğitimi amaçlarının zaman içinde değişimi incelediğinde bu amaçların bazı etmenler altında biçimlendiği görülür. Bu etmenler kimi zaman çocuk ve gelişiminde, kimi zaman toplumsal gereksinimlerde, kimi zamanda doğrudan sanatta odaklaşır (Kırışoğlu, 1992, s.51).

2.3.3. Görsel Sanatlar Dersinin Genel Amaçları

Görsel Sanatlar Dersi'nin amaçları bireysel ve toplumsal, algısal, estetik ve teknik amaçlar olarak gruplandırılabilir.

2.3.3.1. Bireysel ve Toplumsal Amaçlar

1. Öğrenciye yaşamı ve doğayı gözlemleme duyarlılığı kazandırmak,
2. Öğrenciye seçme, ayıklama, birleştirme, yeniden organize etme becerileri kazandırmak; analiz ve sentez yeteneği ile eleştirel bakış açısını geliştirmek,
3. Öğrencinin yeteneklerini fark etmesini, kendine güven duygusu kazanmasını ve kendini geliştirmesini sağlamak,
4. Öğrencinin görsel biçimlendirme çalışmaları ile kendini ifade etmesini sağlamak,
5. Öğrencinin ilgisini, bu alandaki çeşitli kaynaklarla besleyebilmek (müze, galeri, tarihi eser vb.) ve bu yolla geçmişine sahip çıkma ve geleceğini yapılandırma bilinci kazandırmak,
6. Öğrencinin her alanda kullanabileceği yaratıcı davranışlar geliştirmesini sağlamak,
7. Öğrencinin ulusal ve evrensel sanat eserlerini ve sanatçıları tanımasını sağlamak,
8. Ulusal ve evrensel değerleri tanıyabilme ve anlayabilme bilincini kazandırmak,
9. Geçmişten günümüze miras kalan sanat eserlerinden haz alma ve onur duyma hassasiyeti kazandırmak,
10. İşbirliği yapma, paylaşma, sorumluluk alma, kendine saygı duyduğu kadar başkalarına da saygı duyma bilinci ve duyarlılığı kazandırmak,
11. Öğrencinin ruh sağlığını koruma, iç dünyasını anlatma ve bedenine saygı duyma bilinci geliştirmesini sağlamak,
12. Öğrenciye aklını, duygularını, zevklerini sorgulama bilinci kazandırmaktır(MEB, 2008, s.10).

2.3.3.2. Algısal Amaçlar

1. Öğrencinin algı birikimini ve hayal gücünü geliştirmek,
2. Öğrencinin görsel algı ve birikimlerini sanatsal anlatımlara dönüştürebilmesine imkân tanımak,

3. Birikimlerini başka alanlarda kullanabilme becerisini geliştirebilmek,
4. Bilgi ve birikimini sanatsal uygulamaya dönüştürme yeteneği kazandırmak,
5. Yeni duyumlar karşısında özgün çözümler geliştirme becerisi kazandırmaktır(MEB, 2008,s.10).

2.3.3.3. Estetik Amaçlar

1. Öğrencinin, sanatın ve sanat eserlerinin her zaman önemsenecek birer değer olduğunu kavramasını sağlamak,
2. Geçmişten günümüze miras kalan sanat eserlerinden ve doğadan haz alma, onlarla gurur duyma ve onları koruma bilincini kazandırmak,
3. Öğrenciye görsel sanatlar sevgisi ve bu sevgiyi hayatın her alanına yansıtabilme, bunu davranış biçimi haline getirebilme yeterliliği kazandırmak,
4. Öğrenciye, doğadan seçtiği veya insan eli ile üretilen nesneleri estetik birikimini kullanarak değerlendirme bilinci kazandırmak,
5. Öğrenciye kendini ifade edebilmede estetik değerlerden yararlanma yeteneği kazandırmaktır(MEB, 2008,s.11).

2.3.3.4. Teknik Amaçlar

1. Öğrenciye her türlü araç- gereci kullanarak görsel anlatım diline dönüştürme isteği ve kullanma becerisi kazandırarak öğrencinin kendini geliştirmesine imkan tanımak,
2. Öğrenciye değişik tekniklerle elde edilen sonuçların etkilerini sezdirebilmek ve öğrencinin farklılıklarından zevk alabilmesini sağlamak,
3. Öğrenciyi farklı tekniklerin getireceği anlarım zenginliğinin farkına vardırabilmek.
4. Kullandığı tekniklerin dışında yeni teknikler arama isteği ve cesareti kazandırmak.
5. Öğrenciye, amacına uygun malzemeyi seçme, malzemeden anlam çıkarma becerisi kazandırmak.
6. Öğrenciye kendini ifade etme sürecinde çıkacak sorunlara teknik çözümler üretebilme becerisi ve güveni kazandırmaktır(MEB, 2008,s.11).

2.3.4. Görsel Sanatlar Eğitiminin İlkeleri

İlköğretimde uygulanacak görsel sanatlar eğitiminde belirlenen amaçlara ulaşılması için bazı temel ilkelerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bunlar aşağıda sunulmuştur:

1. Her çocuk yaratıcıdır.
2. Her çocuk farklı algı, bilgi, sezgi, duygu dünyası ve geçmiş hayat tecrübesine sahiptir. Uygulamalarda bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulur.
3. Uygulamalarda, görsel sanat alanlarına yönelik iki ve üç boyutlu çalışmalar ile çoklu ortam çalışmalarına yer verir.
4. Görsel Sanatlar dersi, diğer disiplinlerle birlikte eğitim amaçlarındaki bütünlüğü kurmaya veya bireyin kendini gerçekleştirmesine katkıda bulunur.
5. Dersin işlenişi, ilgi çekici hale getirilen öğrenme- öğretme yöntem ve teknikleriyle zenginleştirilir.
6. Görsel Sanatlar dersi çocuğu temel alır. Öğrenme- öğretme süreci, çocuğun kendine özgü algılama ve anlamlandırma evreni içinde, gelişim basamaklarına göre düzenlenir.

Değerlendirmede öğretmen, her çocuğun gelişim sürecini, bireysel farklılıklarını, öğrenme–öğretme sürecine katılımını ve sınıf içi performansını göz önünde bulundurur(MEB, 2008,s.11).

2.3.5. Görsel Sanatlar Dersinde Temel Beceriler

Temel beceriler öğrencilerin öğrenme alanlarındaki gelişimleriyle bağlantılı, yatay olarak bir yılın sonunda, dikey olarak da sekizinci sınıfın sonuna kadar kazanacakları ve hayat boyu kazanacakları temel becerilerdir. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi (1- 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu içerdiği kazanımlarla bu temel becerilerin gelişmesini sağlayacaktır. Sanatsal ifadelerde görsel ve biçimsel anlatımın yanında, programla ulaşılması beklenen temel beceriler şunlardır:

- Türkçe' yi doğru, güzel ve etkili kullanma,
- Kendini ifade etme,
- Eleştirel düşünme,
- Yaratıcı düşünme,
- Sanat aracılığıyla iletişim kurma,
- Problem çözme,
- Araştırma.

- Karar verme,
- Bilgi teknolojilerini kullanma,
- Girişimcilik,
- Sorumluluk alma,
- Başladığı işi bitirme,
- Görsel okuma,
- Kişisel ve sosyal değerlere önem verme,
- Estetik bilinç kazanma,
- Estetik algının geliştirilmesi,
- Estetik yaşam kültürü edinme,
- Çevre ve doğa bilinci kazanma,
- Milli, manevi ve evrensel değerlere duyarlı olmalıdır(MEB, 2008,s.11).

3.BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi konusunda, araştırmanın modeline, evren ve örnekleme yer verilmiştir. Bu araştırmada bireylerin iç dünyalarını dışa yansıtma yönlerini Görsel Sanatlar Dersi ile saptanmaya çalışılmıştır.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırmada öncelikle konu ile ilgili araştırmalar yapılarak kaynaklar taranmıştır. Öğrencilerden ailelerini, en sevdikleri kişiyi, üzüntü, mutluluk, korku ve öfke anlarını yansıtmalarını, yalnız kaldıklarında hissettiklerini ve geleceğe yönelik düşüncelerini resim yaparak anlatmaları istenmiştir. Yozgat Bahçeşehir Şehit Mehmet Armağan İlköğretim Okulu' nda eğitim gören 7. sınıf öğrencilerinden seçilen 15 öğrenciye toplam 120 resim yaptırılmış ve analiz edilmiştir.

Analiz aşamasında öğrencilerle ilgili kişisel gelişim dosyalarından ve öğrencilerle yapılan görüşmelerden faydalanılmıştır. Uygulama aşamasında öğrenciler gözlemlenerek süreç esnasında ne tür tepkiler verdikleri ve nasıl davrandıkları da değerlendirme esnasında göz önünde bulundurulmuştur.

3.2. EVREN ve ÖRNEKLEM

Evren Yozgat' taki 12–13 yaş grubu öğrencilerini kapsamaktadır.

Araştırmanın evreni Yozgat Bahçeşehir Şehit Mehmet Armağan Alper İlköğretim Okulu 'ndaki 7. Sınıf öğrencileridir. Araştırmanın örneklemi Yozgat Bahçeşehir Şehit Mehmet Armağan Alper İlköğretim Okulu 'ndaki 7. Sınıfların A ve B şubelerinden olan 12–13 yaş grubu çocuklardan random (şans) yöntemi ile seçilen öğrencileri kapsamaktadır.

Uygulama araştırmacı tarafından sınıf ve atölye olmak üzere iki farklı mekânda, Görsel Sanatlar Dersi saatlerinde gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin aile düzeyleri birbirine yakın olup, sosyo- ekonomik bakımdan farklı nitelikte olmadığı görülmüştür.

3.3. VERİLERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ

Araştırmada öncelikle ilgili kaynak ve araştırmaların belirlenmesi amacıyla literatür taraması yapılmıştır.

Öğrencilere her hafta bir konu olmak üzere sekiz tane konu verilmiştir. Uygulama süreci toplam 8 hafta yani 8 ders saati sürmüştür. Uygulama esnasında malzeme sınırlaması getirilmemiş, öğrenciler istedikleri boyayı kullanarak istedikleri tekniği uygulamışlardır.

Öğrencilere mutluluk, korku, üzüntü ve öfke anlarındaki duygularını anlatmaları, gelecek hakkındaki düşüncelerini yansıtmaları, ev ve aile yaşantılarına bakış açılarını aktarmaları ve yalnızlıkla ilgili hislerini görsel yolla ifade etmeleri istenmiştir. Yapılan resimlerle ilgili öğrencilerle konuşularak resimler hakkında daha fazla bilgi edinilmeye çalışılmıştır.

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

Veriler toplandıktan sonra rehberlik ve psikolojik danışmanlarında yardımları alınarak veriler yorumlanmış ve analiz edilmiştir. Veriler analiz edilirken okul idaresinden alınan bilgilerden de faydalanılmıştır. Ancak okuldan elde edilen bu değişkenlerin her birinde ayrı ayrı bilgilendirmeye gidilmemiştir.

4.BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırma Yozgat Bahçeşehir Şehit Mehmet Armağan Alper İlköğretim Okulu' ndaki 7. sınıfların A ve B şubelerinden olan 12–13 yaş grubu 51 öğrenci arasından şans yöntemiyle seçilen öğrencilere resim yaptırılarak gerçekleştirilmiştir. Toplamda 15 öğrenciye yalnızlık, öfke, korku, mutluluk, gelecek, evimiz ve ailemiz, en sevdiği kişi ve üzüntü konulu resimler yaptırılmıştır.

Görsel Sanatlar Dersi çocukların kendi iç dünyalarını ifade etmede faydalıdır. Özellikle ergenlik dönemindeki çocukların iç dünyalarını anlamak, duygu ve düşüncelerini öğrenmek, sorunlarını çözüme kavuşturmak açısından sanat etkinliklerini kapsayan Görsel Sanatlar dersinin önemli olduğu söylenebilir.

Çocuklar içinde bulundukları çizgisel gelişim dönemlerini resimlerinde yansıtarak onlar hakkında daha fazla bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadırlar. Resimlerine bakarak fiziksel, zihinsel, kişisel, sosyal ve cinsel gelişimleri hakkında bilgi edinilebilinir. Çocuk resimleri sadece bununla sınırlı kalmayıp aynı yaş grubundaki çocuklar arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları da ayırt edebilmemize olanak sağlamaktadır.

Çocuklar iç dünyalarını yansıtırken çizdiklerinden çok daha fazlasını anlatmak istemişlerdir. Resimlerinde simge ve sembollere yer vererek çevrelerinde gördüklerini, yetişkinlerle ve arkadaşlarıyla olan ilişkilerini, aile içindeki konumlarını anlatmaya çalışmışlardır.

1. Görsel Sanatlar Dersi çocuğun kendisi, ailesi, çevresi ve arkadaşları hakkındaki düşüncelerini yansıtmasında önemlidir. Çocuklar evimiz ve ailemiz konulu resimlerinde çevresinde kendilerine yakın veya uzak gördükleri kimseleri, anlaşabildikleri, sevdikleri veya sevmedikleri kişileri resimlerine dâhil etmişlerdir. Ebeveynleri ile olan iletişimlerini de yine resimlerinde görmek mümkündür. Çocuklar aile bireylerinin birbirleri ile olan ilişkilerini açıkça ifade etmişler, ailedeki çatışmaları, sorunları ve kardeş kıskançlıklarını yansıtmışlardır.

2. Çocukların Görsel Sanatlar Dersi' nde yaşama bakış açılarını yansıttıkları söylenebilir. Çocuklar "gelecek" konulu resimlerinde sosyal bir varlık olmanın verdiği topluma faydalı olabilme arzularını açığa çıkartmışlardır. Çocukların gelecekten beklentileri, sosyal kimlik kazanma istekleri resimlerinde görülmektedir. Görsel Sanatlar Dersi' nin çocukların gelecek ile ilgili düşüncelerini ifade etmelerinde önemli olduğu düşünülmektedir.

3. Görsel Sanatlar dersi ergenlik dönemindeki çocukların duygularını ifade etmelerinde önemli bir rol üstlenmektedir. "En sevdiğiniz kişinin resmini yapınız" denildiğinde sevgi duygusunu açığa çıkarmış, bu duygularını yoğun bir şekilde anımsayarak resimlerine yansıtmışlardır. Bu dönem çocuklarında kazanılmaya başlanan cinsel kimliğin özelliklerinin de bu konuda yapılan resimlerinde görüldüğü söylenebilir. Çocuklar karşı cinse olan ilgi ve tutumlarını "en sevdikleri kişi" başlığı altında ifade etmeye çalışmışlardır. Resimlerinde açık bir şekilde sevme ve sevilme ihtiyacının anlaşıldığı düşünülmektedir. Görsel Sanatlar Dersi'nin çocukların sevgi duygusunu ifade ederek kendilerini anlatma imkânı tanıdığını ve konuşurken bile ifade edemedikleri iç dünyalarının kapılarını açma olanağı sağladığını söylemek mümkündür.

4. Öğrenciler "korku" konulu resimlerinde geçmiş yaşantılarında etkilendikleri olayları, geçirdikleri kazaları, kaybettikleri yakınlarını, kaybetmekten korktukları sevdiklerini büyük ölçüde aktarmışlardır. Resimlerinde çocukların bazı korkularının çevreleri tarafından verildiği söylenebilir. Öykü, masal veya filmlerdeki birtakım figürlerin etkisinde kalarak korktukları da resimlerinde görülmektedir. Yine çocukların suçluluk duygusu içerisinde geliştirdikleri bir şeyleri kırma, dökme gibi korkuları da görsel Sanatlar Dersi'nde yapılan resim etkinliklerinde ifade edilmeye çalışılmıştır. Görsel Sanatlar Dersi'nin çocukların korku duygularını yansıtmalarında önemli olduğu düşünülmektedir.

5. Öğrenciler mutluluk konulu resimlerinde bu duyguyu yaşadıkları durumları betimlemeye çalışmışlardır. Çocukların aile bireyleri ile aralarındaki çatışmalardan kurtulmaları, arkadaşları ve aileleriyle olan münasebetlerinin iyi gitmesi, okul hayatında başarılı olmaları çocukları mutlu eden belli başlı durumlardır. Mutluluk konulu resimlerinde de karşı cinse olan ilgilerinin de yansıtıldığı düşünülmektedir. Görsel Sanatlar Dersi' nin çocukların mutluluk konusu ile ilgili duygu ve düşüncelerinin yansıtılmasında önemli olduğu söylenebilir.

6. Öğrencilerin öfke konusunu anlatırken yaşadıkları olayların etkisinde kaldıkları ve bunları resimlerine aktarmaya çalıştıkları söylenebilir. Kızgınlık duygusunu oluşturan etmenlerden faydalanarak bu durumu resimlerine aktarmaya çalışmışlardır. Yine öfke duygusunu anlatırken çevreden etkilenme olduğu görülmektedir. Öğrenciler aileye, arkadaşa ve toplumdaki diğer insanlara olan öfke ve kızgınlıklarını resimlerine yansıtmaya çalışmışlardır. Görsel Sanatlar Dersi'nin bu duygunun yansıtılmasında önemli olduğu düşünülmektedir.

7. Çocuklara üzüntü veren durumların resimlerine yansıtıldığı anlaşılmaktadır. Kendilerini kıran, üzen durumlarda verdikleri tepkilerin, hissettikleri duyguların resimlerinde görüldüğü düşünülmektedir. Ergenin üzüntü duyduğu konuların

çeşitli olduğu anlaşılmaktadır. Karşı cins tarafından beğenilmeme, arkadaşları arasında yeterince kabul görmeme, dışlanma ve reddedilme durumları ergende üzüntü duygusunun açığa çıktığını göstermektedir. Bu dönem çocuğunun belli başlı sorunlarının "üzüntü" konusu altında yansıtıldığı düşünülmektedir. Çocuğun okul ve not korkusu, toplumda başarısız olma kaygısı da yine bu resimlerde anlaşılmaktadır. Görsel Sanatlar Dersi'nin çocuğun üzüntü ile ilgili duygu ve düşüncelerini aktarmasında önemli olduğu söylenebilir.

8. Bu dönem çocuklarında zaman zaman yalnız kalma isteği, başkalarından uzaklaşma, kendisi ile baş başa kalma arzusunun "yalnızlık" konulu resimlerinde açığa çıktığı söylenebilir. Resimlerinde özellikle arkadaşları ve çevresi tarafından yalnız bırakılma, dışlanma kaygısının da çocuklarca taşındığı söylenilebilir. Görsel Sanatlar Dersi'nin yalnızlık ile ilgili çocukların duygu ve düşüncelerinin yansıtılmasında önemli bir araç olduğu düşünülmektedir.

ARAŞTIRMANIN UYGULANDIĞI ÖĞRENCİLERİN RESİMLERİ VE ANALİZLERİ

ÖĞRENCİ: A

Yaşı: 12 yaş 6 ay

Cinsiyeti: Kız

ANNESİ:

Eğitim Durumu: İlkokul Mezunu

Mesleği: Ev Hanımı

Hayatta mı? Evet

Öz annesi mi? Evet

BABASI:

Eğitim Durumu: Lise Mezunu

Mesleği: Memur

Hayatta mı? Evet

Öz babası mı? Evet

Anne baba ayrı mı? Hayır, birlikte.

Kiminle oturuyor? Ailesiyle

Evde aile dışından kimse var mı? Dedesi ve Babaannesi

Evde kendi odası var mı? Hayır, kardeşiyle aynı odayı paylaşıyor.

Kardeş Sayısı: 1

Okul Durumu: başarılı

ÖĞRENCİ: A

RESİM: 1

KONU: Evimiz ve Ailemiz

Çocuk evi ve ailesini resmederken bir koltuk üzerine oturmuş gülümseyen üç figür yapmıştır. Figürlerde yüz ifadeleri ve cinsiyet rolleri belirgindir. Çocuk ortadaki figürü kendisi, yanlarındaki iki figürü de dedesi ve babaannesi olarak tanımlamıştır. Çocuk dedesini ve babaannesini çok sevdiğini ifade etmiş, onları aile bireyleri olarak yansıtmayı uygun görmüştür.

Çocuk evde kendileriyle birlikte oturan dedesi ve babaannesini otorite olarak görmektedir. Babası ve annesinden göremediği ilgiyi onlardan görüyor olabilir.

RESİM: 2

KONU: Gelecek

Bu resimde çocuk, kâğıdı iki bölüme ayırmış, sol bölümde gelecekte dünyaya diğer gezegenlerden gelen canlıların ziyaret edeceklerini anlatmaya çalışarak hayal gücünü yansıtmaya çalışmıştır. Diğer bölümde ise geleceğe yönelik düşüncelerini ve planlarını anlatmak istemiştir. Hedefleri vardır ve ileride bir cerrah olmak istediğini söylemiştir.

RESİM: 3

KONU: En Sevdiği Kişi

Bu resimde birey annesini en sevdiği kişi olarak yansıtmıştır. Annesini abartılı bir biçimde büyük çizerek hayatında önemli bir yeri olduğunu anlatmak istemiş olabilir. Annesini çizerken sayfanın tümünü kullanmıştır.

"Ender olarak çekingen, ürkek çocuklar zayıf benlik kavramları nedeniyle geniş figürlere yer vermektedirler. Bunlar daha güçlü olabilme arzularını bu yolla dile getirmeye çalışırlar (Yavuzer, 1992, s. 18). Önden görünür biçimde yapılan resimlerse, doğrudan sosyal ilişki kurma yetisini, açık kalpliliği ve dürüstlüğü belirtir" (Altınköprü, 2007, s. 170).

Çocuk aile içinde daha yakın olmak istediği ama yakınlaşamadığı annesinin özlemini dile getiriyor olabilir.

RESİM: 4

KONU: Korku

Ergen korku konulu resminde "şeytan" diye tanımladığı bir figür yaparak anlatmıştır. Şeytanın sihirli lambadan çıkarak onu korkutmaya çalışacağını söylemiştir. Daha korkutucu olması için kırmızı, siyah ve yeşil renkleri kullandığını belirtmiştir.

Güç ve kuvvetin simgesi kolları abartarak resmetmiş, yine abartılı bir biçimde boynuz yapmayı uygun görmüştür. Hayal gücü doğrultusunda "şeytan" ı somutlaştırmış, onu karanlıklar içinde betimlemiştir. Ve yine sayfanın tümünü kullanarak güçlü olabilme arzusunu bu yolla dile getirmek istemiş olabilir.

RESİM: 5

KONU: Mutluluk

Çocuk mutluluk duygusunu anlatırken "mutlu olunca gökyüzünden ellerime yıldızlar dökülüyormuş gibi hissediyorum" demiştir. Resimde mavi fon üzerine eller ve yıldızlar yaparak duygularını ifade etmek istemiştir. Elleri abartarak resmetmiştir.

"Abartılı olarak çizilen beden parçası niteliğine göre, çocuğun iç dünyası hakkında değişik bilgiler vermektedir" (Yavuzer,1992, s. 18).

"Aşırı ölçüde büyük yapılmış eller, deneğin duyduğu bir eksikliğin ve güçsüzlüğün telafisi anlamını taşıyabilir" (Altınköprü, 2007, s. 176).

RESİM: 6

KONU: Öfke

Ergen öfkeyi anlatırken "öfkelenince kafamdaki şeytanlar bana kötülük yaptırmak için savaşmaya başlıyor" demiştir. Kendisini en çok öfkelendiren olayın" sınavdan en düşük notu almak ve sınıf ortasında rezil olmak " cümleleriyle açıklamıştır. Resmi yaparken sayfanın tümünü kullanmıştır.

"Sayfanın tümünü kaplayan büyük resimler çoğu kez iç kontrolü zayıf olan saldırgan çocuklar tarafından çizilmektedir" (Yavuzer;1992, s. 18).

RESİM: 7

KONU: Üzüntü

Birey resminde soğuk bir renk olan mavinin üzerine çizdiği siyah renkli kuşlarla üzüntüsünü anlatmaya çalışmıştır. "Seni en çok ne üzer?" sorusuna : "annemin beni bırakıp gitmesi" şeklinde cevap vermiştir ve "üzülünce kuşlar gibi uçup gitmek istiyorum" demiştir.

Çocuk resminde bir arada kanat çırpan kuşlar resmetmiştir. Bu onun ailede veya okulda özlemini duyduğu birlik ve beraberliğin bir yansımasıdır. Özellikle resmine yaptığı yorumda annesinden bahsetmesi, çocuğun annesiyle arasında bazı problemler olduğunu kanıtlamaktadır.

RESİM: 8

KONU: Yalnızlık

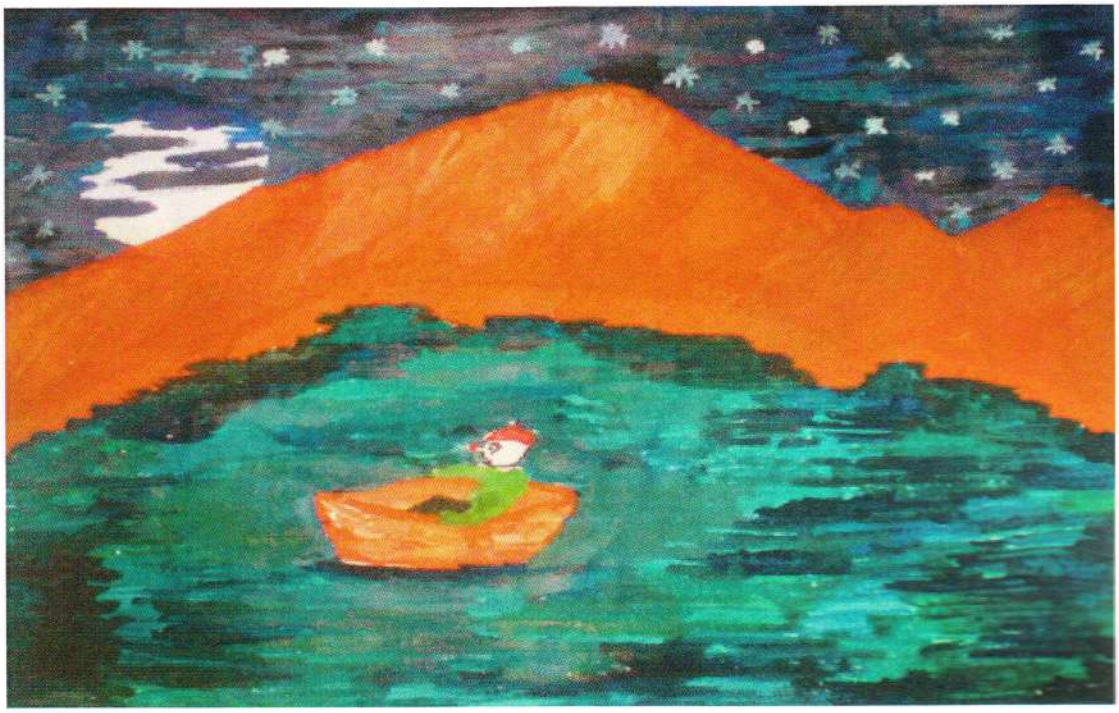

Çocuk yalnızlık konulu resmini gece manzarası altında, denizde, bir kayık içindeki insan figürüyle anlatmaya çalışmıştır. Yalnız kalmaktan etkilendiği görülmektedir. Kendi cinsiyeti kız olmasına rağmen, kayık içindeki insan figürü erkektir. Yalnızlığa kendisini hapsetmek, o figürün yerine kendisini koymak istemiyor olabilir. Figürün yüzü ay ışığına doğru dönüktür. Yıldızların bazıları parlak bazıları mattır. Bu karanlık ortamda çıkmazda değildir. Kendisine çıkış yolları arıyor olabilir. Ayrıca figürün başında şapka vardır ve uzun burnu dikkat çekmektedir.

"Eğer erkek resminde şapka varsa ve bu şapka özellikle yuvarlak biçimli, uzun ve yüksek bir şapkaysa (bu bir kapüşon, külah, aşçı şapkası veya silindir şapka olabilir) ; ayrıca resimdeki kişi çok uzun ve dik açılı bir buruna sahipse, bütün bu belirtiler kuşku duyulmayacak biçimde cinsel bir sorunun varlığını, cinsel bir endişeyi gösterir" (Altınköprü, 2007, s. 178).

ÖĞRENCİ: B

Yaşı: 13 yaş 3 ay

Cinsiyeti: Kız

ANNESİ:

Eğitim Durumu: İlkokul Mezunu

Mesleği: Ev Hanımı

Hayatta mı? Evet

Öz annesi mi? Evet

BABASI:

Eğitim Durumu: Ortaokul Mezunu

Mesleği: İşçi

Hayatta mı? Evet

Öz babası mı? Evet

Anne baba ayrı mı? Hayır, birlikte.

Kiminle oturuyor? Ailesiyle

Evde aile dışından kimse var mı? Amcası var.

Evde kendi odası var mı? Hayır, kardeşiyle paylaşıyor.

Kardeş Sayısı: 1

Okul Durumu: Orta

ÖĞRENCİ: B

RESİM: 1

KONU: Evimiz ve Ailemiz

Çocuk resminde oturma odasında oturan annesini, babasını, kardeşini, kendisini ve onlarla birlikte yaşayan amcasını çizmiştir. Aile bireyleri arasında düzen ve denge vardır. Çocuk ailesindeki kişilerin ve kendisinin sosyal kimliklerinin farkındadır.

Resimde kendi eline televizyon kumandasını yaparak evdeki dengeden memnun olduğunu ve istediği gibi bir aileye sahip olduğunu anlatmak istemiş olabilir.

RESİM: 2

KONU: Gelecek

Resimde çocuğun hayal dünyasının ürünü olan gökyüzünde uçan arabalar görülmektedir. Çocuk teknolojinin gelişeceğini düşünmektedir. Aynı zamanda okulunu, öğretmenini ve arkadaşlarını da resmetmiştir. Çocuk okul hayatını sevmekte ve kendini okulda mutlu hissetmektedir. Okul çocuğun hayatında vazgeçilmez bir olgudur ve gelecekle ilgili planlarını bu doğrultuda gerçekleştirecektir.

RESİM: 3

KONU: En Sevdiği Kişi

Çocuk bu resminde kendisiyle yaşıt bir kız arkadaşını en sevdiği kişi olarak betimlemiştir. Bunu yaparken başı büyük, el ve ayaklarını küçük çizmiştir.

"Resimdeki çok büyük ya da çok küçük kafa, zihinsel bakımdan kendisini yetersiz gören çocuklar tarafından çizilmektedir. Büyük kafa resimleri genellikle yetenekli ve daha başarılı olmak için arzu duyan çocuklarca çizilmektedir" (Yavuzer, 1992,s. 18)."Ellerin çizilmemesi güvensizliği, çevreye uyumda güçlük çekilmesini simgelemektedir" (Yavuzer, 1992, s. 20).

RESİM: 4

KONU: Korku

Birey resminde, hayalinde canlandırdığı gerçekte var olmayan bir varlığı korku olarak yansıtmıştır. Onun pis bir mikrop olduğunu ve ölümcül bakteriler taşıdığını söylemiştir. Çocukta aşırı temizlik ve titizlik takıntısı vardır.

RESİM: 5

KONU: Mutluluk

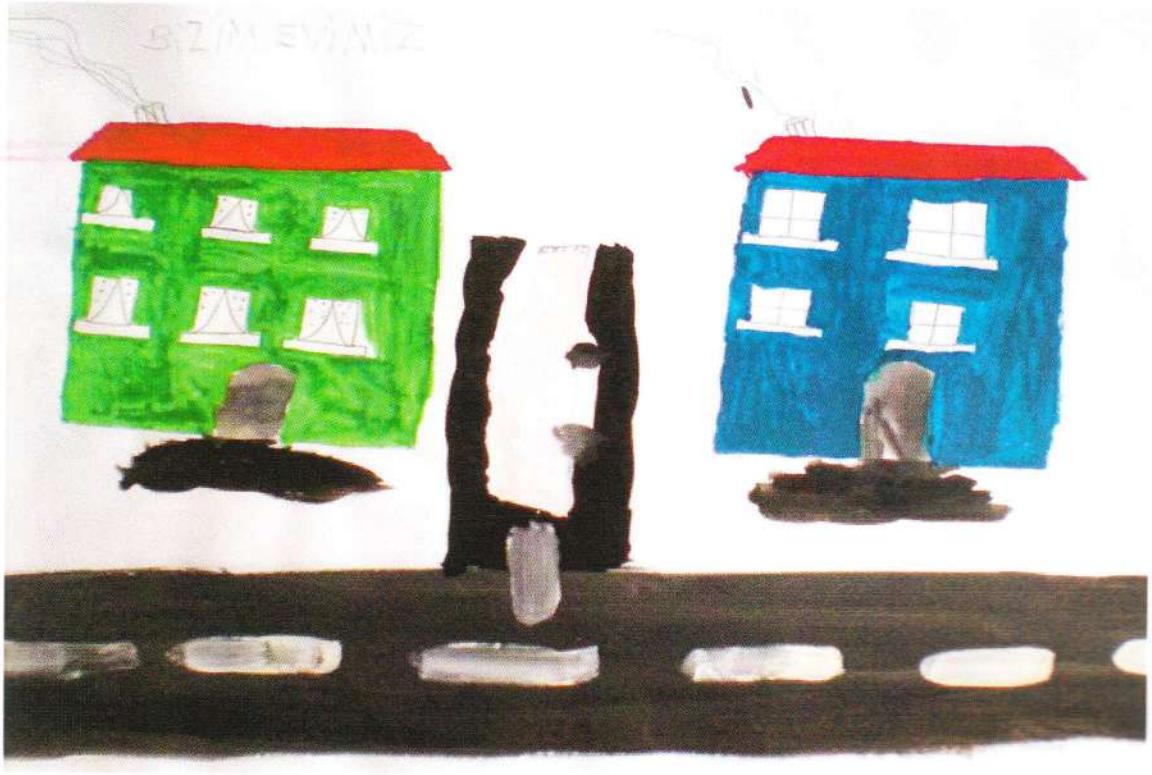

Çocuk mutluluk konusunu evler ve araba çizerek anlatmaya çalışmıştır.

"Ev, çocuğun duygusal yaşamının oluştuğu merkezdir" (Yavuzer, 1992, s.62).

Resmin üzerine "BİZİM EVİMİZ" yazarak ifadeyi güçlendirmiştir. Evlerin bacalarından duman tütmesi çocuğun evde mutlu olduğunun göstergesi olabilir. Ancak onun iki yüksek binayı yan yana yapması farklı anlamalara gelmektedir.

"Yüksek binalardaki yaşam çocuktaki özlem ve gerginliğin yansıması şeklinde ortaya çıkabilir. Binanın büyüklüğünün verdiği ezilme ve baskı duygusu ile ailenin oturduğu yerin küçüklüğü buna neden olabilir" (Yavuzer, 1992, s.71).

Binalar arasında kalan araba da bu yorumu güçlendirmiştir. Kendi alanlarında mutlu yaşayan insanlara özlem ve özenti vardır.

RESİM: 6

KONU: Öfke

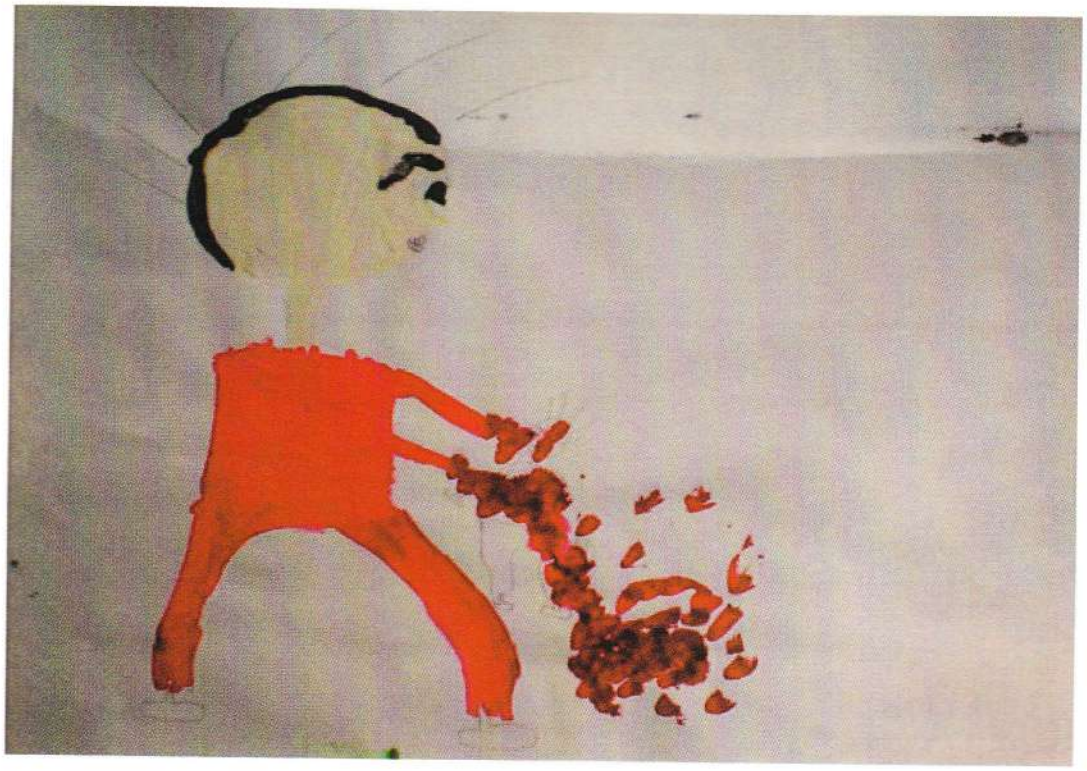

Çocuk öfke konusunu "iyiliği öldüren adam" adını verdiği resmiyle anlatmaktadır. İyilik olduğunu söylediği küçük figürü kırmızı renkle kanlar içinde resmetmiştir. Figür ince ve belirsiz çizgilerle betimlenmiştir.

"Çok ince çizgiler güvensizlik veya çekingenlik işaretidir. Bu bazen bir saldırganlığın telafisi anlamını taşır. Bazen de bireyin saldırganlığı, içinde bulunduğu güvensizlik kaygısından kaynaklanır "(Altınköprü, 2007, s.169).

İyiliği öldüren figür de kırmızılar giymiş, büyük çizilmiş ve yüzüne öfkeli, hırçın bir ifade yerleştirilmiştir.

RESİM: 7

KONU: Üzüntü

Çocuk "savaşta ölen askerlere çok üzülüyorum, keşke savaş hiç olmasa" cümleleriyle resmini yorumlamıştır. Arkadaki kahverengi dağların dizilişleri uçuk kaçık hayalleri olmadığını, bazı sınırları olduğunu anlatmaktadır. Figürlerin ellerinde silah, tüfek, top gibi şiddet aletleri bulunmaktadır.

"Resimdeki kişinin elinde veya üzerinde görülen sivri, uzun, yaralayıcı özellik taşıyan şeyler, çoğunlukla birer cinsel simge olarak değerlendirilir. Yerine göre cinsel bir endişeyi, yerine göre cinsel bir ilgiyi vurgularlar" (Altınköprü, 2007, s.179).

RESİM: 8

KONU: Yalnızlık

Bu resimde çocuk kendisini bir ırmağın içinde dağlar ve ağaçların olduğu bir atmosferde betimlemiştir. Kendisini sadece diğer insanlardan değil, şehir hayatından ve yaşadığı çevreden de soyutlamıştır. Yalnız kalınca her şeyin onu terk ettiğini düşünüyor olabilir ya da yalnız insanların benliklerini kaybetmiş olduklarını düşünüyor olabilir. Figürün yüzünü renklendirmeyerek belirsiz bırakması bu sebeptendir. Çevresini çok sayıda ağaç ve dağlarla çevrelemiş kendine sınırlar koymuştur.

"Çizilen insan resminin etrafına yerleştirilen ev, ağaç, herhangi bir eşya gibi öğeler, resmi yapanın kendini öne sürme, kendini ortaya koyma eğilimi taşıdığını belirtir ki, bu bir egosantrizm işaretidir" (Altınköprü, 2007, s.179).

ÖĞRENCİ: C

Yaşı: 13 yaş 10 ay

Cinsiyeti: Kız

ANNESİ:

Eğitim Durumu: Lise Mezunu

Mesleği: Lise Mezunu

Hayatta mı? Evet

Öz annesi mi? Evet

BABASI:

Eğitim Durumu: Lise Mezunu

Mesleği: Polis Memuru

Hayatta mı? Evet.

Öz babası mı? Evet.

Anne baba ayrı mı? Hayır

Kiminle oturuyor? Ailesiyle

Evde aile dışından kimse var mı? Hayır

Evde kendi odası var mı? Evet

Kardeş Sayısı: 1

Okul Durumu: Başarılı

ÖĞRENCİ: C

RESİM: 1

KONU: Evimiz ve Ailemiz

Resimde mutfakta yemek zamanı bir araya gelmiş aile bireyleri görülüyor. Baba ve kendisini masada resmetmiş, kardeşi ve annesi yemek getirmektedir. Aile bireyleri arasında denge vardır. Çocuk kendisini babasına daha yakın hissediyor olabilir. Ancak anneyi de ayrıntılı ve renkli resmetmiş, hatta fotoğraflardan kestiği yüzleri yapıştırarak gerçekçi bir ifade yaratmaya çalışmıştır. Aile bireylerinin rollerinin kuvveti bir şekilde anlatıldığı etkili bir resimdir.

RESİM: 2

KONU: Gelecek

Resmin üst kısmında çocuğun hayal ettiği bir ortamda kendi evi altta ise gelecekteki mesleği görülüyor. Çocuk henüz geleceğe dair kesin kararlar almamıştır. Avukat mı, öğretmen mi olacağına karar vermemiştir. Gök yüzündeki karalamalar ve yerdeki karışık renkler henüz gelecek kaygısı taşımadığını göstermektedir.

RESİM: 3

KONU: En Sevdiği Kişi

Çocuk en sevdiği kişi olarak televizyon filmi karakteri olan "Recep İvedik" tiplemesini betimlemiştir. Çocuk kendisine model olarak insanlarla dalga geçen, hayata farklı bir gözle bakan ve insanları güldüren bir karakter seçmiştir. Belki kendinden bir şeyler bulması, belki de onun gibi olmak istemesi bu seçimi yapmasını sağlamış olabilir. Figürü önden çizmiş, ayrıntılara girmiştir. Bu özellik çocuğun çevresiyle uyumlu bir birey olma yolunda ilerlemek isteğini ve doğrudan iletişim in önemli olduğunun bilincinde olduğunun göstergesi olabilir.

RESİM: 4

KONU: Korku

Çocuk resminde, hayalinde canlandırdığı bir vampir resmi yapmış, gerçekte böyle bir varlığın olmadığını bildiğini söylemiştir. Çocuk gerçekçi düşünmeye başlamıştır. "Herkes vampirlerden korkar" cümlesiyle kendisinin böyle bir korkusu olmadığını sadece televizyondan veya okuduklarından etkilendiği yargısına varabiliriz. Çocuk kâğıdın tamamına figürü yerleştirmiştir.

"Ender olarak çekingen, ürkek çocuklar zayıf benlik kavramları nedeniyle geniş figürlere yer vermektedirler. Bunlar daha güçlü olabilme arzularını bu yolla dile getirmeye çalışırlar" (Yavuzer, 1992, s.18).

RESİM:5

KONU: Mutluluk

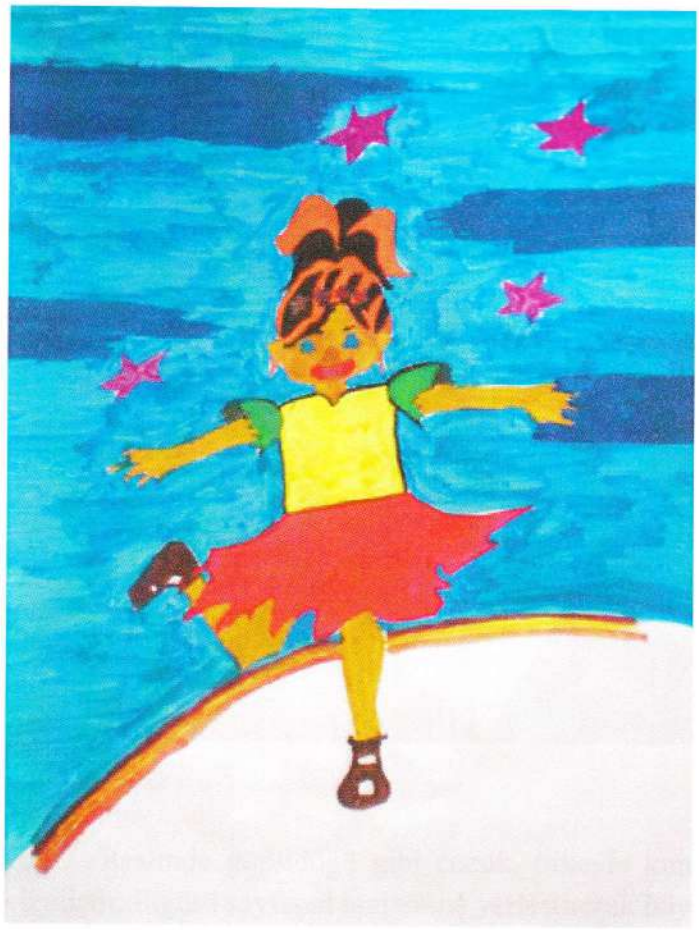

Çocuk resminde kendisini mutlu olarak yansıtmıştır. Gökyüzünden yıldızlar dökülmektedir ve kendisinin bulunduğu mekânı ayırarak bazı sınırları olduğunu göstermek istemiştir. Arkadaşlarıyla ilişkileri kötü olan birey onlarla arasına sınır koyduğunu anlatmak istemiş olabilir.

RESİM: 6

KONU: Öfke

Resimde görüldüğü gibi çocuk, öfkeyle kum torbasını yumruklayan bir figür çizmiştir. Figürü sayfanın tamamına yerleştirerek büyük bir biçimde çizmiştir.

"Sayfanın tamamını kaplayan büyük resimler çoğu kez iç kontrolü zayıf olan saldırgan çocuklar tarafından çizilmektedir" (Yavuzer, 1992, s.19)

Kum torbasını siyaha boyamıştır. Öfke duyduğu kişi ve olayları kum torbası yerine, torbayı yumruklayan figürü de kendi yerine koymuş olabilir.

"Aşırı ölçüde büyük yapılmış eller, deneğin duyduğu bir eksikliğin ve güçsüzlüğün telafisi anlamını taşıyabilir" (Altınköprü, 2007,s.176).

RESİM: 7

KONU: Üzüntü

Çocuk PTT önünde dilenen bir adam yaparak ona karşı duyduğu acıma ve merhamet duygusunu anlatmaya çalışmıştır. Çocuk, dilenci figürünün kollarını çizmeyerek izlenimlerini yansıtmış ve resme gerçeklik katmıştır.

"Kolların resimde olmayışı güvensizliği dile getirmektedir" (Yavuzer, 1992,s.20).

Çocuk çevresini iyi bir şekilde gözlemlemekte, çevresinde olan olaylara duyarsız kalmamaktadır.

RESİM: 8

KONU: Yalnızlık

Resimde yatar vaziyette bir kız figürü resimlenmiş ve üst kısmına düşünme balonu içinde bir erkek figürü yerleştirilmiştir. Birey artık karşı cinse kayıtsız kalamamakta, ona olan ilgisini ve davranışlarını dışa vurmaktadır.

"Karşı cinse ait bir yaşıt resmi çizmek, kimi kere cinsel ilgiyi, karşı cinse benzeme isteğini, karşı cinsten biriyle özdeşleşmeyi gösterebilir" (Altınköprü, 2007,s.169).

Yalnız kaldığı anı karşı cinsi düşünerek geçiren bireyde ergenlik dönemi özellikleri görülmekte ve görsel olarak bunu ifade edebildiği anlaşılmaktadır.

ÖĞRENCİ: D

Yaşı: 13 Yaş 6 ay

Cinsiyeti: Erkek

ANNESİ:

Eğitim Durumu: Üniversite Mezunu

Mesleği: Öğretmen

Hayatta mı? Evet

Öz annesi mi? Evet

BABASI:

Eğitim Durumu: Üniversite Mezunu

Mesleği: Öğretmen

Hayatta mı? Evet

Öz babası mı? Evet

Anne baba ayrı mı? Hayır

Kiminle oturuyor? Ailesiyle

Evde aile dışından kimse var mı? Yok

Evde kendi odası var mı? Evet var

Kardeş Sayısı: Tek çocuk

Okul Durumu: Başarılı

ÖĞRENCİ: D

RESİM: 1

KONU: Evimiz ve Ailemiz

Resimde boş bir oturma odası, mor koltuklar ve halı, kırmızı zemin ve pencereler görülüyor. Resimde aile bireylerinden kimse görünmemektedir. Çocuk aile bireyleri arasındaki iletişimsizliği bu şekilde anlatmak istemiş olabilir. Aile kavramı gelişmemiştir.

RESİM:2

KONU: Gelecek

"Gelecekte sizi neler bekliyor?" sorusunun yanıtı olarak çocuk "gök bilimci olmak istiyorum" cevabını vermiştir. Masa başında kendisini otururken resmetmiş. masaya bir teleskop yerleştirmiştir. Düşüncesini desteklemek için de gökyüzü ve yıldızlara yer vermiştir. Bir eliyle teleskopa dokunmaktadır.

"Resmi yapan kişinin çizdiği şahıslar, birine bir eşya verir, birini çağırır veya birini tutabilmek için belirli bir davranışta bulunur biçimdeyseler, deneğin güvensizlik duygusu içinde bulunduğunu, bir başkasına dayanmaya gereksinme duyduğunu anlayabiliriz" (Altınköprü, 2007,s.170).

RESİM: 3

KONU: En Sevdiği Kişi

Çocuk hayatta en sevdiği kişinin resmini yaparken ergenlik dönemi özelliklerini yansıtmıştır. Dış görünüme ve öz bakıma ne kadar önem verdiği görülmektedir. Çocuk kendisinden iki yaş büyük ağabeyini çizdiğini söylemiştir. Ağabeyini model aldığı anlaşılmaktadır. Resim sayfanın tamamını kaplamaktadır.

"Sayfanın tamamını kaplayan büyük resimler çoğu kez iç kontrolü zayıf olan saldırgan çocuklar tarafından çizilmektedir" (Yavuzer, 1992, s.18).

Resimdeki figürün kulakları ve ağzı da büyük çizilmiştir.

"Konuşma ve dil sorunu olan çocuklar, kalın çizgilerle büyük ağız resmi yapma yoluna giderler" (Yavuzer,1992,s.18).

"Çok büyük kulaklar, işitme zorluğu olan çocuklar tarafından çizilebilir. Yine başkalarının kendileri hakkında konuştuklarını düşünen bazı kuşkucu çocuklar kulak figürlerini vurgulayarak abartmalı biçimde çizerler"(Yavuzer,1992, s.18).

RESİM: 4

KONU: Korku

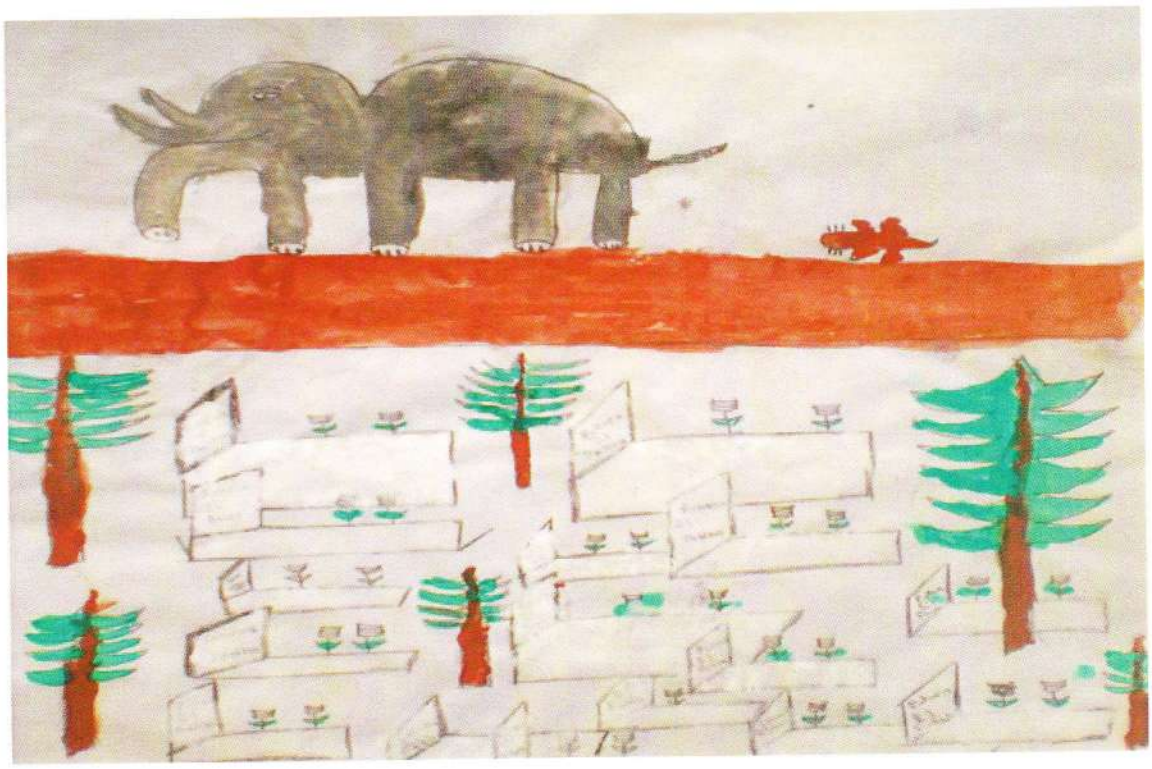

Çocuk resimde bir fil, böcek ve mezarlık çizmiştir. Fil ve böcek abartılı betimlenmemiştir. Mezarların üzerinde ikişer ikişer tekrar edilen çiçekler çocukta ölüm korkusunun yerleşmediğinin göstergesi olabilir. Sorun teşkil edecek ciddi korkuları yoktur.

RESİM: 5

KONU: Mutluluk

Çocuk mutluluğu resmederken anne ve baba figürlerine yer vermiş ve aile resmiyle çelişkili çok detaycı bir resim yapmıştır. Ailedeki dengesizliğin aşılması ve anne babanın bir araya gelmesi çocuğu mutlu edecektir. Çocuk anne ve babası arasına çizdiği sehpa ile aralarındaki iletişim kopukluğunu ve ayrılığı ifade etmiş olabilir. Oldukça başarılı bir ifade gücü olduğu görülmektedir.

RESİM: 6

KONU: Öfke

Resimde çok sayıda figür görülüyor. Konuyu otoriter bazı güçlerle sivil halk arasında kalmışlık olarak görmüş olabilir. Ailenin evde eşitlik sağlayamaması çocuğun resmine bu şekilde yansımıştır. Çocuk evde anne baba arasında çıkan tartışmalarda arada kalmaktan dolayı üzülüyor olabilir. Resimdeki şiddet görüntüsü evdeki şiddetin bir yansıması olabilir.

RESİM: 7

KONU: Üzüntü

Çocuk resminde yazılı ifadelere yer vermiş ve üzüntü duyduğu anları dört bölümde resmetmek istemiştir. Bilgisayar oyununda yenildiğinde, dayak yediğinde, bir şeyler kırdığında ve sevdiği kişi kendisini terk ettiğinde üzüntü duyacağını anlatmıştır. Çocuk duygu ve düşüncelerini görselleştirerek bu resimde ifade etmiştir.

RESİM: 8

KONU: Yalnızlık

Yalnızlık konulu bu resimde çocuk geometrik biçimlerden bir ev yapmış, yanına da baş kısmı belirsiz bir figür yerleştirmiştir. Figürün elleri de belirsizdir.

"Çocuklar yaptıkları resimlerde yakından ilgilendikleri ya da endişe duydukları beden kısımlarını eksik bırakabilirler. Ellerin çizilmemesi güvensizliği, çevreye uyumda güçlük çekilmesini simgelemektedir"(Yavuzer, 1992, s.20).

ÖĞRENCİ: E

Yaşı: 13 yaş 3 ay

Cinsiyeti: Kız

ANNESİ:

Eğitim Durumu: Lise Mezunu

Mesleği: Çocuk Bakıcısı

Hayatta mı? Evet

Öz annesi mi? Evet

BABASI:

Eğitim Durumu: Lise Mezunu

Mesleği: Polis Memuru

Hayatta mı? Evet

Öz babası mı? Evet

Anne baba ayrı mı? Hayır

Kiminle oturuyor? Ailesiyle

Evde aile dışından kimse var mı? Hayır

Evde kendi odası var mı? Evet

Kardeş Sayısı:1

Okul Durumu:Orta

ÖĞRENCİ: E

RESİM:1

KONU: Evimiz ve Ailemiz

Resimde koltuk üzerinde aynı renk giysiler giymiş oturan üç figür görülmektedir. Çocuk kendisini ve kardeşini oyun oynarken resmetmiş, sol tarafta annesi olduğunu söylediği figürle arasına az da olsa mesafe koymuştur. Çocuk kardeşiyle yakın ilişkiler kurabilmekte; ancak annesinden yeterli ilgiyi görememektedir. Çocuk aile kavramının bilincindedir; ama ona sırtını dönmüş bir anne çizerek ve eve fazla zaman ayıramayan babayı resme dâhil etmeyerek aile içi iletişim kopukluğunu anlatmaya çalışmıştır. Ayrıca annesini ve kendisini erkek gibi tasvir etmiş cinsiyet rolü nü göz ardı etmiştir.

RESİM: 2

KONU: Gelecek

Çocuk resmini "suçluyu yakalayan polis" diye adlandırmıştır. Gelecekte babası gibi polis olmak istediğini söylemiştir. Bu düşüncesinde kararlı olup olmadığı bilinememekle beraber, şimdiden hedefler koymak istemesi oldukça normaldir. "Suçlu " diye nitelediği figüre göre kendisini daha büyük çizmesi gelecekte güçlü ve otoriter bir kişi olma arzusunu anlatmaktadır.

RESİM: 3

KONU: En Sevdiği Kişi

Çocuk bu resminde, ergenliğe girmeye başladığı için karşı cinse olan ilgisini belli etmiştir.

"Karşı cinse ait bir yaşıt resmi çizmek, kimi kere cinsel ilgiyi, karşı cinse benzeme isteğini, karşı cinsten biriyle özdeşleşmeyi gösterebilir" (Altınköprü, 2007,s.169).

Resim sayfanın tamamını kaplamaktadır. Ayrıca burnun büyüklüğü dikkat çekmektedir.

"Sayfanın tamamını kaplayan büyük resimler çoğu kez iç kontrolü zayıf olan saldırgan çocuklar tarafından çizilmektedir (Yavuzer, 1992, s.18).Astımlı çocuklar çoğunlukla bu solunum güçlüğünden kaynaklanan sorunları nedeniyle burun çizgilerini vurgulayarak ya da çok büyük biçimde çizerler" (Yavuzer, 1992,s.19).

RESİM: 4

KONU: Korku

Çocuk resminde iki figüre yer vermiş ve "kapkaç olayı beni korkutuyor" demiştir. Çocuk görsel medya organlarının etkisinde kalarak bu konuda korkuya kapılmakta, içten içe huzursuz olmaktadır. Resminde duygularını açıkça ifade etmiştir. Sağdaki figürün elinde sivri bir alet görülmektedir.

"Resimdeki kişinin elinde veya üzerinde görülen sivri, uzun, yaralayıcı özellik taşıyan şeyler, çoğunlukla birer cinsel simge olarak değerlendirilir. Yerine göre cinsel bir endişeyi, yerine göre cinsel bir ilgiyi vurgularlar"(Altınköprü, 2007,s.179).

RESİM: 5

KONU: Mutluluk

Ergen mutlu olduğu anı oyun parkında kaydıraktan kayan bir çocuk figürüyle anlatmak istemiştir. Eskiden olduğu gibi sorumluluklarını ve günlük hayatın zorluklarını bir kenara itip oyun parkında oynadığı günlere dönmek istemektedir. Çocuk küçüklüğüne özlem duymaktadır. Ergenliğe girişiyle hayata farklı açılardan bakmaya başlamış, güçlükler kendisine ağır gelmeye başlamıştır.

RESİM: 6

KONU: Öfke

Resimde kırmızı renkle boyanmış öfkeli bir figür görülmektedir. Çocuk resmini yorumlarken "tepesi atmak" deyiminden faydalandığını söylemiştir. Başın üst kısmı ayrı çizilmiş insan figürü abartılı ve büyük betimlenmiştir. Ayrıca gözler renksiz ve içi boştur.

"Büyük kafa resimleri genellikle yetenekli ve daha başarılı olmak için arzu duyan çocuklarca çizilmektedir "(Yavuzer,1992,s.19).

"Bazen gözler, resimde hiç önemsenmeden geçiştirilir. Ya birer noktayla gösterilir ya da içi boş birer çukurluk halinde bırakılır. Bu da toplumla, diğer insanlarla ve tüm bir dış çevreyle kurulan bağların yetersizliğine, o kişinin dışarıya karşı ilgisizliğine, içe dönüklüğüne bir işarettir "(Altınköprü,2007,s.171).

RESİM: 7

KONU: Üzüntü

Resimde bir gece atmosferi ve evin içinde çizilmiş bir figür görülüyor. Çocuk resmine"dünyayı izleyen adam" adını vermiştir. Evin içine sabitlenmiş figür abartılı büyüklükteki parlak yıldızları izlemektedir. Çocuk figürün yerine kendisini koymuş olabilir. Dünyada yaşadığı şu anki hayatından memnun olmayıp, kurtulmaya çalışmak, sınırları aşarak aydınlığa ulaşmak istiyor olabilir. Evdeki otoritelerin baskısından sıkılmış olabilir.

RESİM: 8

KONU: Yalnızlık

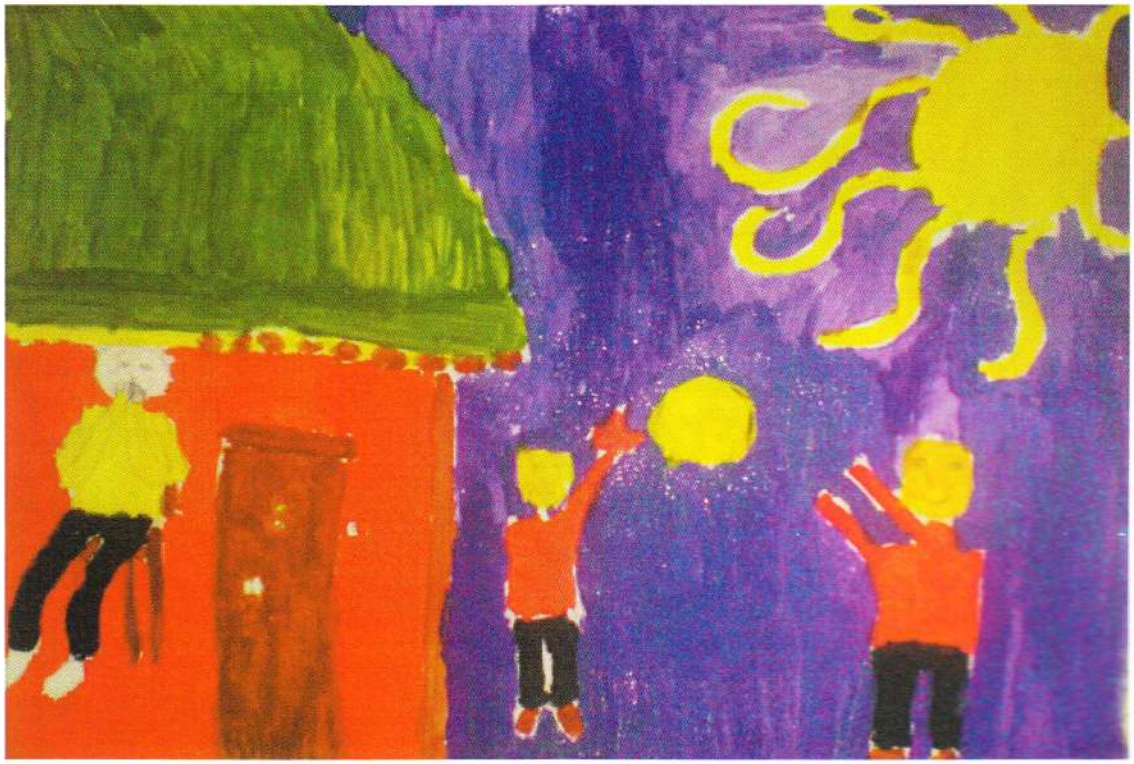

Birey evde oturmuş ağlayan bir figür yaparak yalnızlık konusundaki duygularını anlatmak istemiştir. Görüldüğü gibi ev dışındaki hayata özlem vardır. Arkadaşları ile bir arada olamamak onu üzmektedir. Evin sınırlarını belirginleştirmiş kendisini bu sınır içine hapsetmiştir. Çocuk evdeki baskıdan kurtulmak istemektedir. Bunun yanında çocuğun arkadaşları tarafından dışlanması da kuvvetle muhtemeldir.

ÖĞRENCİ: F

Yaşı: 12 Yaş 9 ay

Cinsiyeti: Kız

ANNESİ:

Eğitim Durumu: Lise Mezunu

Mesleği: Çocuk Bakıcısı

Hayatta mı? Evet

Öz annesi mi? Evet

BABASI:

Eğitim Durumu: İlkokul Mezunu

Mesleği: Taksi Şoförü

Hayatta mı? Evet

Öz babası mı? Evet

Anne baba ayrı mı? Evet

Kiminle oturuyor? Annesiyle oturuyor

Evde aile dışından kimse var mı? Hayır

Evde kendi odası var mı? Evet

Kardeş Sayısı: 4

Okul Durumu: Orta.

ÖĞRENCİ: F

RESİM:1

KONU: Evimiz ve Ailemiz

Resimde büyük bir salonda masa etrafında toplanmış aile bireyleri ve onlara katılmak üzere yanlarına yürüyen annesi ve kendisini tasvir etmiştir. Ailede annesinin rolü önemlidir. Kendisini annesine yakın hissetmekte ve annesini model almaktadır. Ailede denge vardır. Ancak aileye annenin katkısı daha büyüktür. Bu doğrultuda annenin boyu da büyük çizilmiştir. Tepeden inen lambalar aileye dışarıdan müdahale eden yabancıları simgeliyor olabilir.

RESİM: 2

KONU: Gelecek

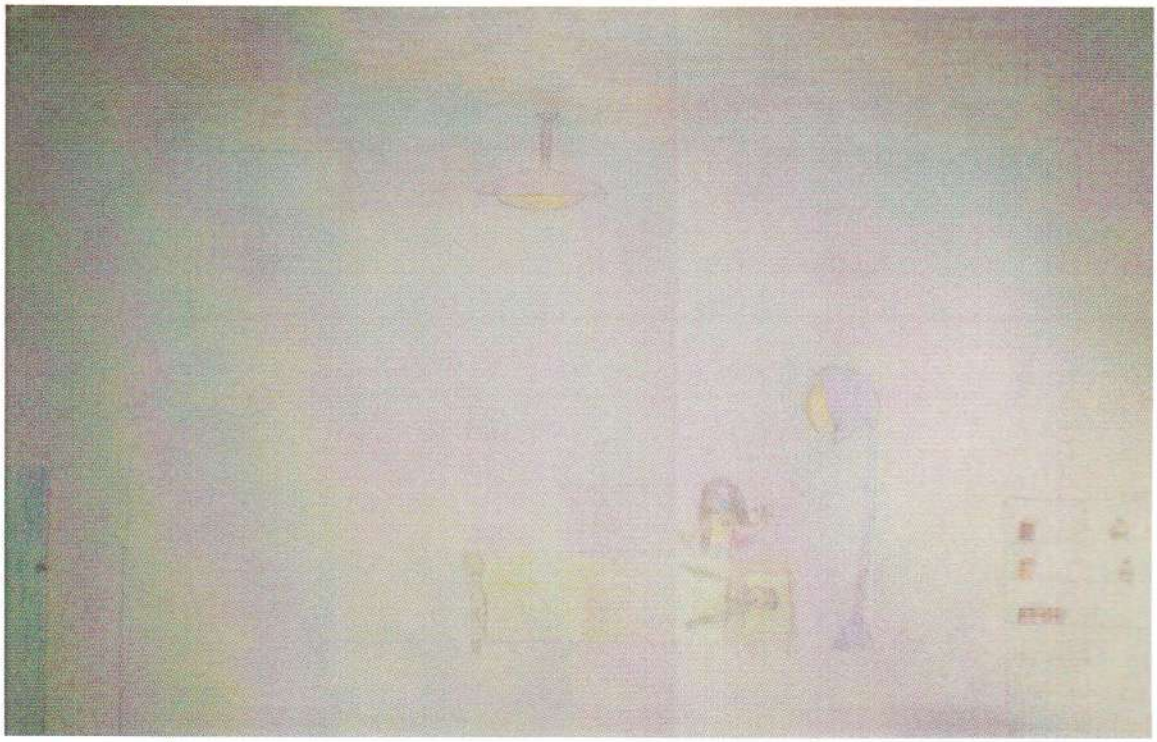

Ergenliğe adım atan birey gelecekle ilgili kararlar almaya ve hedefleri doğrultusunda hareket etmeye başlamıştır. Cerrah olma isteğini hastane odasında, hasta başında kendisini doktor olarak çizerek anlatmıştır. Ancak çocuk resminde küçük boyutlar kullanmıştır.

"Küçük boyut, onların güvensizliklerinin simgesi olmaktadır. Bu çocuklar kendilerini güvensiz, yetersiz, küçük görmektedirler" (Yavuzer,1992,s.18).

RESİM: 3

KONU: En Sevdiği Kişi

Çocuk en sevdiği kişi olarak sıra arkadaşını tasvir etmiştir. Güler yüzlü, başı büyük, elleri küçük ve gözbebeklerinin içi boş bir figür vardır. Çocuk kendisini yetersiz görüyor olabilir. Öz güveni az, cesaretini kazanamamış bir bireydir.

"Gözbebeği olmadan çizilen, boş ve anlamsız gözler, görmeye bağlı öğrenme sorunu olan çocuklarca çizilmektedir "(Yavuzer, 1992,s.19).

Bunun yanında, birey akranlarıyla iyi ilişkiler kurabilmekte yaşıtlarıyla anlaşabilmektedir.

RESİM: 4

KONU: Korku

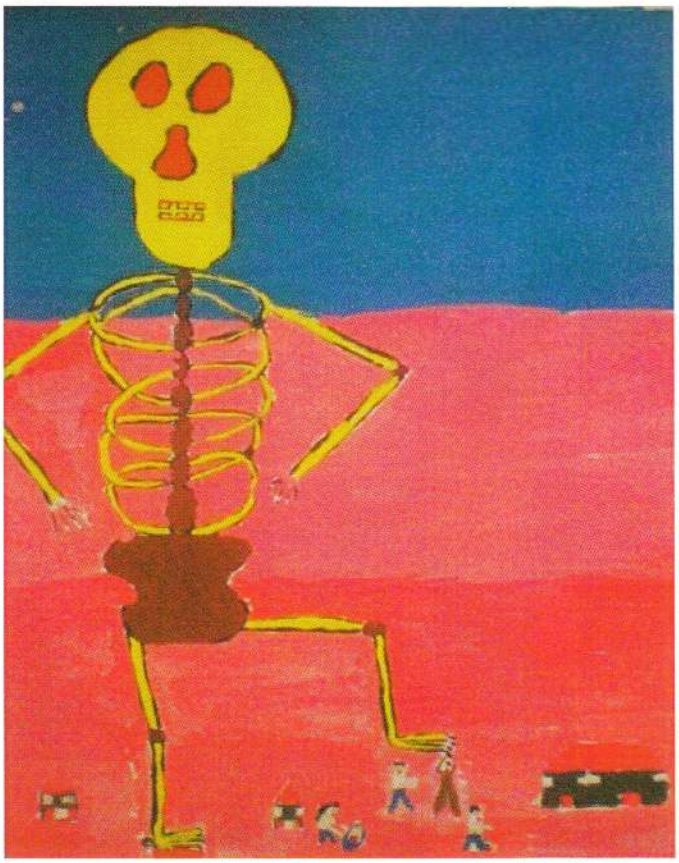

Resimde büyük bir iskelet tarafından ezilme tehlikesiyle karşı karşıya kalmış insanlar tasvir edilmiştir. Çocuk "insan ve hayvan kemikleri bana ürkütücü geliyor" diyerek kendini ifade etmeye çalışmaktadır. Panik halinde kaçışan küçük figürler yaparak bu korkusu karşısında kendini güvensiz ve çaresiz hissettiğini anlatmak istemiş olabilir. Tersine iskelet çok büyüktür.

"Ender olarak çekingen, ürkek çocuklar zayıf benlik kavramları nedeniyle geniş figürlere yer vermektedirler" (Yavuzer, 1992,s.18).

RESİM: 5

KONU: Mutluluk

Resimde bir kız çocuğu figürünün karşısında elinde doğum günü pastası olan bir erkek figürü görülüyor.

"Resmi yapan kişinin çizdiği şahıslar, birine bir eşya verir, birini çağırır veya birini tutabilmek için belirli bir davranışta bulunur biçimdeyseler, deneğin güvensizlik duygusu içinde bulunduğunu, bir başkasına dayanmaya gereksinme duyduğunu anlayabiliriz" (Altınköprü, 2007,s.170).

"Sürpriz doğum günü beni mutlu eder" sözleriyle, çocuk konuya açıklık getiriyor. Pastayı babasının tutması onunla arasındaki mesafeyi kaldırıp, samimi bir bağ kurmak istemesinin göstergesidir. Babasını çizerek aralarında güçlü bir bağ kurmak isteğini belirtmek istemiştir. Özlemini duyduğu baba sevgisini anlatmak istemektedir.

RESİM:6

KONU: Öfke

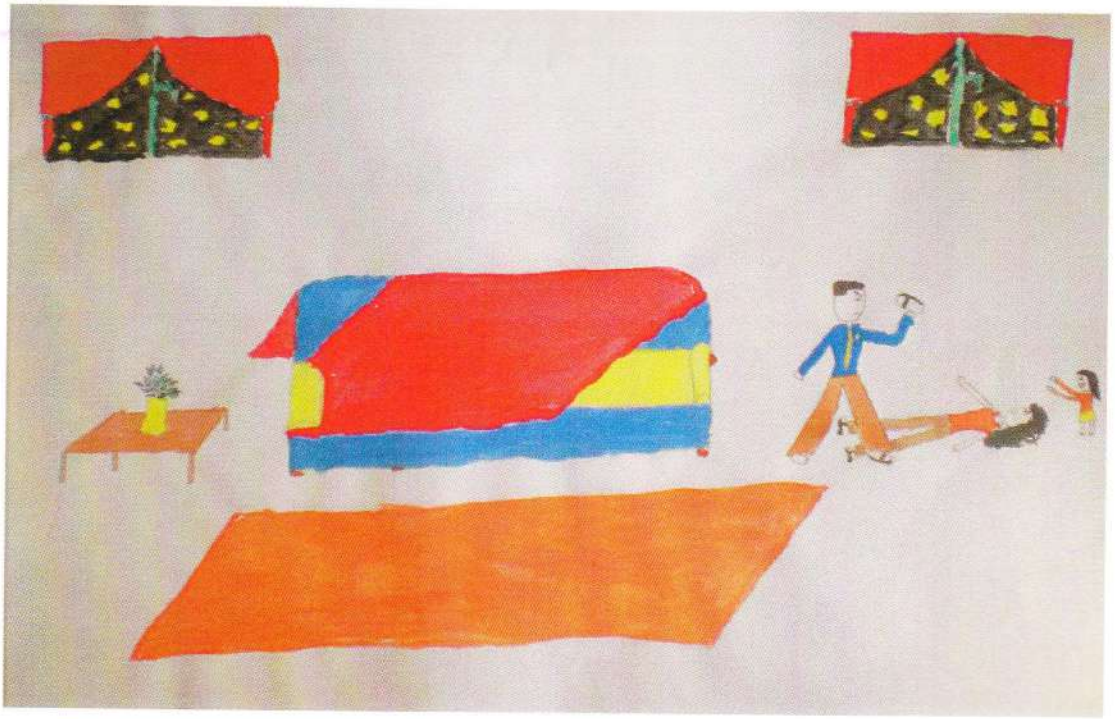

Çocuğun resminde anneyi döven öfkeli bir baba figürü ve çaresizce engel olmaya çalışan küçük bir kız çocuğu görülmektedir. Aile içi şiddeti oldukça net gösteren bir resim yapmıştır. Resimle ilgili yorum yapmak istememiştir, "her şey görülüyor" demiştir. Baba elindeki ayakkabıyla yere düşen annesine şiddet uygulamaktadır. Çocuğun kendisi çok küçüktür, kendisini güvensiz ve yetersiz görmektedir.

RESİM: 7

KONU: Üzüntü

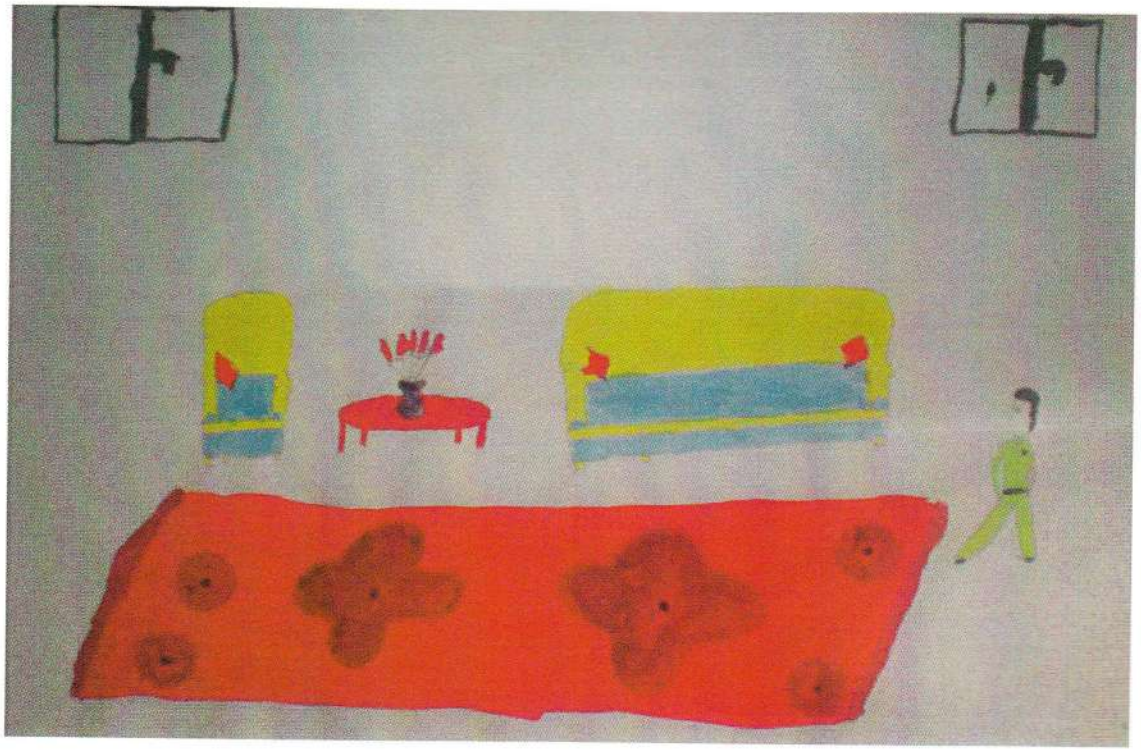

Resimde bir oturma odası ve odada yalnız bir adam tasvir edilmiş. Odanın pencereleri kapalı, dış dünyayla bağı kopmuş bir durumdadır. Koltuklara bakıldığında, tekli bir koltuk, daha geniş bir koltuk ve ikisi arasında üzerinde çiçek olan bir sehpa görülüyor. Koltuklar arasına sınır konulduğu anlaşılmaktadır. Çocuk "evde yalnız kalan babam üzülüyor" diyerek resmini yorumlamaya çalışmıştır. Çocuk anne ve babasının boşanmak üzere olduğunu ve babasının ayrı bir eve taşınacağını anlatma istemiş olabilir.

RESİM:8

KONU: Yalnızlık

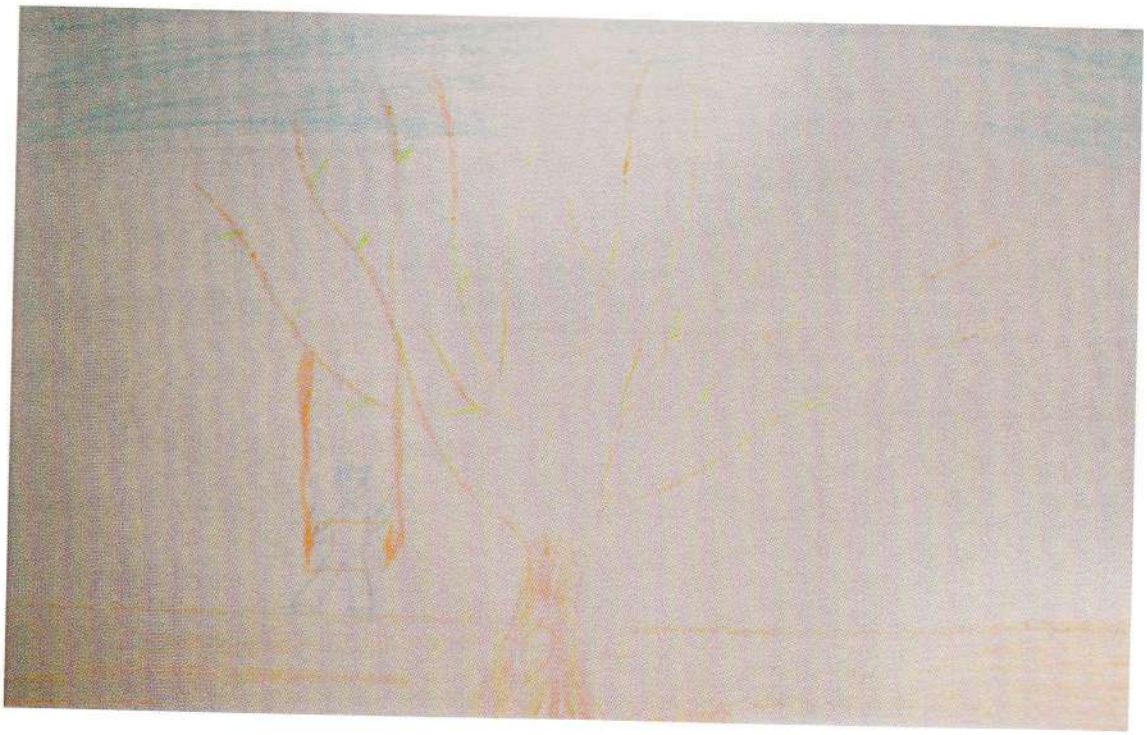

Çocuk resminde ağaçtaki salıncakta sallanan bir figür yaparak konuyu anlatmak istemiştir. "akrabaları onu terk etmişler" diye resmine açıklık getirmiştir. Çocuk hayatındaki en önemli otoriteye tutunarak yalnızlığı aşmaya çalışmaktadır.

"Çizilen insan resminin çevresine yerleştirilen ev, ağaç, herhangi bir eşya gibi öğeler, resmi yapanın kendini öne sürme, kendini ortaya koyma eğilimi taşıdığını belirtir ki, bu bir egosantrizm işaretidir" (Altınköprü, 2007,s.179).

Çocuk yaşadığı çevrede kendisini yalnız hissetmekte ve çıkış yolları aramaktadır. Ebeveynlerinden beklediği ilgiyi göremeyen çocuk tutunacak bir dal, yardım görebileceği bir yetişkin aramaktadır.

ÖĞRENCİ: G

Yaşı: 12 yaş 3 ay

Cinsiyeti: Kız

ANNESİ:

Eğitim Durumu: Ortaokul Mezunu

Mesleği: Ev Hanımı

Hayatta mı? Evet

Öz annesi mi? Evet

BABASI:

Eğitim Durumu: Üniversite Mezunu

Mesleği: Öğretmen

Hayatta mı? Evet

Öz babası mı? Evet

Anne baba ayrı mı? Hayır

Kiminle oturuyor? Ailesiyle

Evde aile dışından kimse var mı? Hayır

Evde kendi odası var mı? Hayır, kardeşiyle paylaşıyor

Kardeş Sayısı: 1

Okul Durumu: Orta

ÖĞRENCİ: G

RESİM: 1

KONU: Evimiz ve Ailemiz

Çocuğun resminde anne, baba ve çocuk figürü görülüyor. Çocuk anne ve babasına güçlü bir sevgiyle bağlı. Bunu el ele tutuşturduğu figürlerle yansıtmıştır. Çocuğun kardeşlerini aynı sevgiyle sevmediği söylenebilir. Çünkü resimde diğer üç kardeşine yer vermemiştir. Kardeşler arası kıskançlık olduğu söylenebilir. Annesiyle kıyafetleri ve yüz ifadelerinin aynı olması annesini örnek aldığını göstermektedir. Resim sayfanın soluna kaymıştır.

"...resim sayfanın solunda toplanmışsa, dış dünyaya kapalı, içedönük bir kişilikten söz edilebilir" (Altınköprü,2007, s.169).

RESİM: 2

KONU: Gelecek

Resimde kırmızı iki çiçek içine çizilmiş ev, araba ve bir kız figürü vardır. Çocuk resmi ile ilgili "gelecekte emniyet müdürlüğünde bir polis olacağım, evim ve arabam olacak, annemin gurur duymasını istiyorum" açıklamasını yapmıştır. Evi ve işyeri arasına bir yol çizerek bağlamış, alt kısma annesini çizmiştir. Ancak resimdeki figür ve diğer objeleri boyamayarak, gelecekle ilgili düşüncelerinde kararlı olmadığını göstermiştir. Hayallerinin içi boştur. Annesinin kendisi için söylediklerinin etkisinde kalmıştır.

RESİM:3

KONU: En Sevdiği Kişi

Resimde kırmızı bir elbise giymiş, sarı saçlı, mavi gözlü kadın figürü görülmektedir. Figürde küçük detaylar göze çarpıyor. Çocuk hayran olduğu, yaşı kendinden büyük olan bu bireyi dikkatle gözlemlemiştir. Ergenlik dönemine adım atmasından dolayı model alma eğilimi görülmektedir.

"Elbiselerin en ince ayrıntılara varıncaya değin belirtilmesi, denekte elbiseyle ilgili bir özentiliğin, kendini beğenmişliğin, dış görünüşe aşırı önem vermenin varlığını ortaya koyar. Bu aynı zamanda bir dışa dönüklük belirtisi de sayılabilir" (Altınköprü,2007,s.177).

Aynı zamanda figürün elleri küçük resmedilmiştir. Çocukta öz güven sorunu vardır.

RESİM: 4

KONU: Korku

Resimden çocuğun çok ciddi korkularının olmadığı anlaşılıyor. Bu nedenle ifadeyi güçlendirmek için yazılara yer vermiştir. Resimde geçen ölüm sözcüğü, çocuğun ölümden korktuğunu göstermemektedir. Çünkü çocuk "semum" diye bir film izlediğini ve ondan etkilendiğini söylemiştir. Korkunç olsun diye kırmızı ve siyah renkleri kullandığını belirtmiştir.

RESİM: 5

KONU: Mutluluk

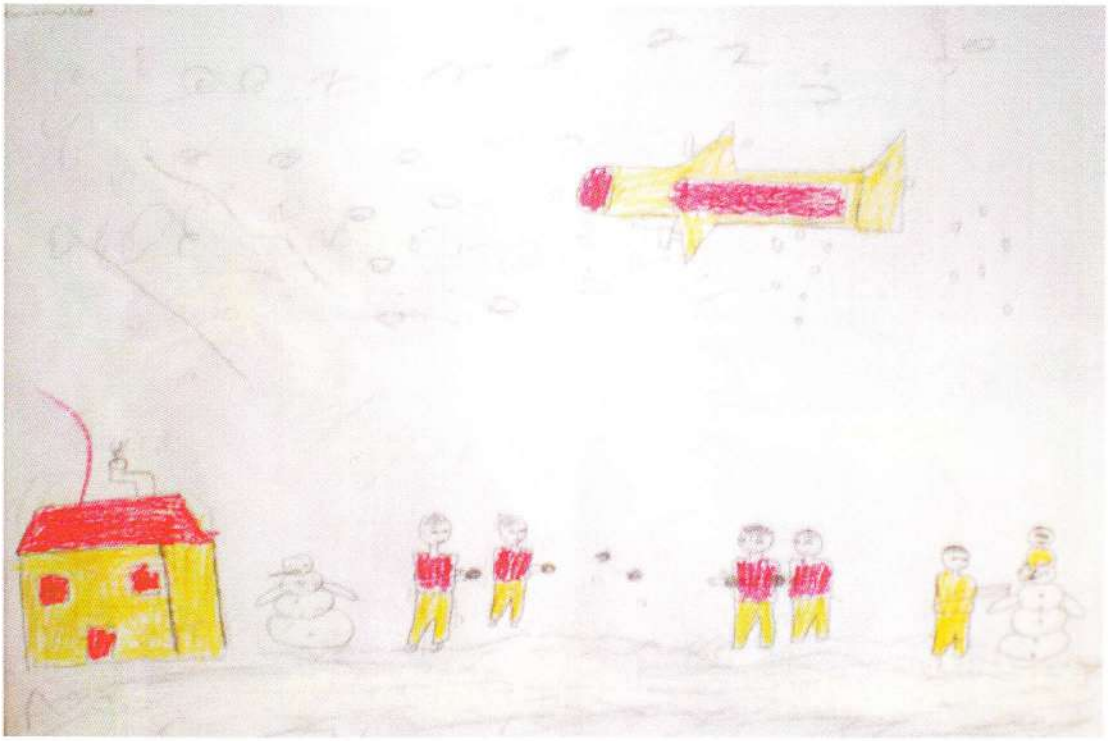

Bireyin bu resminde karda oyun oynayan bir grup çocuk, bir ev ve gökyüzünde bir uçak görülmektedir. Çocuk mutluluğu arkadaşlarıyla vakit geçirmek ve onlarla bir şeyler paylaşmak şeklinde yorumlamıştır. Resimdeki figürlerin birkaçının ayakları görülmemekte ve gövdeleri iki bölümde görülmektedir.

RESİM: 6

KONU: Öfke

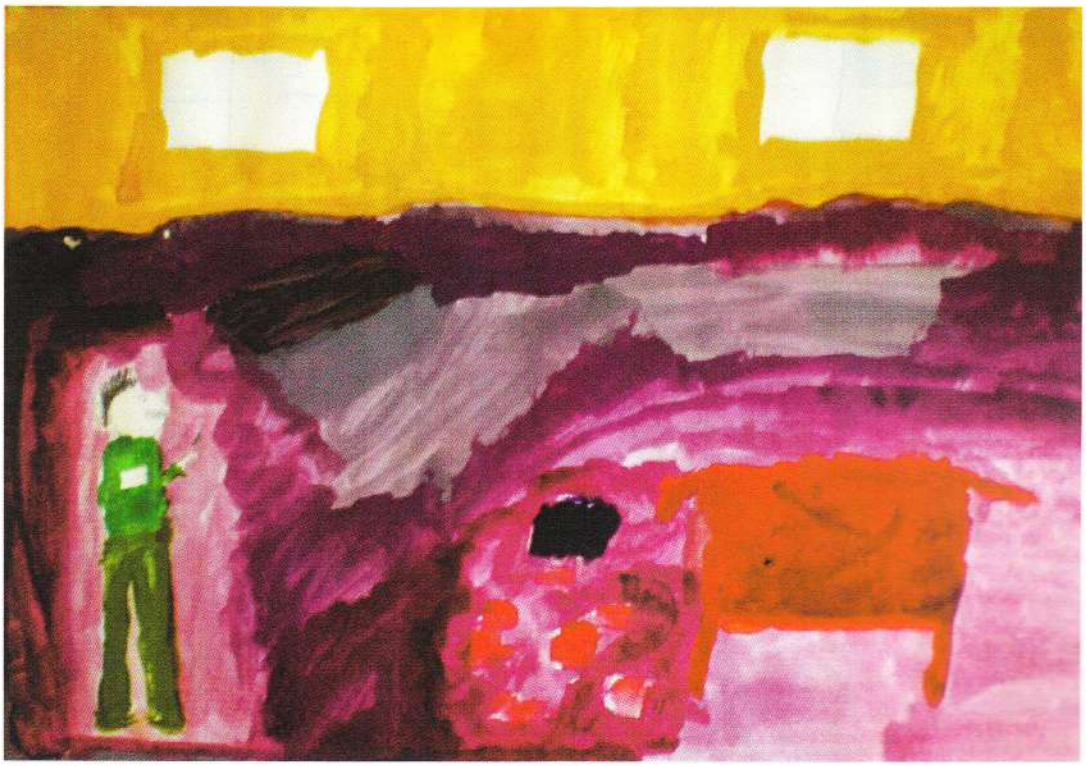

Çocuk resminde bir oda içinde masa ve figür çizmiştir. Çocuk "öfkeli adam televizyonu kırdı" şeklinde yorumladığı resminde zemini morla karışık renklere boyayarak karmaşayı artırmak istemiştir. Yerde sözünü ettiği televizyon kırıkları vardır. Figürün dişleri büyük ve abartılıdır.

"Dişler saldırganlığı ifade ederler. İri çizilmiş dişler aşırı saldırganlığın simgesi olabilir" (Yavuzer,1992,s.19).

Figürün elinde bıçağa benzeyen sivri uçlu bir cisim vardır.

"Resimdeki kişinin elinde veya üzerinde görülen sivri, uzun, yaralayıcı özellik taşıyan şeyler, çoğunlukla birer cinsel simge olarak değerlendirilir. Yerine göre cinsel bir endişeyi, yerine göre cinsel bir ilgiyi vurgularlar"(Altınköprü, 2007,s.179).

RESİM: 7

KONU: Üzüntü

Çocuk resimde iki figür tasvir etmiştir. Kollarını kaldırmış diğerine dönük figür hareketlendirilmiş, arkası dönük figür ise yerinde sabit ona bakmaktadır.

"Resmi yapan kişinin çizdiği şahıslar, birine bir eşya verir, birini çağırır veya birini tutabilmek için belirli bir davranışta bulunur biçimdeyseler, deneğin güvensizlik duygusu içinde bulunduğunu, bir başkasına dayanmaya gereksinme duyduğunu anlayabiliriz" (Altınköprü, 2007,s.170).

Çocuk resminde turuncu ve mavi zıtlığını kullanmış, soğuk bir renk olan mavi içerisinde sıcak renk olan turuncuya yer vermiş ve her ikisiyle de bazı sınırlar oluşturup duygularını ifade etmek istemiştir.

RESİM: 8

KONU: Yalnızlık

Resimde bir taş üzerinde tek başına oturan bir erkek figürü ve güneş görülüyor. Zeminde çok sayıda taş var. Çocuk "para kazanamayan adam yalnız kalmış" diye yorumluyor resmini. Bu cümleye göre çocuğun memur olan babası ailenin ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanmaktadır. Çocuk üzüntüsünü resimdeki ağlayan figürle yansıtmak istemiştir. Babasını düşünerek yaptığı figürle yalnızlığı simgelemiştir.

ÖĞRENCİ: H

Yaşı: 13 Yaş 2 ay

Cinsiyeti: Erkek

ANNESİ:

Eğitim Durumu: Ortaokul Mezunu

Mesleği: Ev Hanımı

Hayatta mı? Evet

Öz annesi mi? Evet

BABASI:

Eğitim Durumu: Lise Mezunu

Mesleği: Memur

Hayatta mı? Evet

Öz babası mı? Evet

Anne baba ayrı mı? Hayır

Kiminle oturuyor? Ailesiyle

Evde aile dışından kimse var mı? Hayır

Evde kendi odası var mı? Evet

Kardeş Sayısı: 2

Okul Durumu: Başarılı

ÖĞRENCİ: H

RESİM: 1

KONU: Evimiz ve Ailemiz

Çocuk resminde oturma odasındaki koltuklarda oturan anne, baba ve kendisine yer vermiştir. Kardeşlerini yapmadığı resimde annesini babasından daha büyük ve daha ön planda göstererek evde otoritenin anne olduğunu anlatmıştır. Babasıyla olan ilişkisinden memnundur ve aralarına başkalarını almak istememektedir. Ergen kendine babasını model almaktadır, giyim ve hareketlere bakıldığında aynı detaylar kullanılmıştır.

RESİM: 2

KONU: Gelecek

Resimde tek katlı bir ev, üstü açık bir araba ve bir figür görülüyor. Çocuğun geleceğe yönelik beklentileri oldukça sınırlı. Ayrıntılara fazla yer vermemiş. Ev ve evin kapısı figüre göre küçük çizilmiş, figürün içeriye girebileceği şekilde çizilmemiştir. Buna göre ergenin gelecekten çok net beklentileri yoktur. Eve doğru giden yolun başlangıcı figürden uzaktadır. Figürün ellerinin cepte çizilmiş olması dikkat çekmektedir.

"Ellerin cepte, gövdenin arkasında, bir eşyanın siperinde gözlenmesi, sosyal ilişkilerin azlığına bir kanıt olabilmektedir. Suçluluk duygusu altında bulunan çocukların resimlerinde de bu özellikler görülür" (Altınköprü, 2007,s.175).

RESİM: 3

KONU: En Sevdiği Kişi

Çocuk en sevdiği kişi olarak yakın bir arkadaşını çizmiştir. Kendi akranı olan arkadaşıyla vakit geçirmekten, top oynamaktan mutlu olmaktadır. Figürün elleri küçüktür. Ağzı ise büyük resmedilmiştir.

"Ağzın önemi, temel iletişim aracı olmasından kaynaklanmaktadır. Konuşma ve dil sorunu olan çocuklar, kalın çizgilerle büyük ağız yapma yoluna giderler" (Yavuzer, 1992,s.19).

"İki yana açılan kollar, insanlarla yakın ilişkiler kuran, sevecen ve dost insanların çizgilerinde görülür çoğunlukla. Kimi kere de bu özellik, insanlarla ilişki kurma ve insanlara açılma istemini belirtir" (Altınköprü,2007,s.175).

RESİM: 4

KONU: Korku

Bu resimde çocuk korkularını anlatırken, soldaki nesneleri "mezar" diye tanımlamış, yılan ve köpekten korktuğunu belirtmiştir. Ancak bu korkuları abartılı değildir. Köpek figürü abartısız, oldukça sakin ve basit anlatımlıdır. Aynı şekilde yılan figürleri de sade ve yalın bir anlatımla abartısız tasvir edilmiştir. Mezarlarda geometrik şekillerden yararlanmış detaya girmemiştir. Buna göre çocuğun ruh dünyasını olumsuz etkileyecek korkuları bulunmamaktadır.

RESİM: 5

KONU: Mutluluk

Ergenin resminde mutlu bir aile tablosu görülmektedir. Anne, baba ve kardeşlerini aynı renklerle, aynı biçimleri kullanarak resmetmiş, kendisini de fotoğrafın içinde aileye dâhil ederek göstermek istemiştir. Bu bir nevi iletişim kopukluğu olan ailesiyle arasında bir bağ kurmanın onu ne kadar mutlu edeceğinin göstergesidir. Bu mutlu görüntüye duvardaki kendi resmiyle de olsa katkı sağlamak, dâhil olmak istemektedir. Ailenin birlik ve beraberliğine özlem duymaktadır.

RESİM: 6

KONU: Öfke

Bu resimde iki figür görülüyor. Birbirlerine şiddet uyguluyorlar. Birey öfkenin ne tür sonuçlar doğuracağına vurgu yapmıştır. İfadeyi güçlendirmek için "al sana!" ve "aahhh" gibi ünlemler kullanmıştır. Resminde siyah ve kırmızı renkleri kullanmasının sebebini, "karanlık ve kan renkleri oldukları için " şeklinde açıklamıştır.

RESİM: 7

KONU: Üzüntü

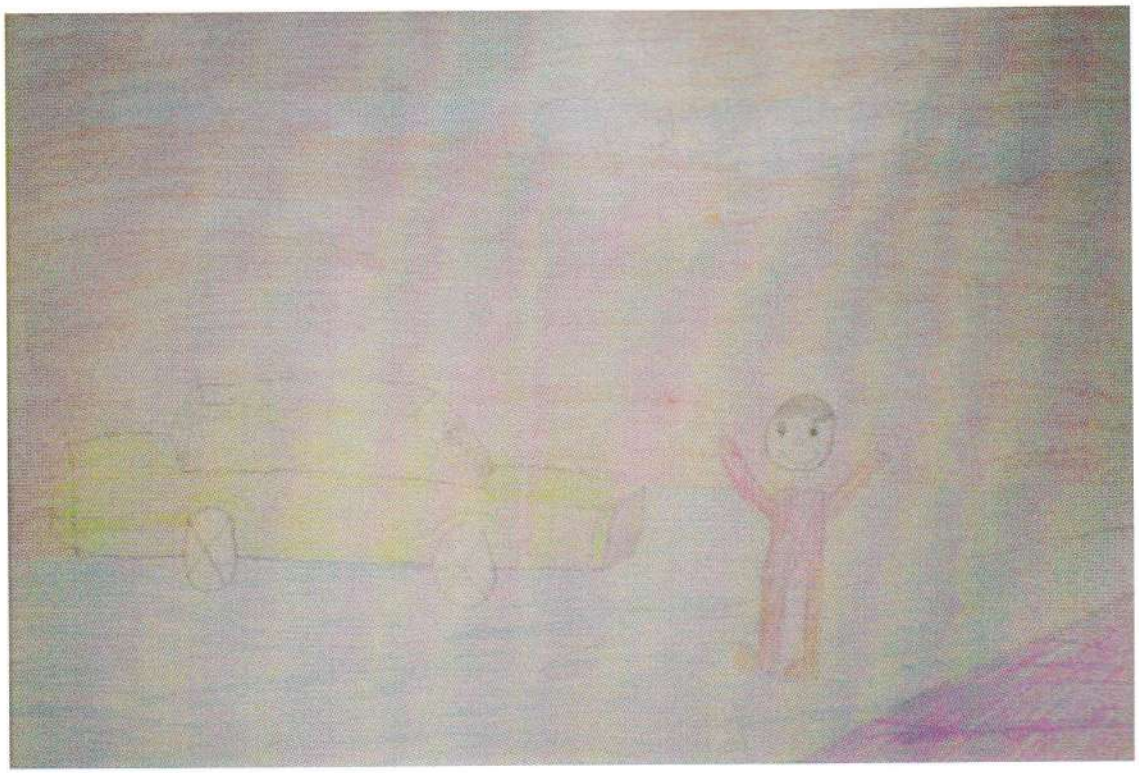

Birey resminde bir araba şeması, içindeki şoför ve araba önünde duran bir figür tasvir etmiştir. Ergen "arabayla çarpıp kaçanlar beni üzüyor" cümlesiyle resmine yorum getirmiştir. Resimdeki insan figürünü abartılı bir şekilde büyük yapmıştır. İnsan hayatının ne denli önem taşıdığını ve buna kayıtsız kalmadığını, buna karşı duyarsız insanlara olan tepkisini resminde anlatmak istemiştir.

RESİM: 8

KONU: Yalnızlık

Çocuk yüksek dağlar üzerine yaptığı figürle kendi içindeki yalnız kalma olgusunu anlatmış olabilir. Figürün yüz ifadesiyle endişe ve ürperti duygularını barındırdığı söylenebilir. Sayfanın neredeyse tümünü işgal eden dağlar çocuğun güçlü olabilme arzusunu ifade etmeye çalışmasının sebebi olabilir çocuk figürün ellerini dağın arkasına gizlemiştir.

"Ellerin cepte, gövdenin arkasında, bir eşyanın siperinde gözlenmesi, sosyal ilişkilerin azlığına bir kanıt olabilmektedir. Suçluluk duygusu altında bulunan çocukların resimlerinde de bu özellikler görülür" (Altınköprü, 2007,s.175).

ÖĞRENCİ: I

Yaşı: 13 Yaş 4 ay

Cinsiyeti: Erkek

ANNESİ:

Eğitim Durumu: Ortaokul Mezunu

Mesleği: Ev Hanımı

Hayatta mı? Evet

Öz annesi mi? Evet

BABASI:

Eğitim Durumu: Ortaokul Mezunu

Mesleği: Memur

Hayatta mı? Evet

Öz babası mı? Evet

Anne baba ayrı mı? Hayır

Kiminle oturuyor? Ailesiyle

Evde aile dışından kimse var mı? Hayır

Evde kendi odası var mı? Hayır

Kardeş Sayısı: 2

Okul Durumu: Başarısız

ÖĞRENCİ: I

RESİM: 1

KONU: Evimiz ve Ailemiz

Bu resimde içinde masa ve diğer eşyaların olduğu bir oda görülüyor. Masanın etrafında çok sayıda sandalye, anne figürü olduğu anlaşılan büyük bir figür ve dört tane daha küçük figür tasvir edilmiştir. Ergen kendini kardeşleriyle bir arada resmetmiş, el ele tutuşarak aradaki bağı aktarmıştır. Onları sevgiyle bir arada tutan anne evin otoritesidir. Elleri büyüktür, annenin güç sahibi olduğu bellidir. Kendisini babasıyla (soldaki erkek figürü) aynı boyda resmetmiştir. Ergenin ağabey rolünü benimsediği ve evde bir erkek olarak kendini babayla eş değer gördüğü gözlenmektedir. Birey ailede kendini rahat ifade edebilmekte, evde mutlu hissetmektedir.

RESİM: 2

KONU: Gelecek

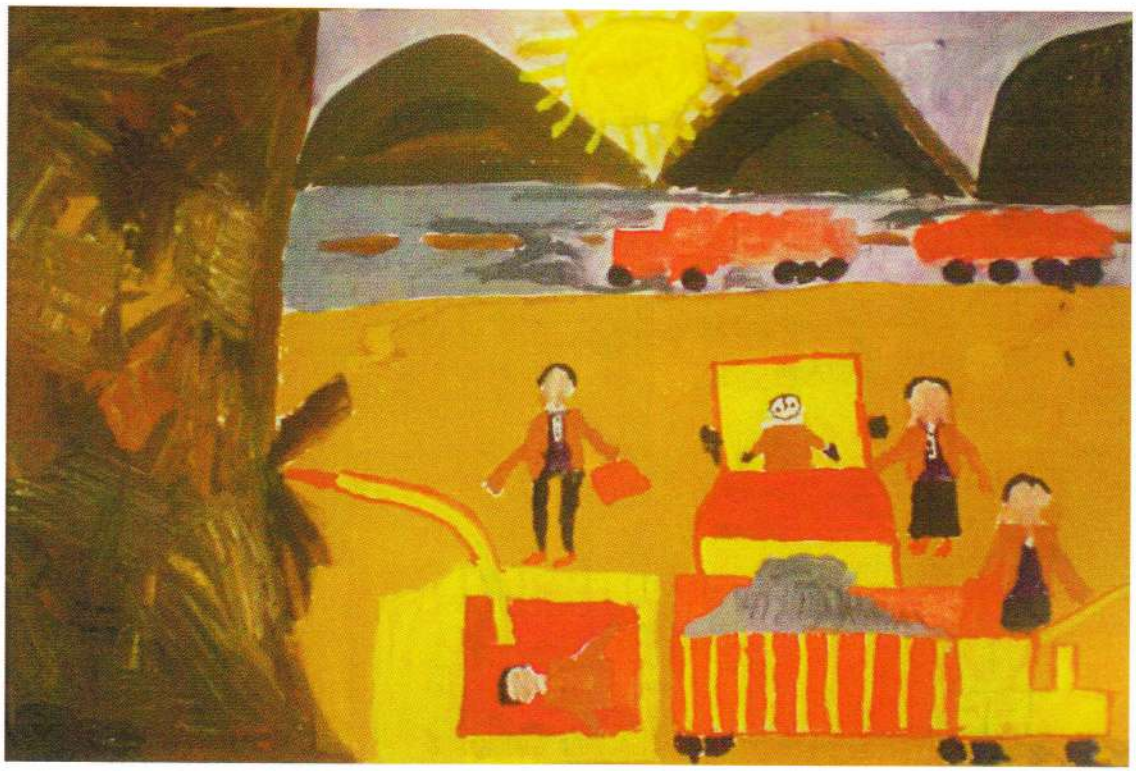

Ergen resminde gelecekle ilgili planlarının olduğunu anlatmaya çalışmıştır. Resimde iş makineleri ve kamyonlar görülüyor. Gelecekte mühendis olmak istediğini belirterek resmini açıklamıştır. Elinde çanta tutan figürü göstererek kendisi olduğunu söylemiştir. Ancak tam olarak kesin bir hedef belirleyememiş, kendini onunla özdeşleştirmemiştir. Çünkü figürün yüzü belirsizdir. Bu da gelecekle ilgili kaygıları olabileceğini göstermektedir. Figürlerin ortak noktası kollarının yanlara doğru açılmış olmasıdır.

"İki yana açılan kollar, insanlarla yakın ilişkiler kuran, sevecen ve dost insanların çizgilerinde görülür çoğunlukla. Kimi kere de bu özellik, insanlarla ilişki kurma ve insanlara açılma istemini belirtir" (Altınköprü,2007,s.175).

RESİM: 3

KONU: En Sevdiği Kişi

Bu resimde birey en sevdiği kişi olan dedesini tasvir etmiştir. Elli dört yaşında olan dedesini çok sevmekte onu otorite olarak ve kendisine yakın görmektedir. Ergenin dedesini model aldığı görülmektedir. En sevdiği özelliğini "herkes onun sözünü dinliyor" sözleriyle açıklamıştır. Çocuk kendi içindeki diğer insanlar tarafından fark edilme, önemsenme ve dikkate alınma isteklerini dedesinde görmektedir.

Figürün gözleri ve ağzı çok büyüktür. Göz bebeklerinin içi boştur.

"Gözbebeği olmadan çizilen boş ve anlamsız gözler, görmeye bağlı öğrenme sorunu olan çocuklarca çizilmektedir" (Yavuzer,19992,s.19).

"Ağız, aşırı biçimde belirginleştirilmişse bu bir oralite belirtisidir. Yani ağza ilişkin hazlar, o kişide büyük bir önem taşır. Çoğunlukla sütten kesilme devresini bunalımlı geçiren kişilerde görülen aşırı yeme istemi, oburluk gibi belirtiler, bu görüntüyle dışa yansıyabilir. Bunun yanı sıra abartılarak çizilmiş ağızlar, ergin erkekte cinsel anlam taşıyabilmektedir" (Altınköprü. 2007,s.172).

RESİM:4

KONU: Korku

Ergenliğe yeni adım atmış olan çocuk, resminde mezarlık ve mezarlardan çıkan hayaletlere yer vermiştir. Mezarlıkla kendisi arasına mesafe koymuş korkularıyla baş etmeye çalıştığını anlatmak istemiştir. Kendini diğer figürlerden daha iri yapmıştır. Buna göre kendine güven duyma arzusu içinde olduğu söylenebilir.

RESİM: 5

KONU: Mutluluk

Birey resminde kendini ve kardeşlerini bekleyen anne babasını çizmiştir. Okuldan dönüşünü bekleyen ebeveynleri onu mutlu etmektedir. Aile bireylerinin ilgisinden memnundur, evinde mutlu olmaktadır. Okuldan dönüş yolu yarıda kesilmiştir. Çocuk okul yolunun güvensiz olduğunu düşünüyor olabilir. Okulda çocuğu rahatsız eden olumsuz durumlar olabilir. Çocuk kardeşinin ve kendisinin ayaklarını çizmemiştir.

"Resimde ayakların yokluğu çocuğun kendini güvensiz ve yardımsız hissetmesi anlamına gelir" (Yavuzer,1992.s.20).

RESİM: 6

KONU: Öfke

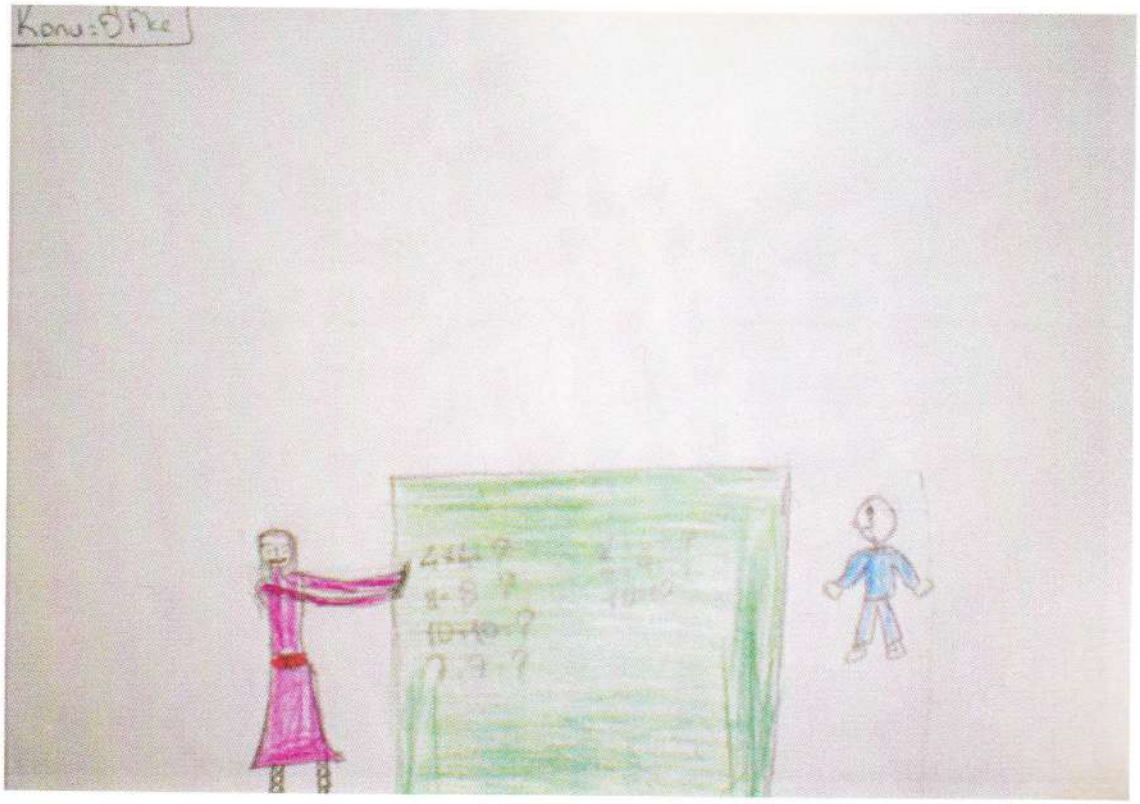

Ergenin resminde bir yazı tahtası, öğretmeni olduğu anlaşılan bir kadın figürü ve kendisinin olduğu tahin edilen bir erkek figürü görülmektedir. Çocuk okuldaki otoriteye ve öğretmenlerine karşı öfke duymaktadır. Matematik dersindeki başarısızlığı onu kötü yönde etkilemekte ve huzursuz etmektedir. Figürün ağlayan yüz ifadesi bunu doğrular niteliktedir.

RESİM: 7

KONU: Üzüntü

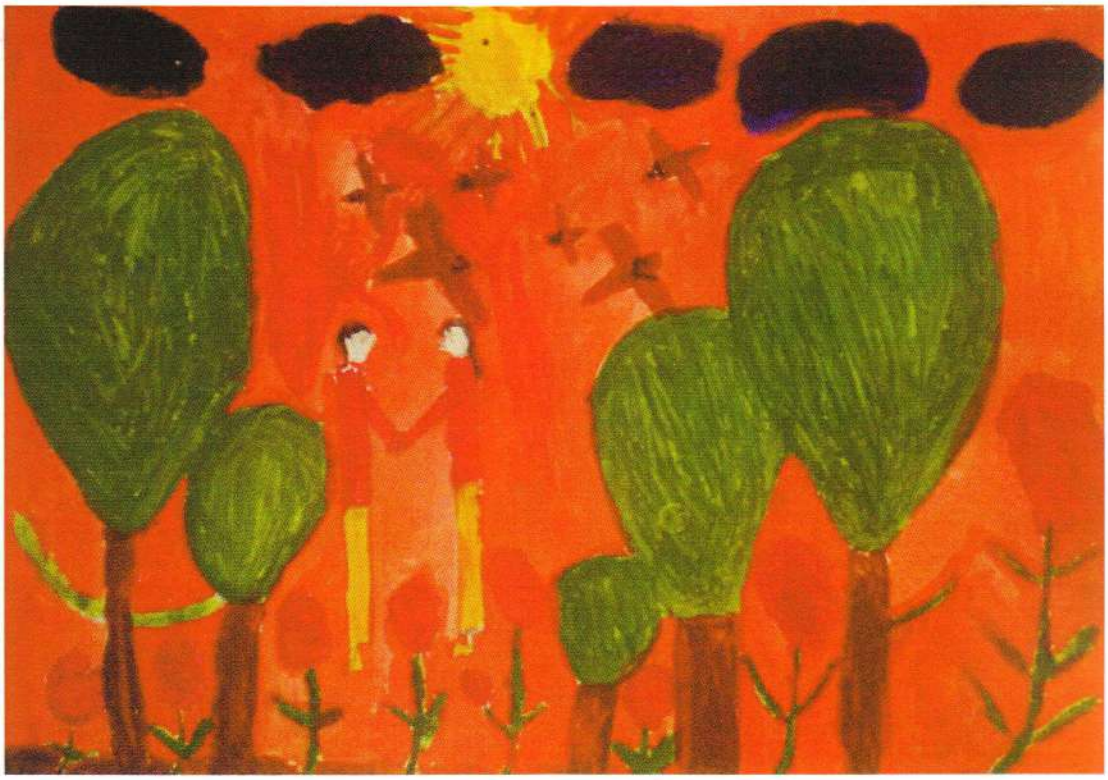

Resimde çok sayıda ağaç figürü, aşkın ve sevginin sembolü güller ve kırmızı rengin yoğunluğu görülüyor. Ergen âşık insanların ayrılmasının, kavuşamamasının onu üzdüğünü söyleyerek resmini yorumlamıştır. El ele tutuşan erkek ve kadın figürü bireyin duygularını yansıtmaktadır. Çocuk artık ergenlik dönemine girişiyle kadın ve erkek ilişkilerine farklı gözle bakmaya ve karşı cinse duyarsız kalmamaya başlamıştır.

"Çizilen insan resminin çevresine yerleştirilen ev, ağaç, herhangi bir eşya gibi öğeler, resmi yapanın kendini öne sürme, kendini ortaya koyma eğilimi taşıdığını belirtir ki, bu bir egosantrizm işaretidir" (Altınköprü, 2007,s.179).

RESİM: 8

KONU: Yalnızlık

Resimde yolun ayırdığı küçük ve büyük evler görülüyor. Yolun sağ tarafındaki bina büyük, ağaçlar büyük; sol tarafındaki evler ve ağaç küçük tasvir edilmiştir. Arkadaşlarının aralarına almadığı çocuk üzgün ve dışlanmıştır. Çocuk resmini "kötü küçük evler var, daha iyi evlerdeki çocuklar onları dışlıyor, o çocuk üzülüyor, onlar da alay ediyor" cümleleriyle açıklamıştır.

"Yüksek binalardaki yaşam çocuktaki özlem ve gerginliğin yansıması olarak ortaya çıkabilir" (Yavuzer,1992,s.71).

ÖĞRENCİ: J

Yaşı: 12 yaş 8 ay

Cinsiyeti: Erkek

ANNESİ:

Eğitim Durumu: Üniversite Mezunu

Mesleği: Öğretmen

Hayatta mı? Evet

Öz annesi mi? Evet

BABASI:

Eğitim Durumu: Üniversite Mezunu

Mesleği: Okul Müdürü

Hayatta mı? Evet

Öz babası mı? Evet

Anne baba ayrı mı? Hayır

Kiminle oturuyor? Ailesiyle

Evde aile dışından kimse var mı? Hayır

Evde kendi odası var mı? Evet

Kardeş Sayısı: 1

Okul Durumu: Başarılı

ÖĞRENCİ: J

RESİM: 1

KONU: Evimiz ve Ailemiz

Çocuk resminde oturma odasındaki koltukta babasını televizyon izlerken. kendisinin olduğunu söylediği halı üzerindeki küçük figürü de oyuncaklarıyla oynarken tasvir etmiştir. Resimde annesi yoktur. Çocuk kendini küçük yaştaki haliyle çizmiştir.

"Küçük boyut onların güvensizliklerinin simgesi olmaktadır. Bu çocuklar kendilerini güvensiz, yetersiz ve küçük görmektedirler" (Yavuzer,1992,s.18).

Ergenin ailesiyle arasında iletişim kopukluğu vardır. Şu anda hissettiği güvensizlik duygusunu, küçüklüğündeki güven duyduğu anlarına dönerek aşmaya çalıştığı görülmektedir.

RESİM: 2

KONU: Gelecek

Ergenin gelecekle ilgili hayalleri vardır. İleride teknolojinin hızla gelişeceğini ve ameliyatların bilgisayar ortamında yapılacağını anlatarak, kendisinin başarılı bir beyin cerrahı olacağını söylemiştir. Çocuk duygu ve düşüncelerini resminde ifade etmek istemiştir.

RESİM: 3

KONU: En Sevdiği Kişi

Ergen en sevdiği kişi olarak bir futbolcu resmetmiştir. Onun çok popüler, çok başarılı ve çok yakışıklı bir futbolcu olduğunu söyleyerek onun gibi olmak istediğini belirtmiştir. Ergenlik döneminin özelliklerinden olan model alma eğilimi çocukta açıkça görülmektedir. Çocuk kendinden yaşça büyük olan bireye hayranlık duymakta, onu örnek almaktadır. Çizdiği figür sayfanın tamamını kaplamıştır.

"Ender olarak çekingen, ürkek çocuklar zayıf benlik kavramları nedeniyle geniş figürlere yer verirler" (Yavuzer,1992,s.18).

RESİM: 4

KONU: Korku

Çocuk resminde yerde yatan kanlar içinde ölü bir figür yapmıştır ve resmini şu cümlelerle açıklamıştır: "Ben burada bir adamın içinden cin çıktığını anlatmak istedim. Adamın kafası kanıyor, her tarafa kanı dağılıyor".

Çocuk siyah ve kırmızı rengi kullanarak uygun bir atmosfer yaratmaya çalışmıştır. "Ölüm" yazarak ifadeyi güçlendirmiş, cinden ve hayaletten korktuğundan bahsetmiştir.

RESİM: 5

KONU: Mutluluk

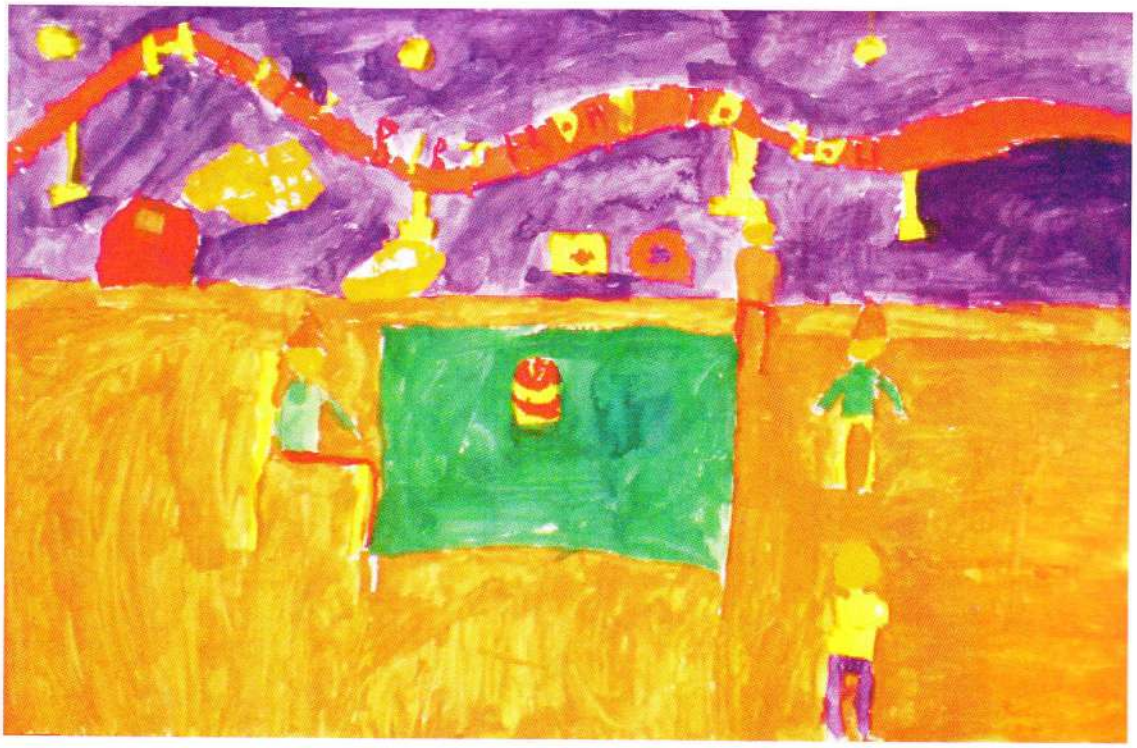

Resmin merkezinde bir masa üzerinde pasta ve etrafta parti şapkaları giymiş figürler g örülmektedir. Çocuk mutluluğu sürpriz doğum günü partisi resmi ile anlatmak istemiştir. Figürlerin yüzleri belirsizdir. Bu hayali çocuğa oldukça uzak olabilir. Partide olması gereken kişiler orada değildir.

"Eğer erkek resminde şapka varsa ve bu şapka özellikle yuvarlak biçimli, uzun ve yüksek bir şapkaysa (bu bir kapüşon, külah, aşçı şapkası veya silindir şapka olabilir) ; ayrıca resimdeki kişi çok uzun ve dik açılı bir buruna sahipse, bütün bu belirtiler kuşku duyulmayacak biçimde cinsel bir sorunun varlığını, cinsel bir endişeyi gösterir" (Altınköprü, 2007,s.178).

RESİM: 6

KONU: Öfke

Resimde yan yana iki figür görülmektedir. Ergen figürlerden birine baba diğerine çocuk kimliği yüklemiştir. Babada çocuğa karşı öfkeli bir ifade vardır. Çocuk elindeki alete vurarak gürültü yapmaktadır. Babanın öfkesi bu sebeptendir. Ellerin belirsiz oluşu ve çocuk figürünün ağzının olmayışı dikkat çekmektedir. Evde baba otoritesi vardır.

RESİM: 7

KONU: Üzüntü

Resmin gerisinde yüksek binalar ve geniş bir alanda sınırlandırılmış futbol sahası vardır. Ön planda arkadaşları tarafından dışlanmış bir erkek figürü görülmektedir. Çocuk üzüntü duyduğu konuyu dışlanmışlık ve yalnız bırakılmışlık duygusuyla tasvir etmiştir. Bankta oturan figür kendisidir.

"Yüksek binalardaki yaşam çocuktaki özlem ve gerginliğin yansıması şeklinde ortaya çıkabilir. Binanın büyüklüğünün verdiği ezilme ve baskı duygusu ile ailenin oturduğu yerin küçüklüğü buna neden olabilir "(Yavuzer, 1992,s.71).

RESİM: 8

KONU: Yalnızlık

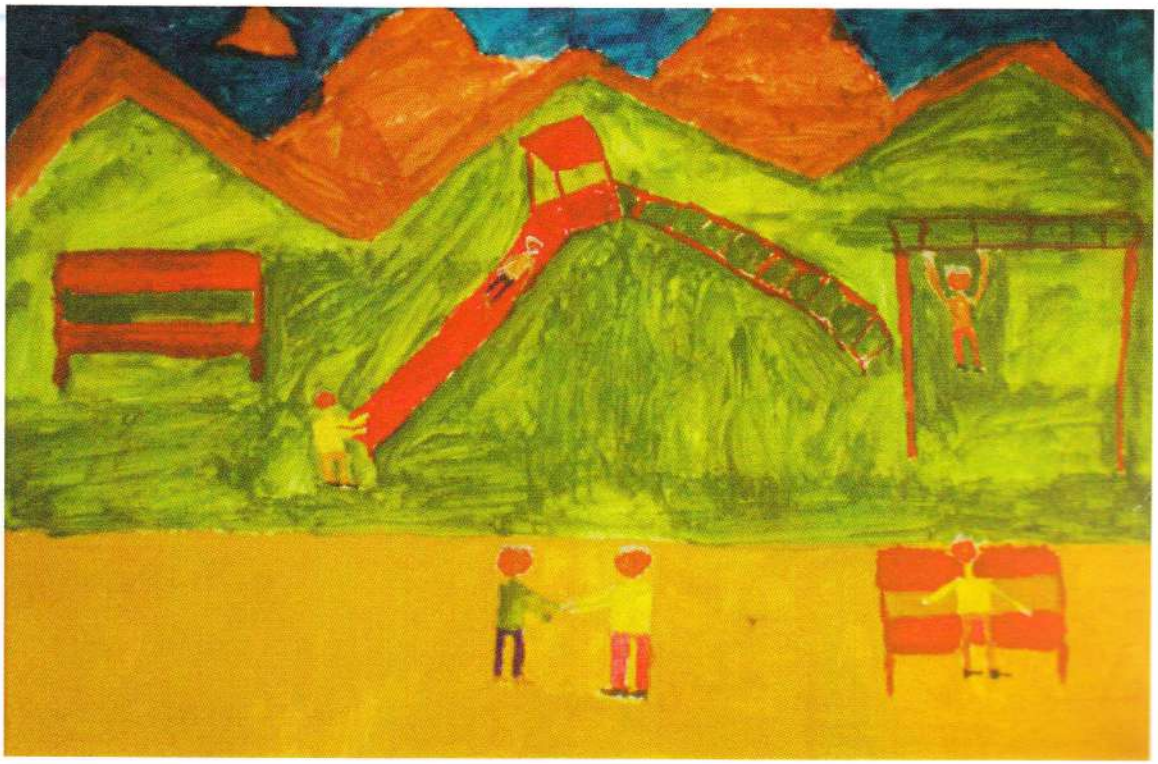

Çocuğun üzüntü konulu resminde de olduğu gibi, yalnız kalma duygusu saplantı haline gelmiştir. Ergenin en büyük korkularından biri budur. Ergenin iç dünyasında bu durum geniş bir yer kaplamaktadır. Resimde yine bankın üzerinde yalnız kalmış, arkadaşları tarafından dışlanmış bir figür vardır. Çocuk oyun alanı sınırları dışındadır ve el ele tutuşan iki figüre doğru bakmaktadır.

ÖĞRENCİ: K

Yaşı: 13 yaş 2 ay

Cinsiyeti: Kız

ANNESİ:

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Ev Hanımı

Hayatta mı? Evet

Öz annesi mi? Evet

BABASI:

Eğitim Durumu: Lise Mezunu

Mesleği: Gardiyan

Hayatta mı? Evet

Öz babası mı? Evet

Anne baba ayrı mı? Hayır

Kiminle oturuyor? Ailesiyle

Evde aile dışından kimse var mı? Hayır

Evde kendi odası var mı? Evet

Kardeş Sayısı: 1

Okul Durumu: Orta

ÖĞRENCİ: K

RESİM: 1

KONU: Evimiz Ailemiz

Resimde bir oturma odası ve odada koltukta oturan bir erkek figürü görülmektedir. Figürün elinde bir kitap var ve odada başka kimse yoktur. Ergene göre o figür üniversiteye giden ağabeyi ve ergenin başka kardeşi yoktur. Söylediğine göre ağabeyiyle çok iyi anlaşıyor. Ergen anne ve babasıyla iletişim güçlüğü yaşamaktadır. Evde kendisine en yakın gördüğü kişi ağabeyidir. Ağabeyinin ayaklarını büyük resmetmiştir.

"Büyük ayakların çizilmesi kendine güven duyma arzusunun simgesidir" (Yavuzer,1992,s.19).

Masanın etrafında sadece iki sandalye yapmıştır. Kendisi ve ağabeyi için. Birey için aile kavramı ağabeyi ve kendisiyle sınırlıdır. Aile içi iletişim kopukluğu vardır.

RESİM: 2

KONU: Gelecek

Resimde ergenin kendisini bir avukat olarak tasvir ettiği görülmektedir. Bireyin geleceğe yönelik düşünceleri olduğu anlaşılmaktadır. Resmin içine bir tablo yerleştirmiş ve bu resmin eşiyle kendi resmi olduğunu söylemiştir. Ergenlik döneminin özelliklerinin görülmeye başladığı çocuk karşı cinsle ilgili hayaller kurmaya başlamış, geleceğe yönelik planlarına onu da dâhil etmeye başlamıştır. Kendisiyle tablo arasına çektiği kalın çizgiyle iki düşüncesi arasında bir bağ kurmak istemiştir.

RESİM: 3

KONU: En Sevdiği Kişi

Resimde bir erkek figürü görülmektedir. Ergen kendi yaşıtı olan karşı cinse karşı ilgilidir. Onu dikkatle incelemiş, ona karşı duyarsız kalmamıştır. Figürün elleri cebindedir. Ergen tarafından gözlemlendiği bellidir.

"Ellerin cepte, gövdenin arkasında, bir eşyanın siperinde gözlenmesi, sosyal ilişkilerin azlığına bir kanıt olabilmektedir. Suçluluk duygusu altında bulunan çocukların resimlerinde de bu özellikler görülür" (Altınköprü, 2007,s.175).

Figürün üzerindeki büyük kırmızı kalpler karşı cinse olan duygu ve düşüncelerini açığa vurmaktadır.

"Karşı cinse ait bir yaşıt resmi çizmek, kimi kere cinsel ilgiyi, karşı cinse benzeme isteğini, karşı cinsten biriyle özdeşleşmeyi gösterebilir" (Altınköprü, 2007,s.169).

RESİM: 4

KONU: Korku

Resimde tek bir figür görülmektedir. Güneşli sıcak bir atmosferde resmettiği bir figürle ergen korkularını anlatmak istemiştir. Resmiyle ilgili küresel ısınmanın hat safhada olduğu bir dünyada tek başına kalmanın korkutucu olduğu yorumunu yapmıştır. Figürü yandan çizmiş ve gözlerini eksik bırakmıştır. Resmin ifadesini güçlendirmek için kurumuş bir nehir, kurak topraklar ve parlak bir güneş tasvir etmiştir.

RESİM: 5

KONU: Mutluluk

Resimde biri kız biri erkek iki figür görülmektedir. Ergenlik döneminin özelliklerini büyük ölçüde yansıtan çocuk, resimdeki karşı cinsin kendisine hediye verdiğinde ne kadar mutlu olacağını anlatmaya çalışmıştır. Yine kırmızı kalpler çizerek duygularını açığa vurmuştur.

"Resmi yapan kişinin çizdiği şahıslar, birine bir eşya verir, birini çağırır veya birini tutabilmek için belirli bir davranışta bulunur biçimdeyseler, deneğin güvensizlik duygusu içinde bulunduğunu, bir başkasına dayanmaya gereksinme duyduğunu anlayabiliriz" (Altınköprü, 2007,s.170).

RESİM: 6

KONU: Öfke

Ergen resminde kenarları ağaçlı bir yol, yol üzerinde bir araba, önünde yerde yatan bir figür ve ayakta duran bir kadın figürü vardır. Kadın arabanın çarptığı çocuğun annesidir ve araba şoförüne karşı öfkelidir. Ergen medyada duyduğu bazı haberlere kayıtsız kalmamış ve bunlardan etkilenmiştir.

RESİM: 7

KONU: Üzüntü

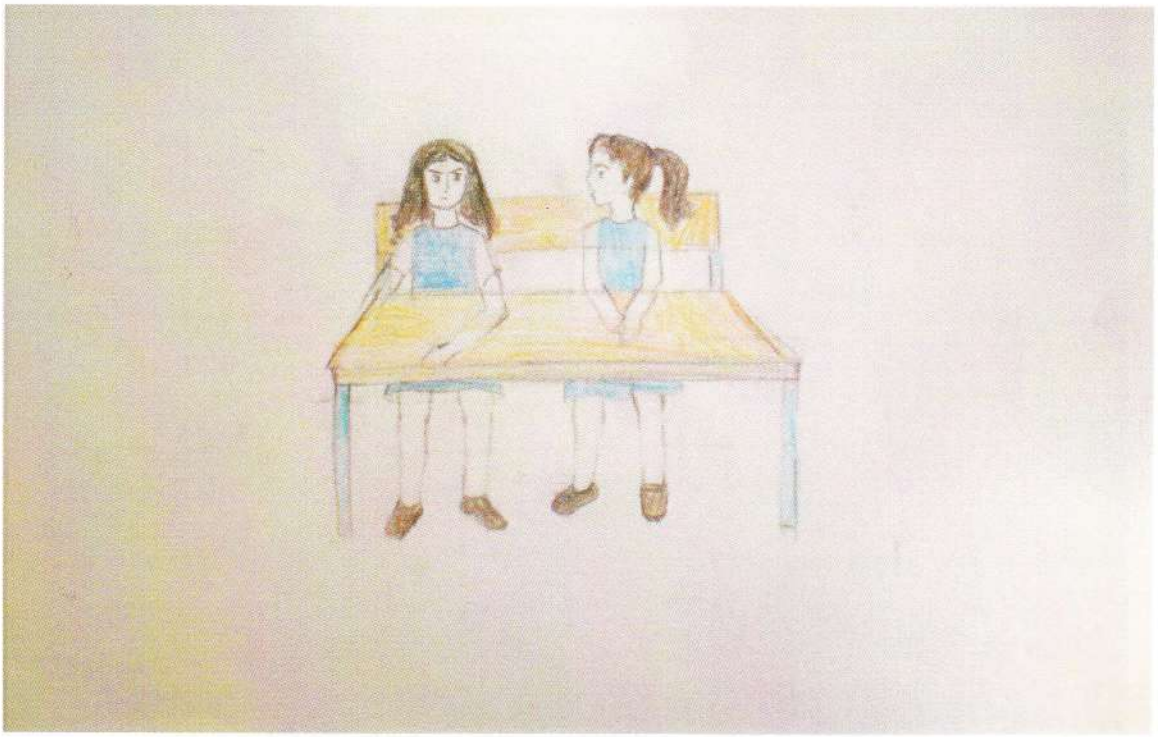

Resmin merkezinde bir okul sırası ve sırada oturan iki kız figürü görülmektedir. Figürlerden birinin (soldaki) yüzü asık, kaşları çatıktır. Diğeri ise daha sakin bir ifadeyle ona bakmaktadır. İki arkadaş arasında çıkan bir tartışma bireyi derinden etkilemiş ve görüldüğü gibi üzmüştür. " Beni dinlemiyor" cümlesiyle hemcinsine kendisini ifade etmekte zorlandığını anlatmak istemiştir.

"Ellerin çizilmemesi güvensizliği, çevreye uyumda güçlük çekilmesini simgelemektedir" (Yavuzer, 1992,s.20).

RESİM: 8

KONU: Yalnızlık

Resimde okul olduğu anlaşılan bir bina ve merdivenlere oturmuş ağlayan bir figür görülmektedir. Birey kendisini okul ortamında yalnız hissetmekte, okula ve arkadaşlarına uyumda zorlanmakta ve mutsuz olmaktadır.

ÖĞRENCİ: L

Yaşı: 12 yaş 6 ay

Cinsiyeti: Kız

ANNESİ:

Eğitim Durumu: Lise Mezunu

Mesleği: Ev Hanımı

Hayatta mı? Evet

Öz annesi mi? Evet

BABASI:

Eğitim Durumu: Lise Mezunu

Mesleği: işçi

Hayatta mı? Evet

Öz babası mı? Evet

Anne baba ayrı mı?

Kiminle oturuyor? Ailesiyle

Evde aile dışından kimse var mı? Hayır

Evde kendi odası var mı? Kardeşiyle paylaşıyor

Kardeş Sayısı: 2

Okul Durumu: Orta

ÖĞRENCİ: L

RESİM: 1

KONU: Evimiz ve Ailemiz

Ergen resminde evin bölümlerini çizmiş, annesini mutfakta bulaşık yıkarken, babasını televizyon izlerken, kendisini ve kardeşini odasında uyurken çizmiş, salonu ise boş bırakmıştır. Ailede iletişim kopukluğu olduğu görülmektedir. Evde herkes kendi işiyle ilgilenmektedir. Ortak kullanım alanı salonu boş çizerek bunu açıkça göstermiştir. Evli olan ağabeyini ise "o uzakta" diyerek resme dâhil etmemiştir.

Anneyi babadan büyük çizerek, anneyi evin otoritesi olarak göstermiştir.

RESİM: 2

KONU: Gelecek

Ergenin gelecekle ilgili planları olduğu görülmektedir. Kağıdı iki bölüme ayırarak kendine ait modern bir evinin olmasını ve aileye ait diş hastanesinde diş doktoru olmak istemektedir. Sol kısımdaki figürün yüzü belirsizken, sağdaki figür detaylı biçimde yansıtılmıştır. Ergenin gelecekle ilgili kesin düşünceleri olmamakla beraber, okul hayatında başarı göstermeye çalışarak geleceğine yön vermeye çalışmaktadır.

RESİM: 3

KONU: En Sevdiği Kişi

En sevdiği kişi resminde ergen, kendisine yakın bulduğunu söylediği erkek arkadaşını tasvir etmiştir. Ergenlik dönemine adım atmış ve bir genç kız olma yolunda ilerleyen birey karşı cinse karşı beğenme duyguları beslemektedir. Karşı cinsin dış görünüşünü incelemeye başlamıştır.

Figürün el ve kollarının küçük çizilmesi kendine olan güven azlığının göstergesi olabilir.

RESİM: 4

KONU: Korku

Resimde bir kız figürü, yanında "şeytan" diye nitelendirdiği bir figür vardır. Ergen resimle ilgili evde yalnız kaldığı için şeytanın onu korkuttuğunu söylemiştir. Siyah ve kırmızı rengi çoğunlukta kullanmasını "korkunun renkleri" diye açıklamıştır. Figürün baş kısmı büyük çizilmiştir.

"Büyük kafa resimleri genellikle yetenekli ve daha başarılı olmak için arzu duyan çocuklarca çizilmektedir" (Yavuzer.1992,s.19).

Figürün ayakları da belirsiz ve küçüktür.

Resimde ayakların yokluğu çocuğun kendini güvensiz ve yardımsız hissetmesi anlamına gelir.

Ayrıca çocuğun evde yalnız kalmaktan korktuğunu da söyleyebiliriz.

RESİM: 5

KONU: Mutluluk

Resimde mutlu bir yüz, çam ağacı, parti şapkası giymiş bir figür, hediye paketleri ve yıldızlar görülmektedir. Ergen kendini yılbaşı partisinde mutlu hissedeceğini anlatmak istemiştir. Mutluluk deyince aklına eğlenceli bir parti ortamı gelmektedir. Ancak birey bunu tam olarak gerçekle bağdaştıramamaktadır. Resimde kendisinden başka tek bir figür vardır. Onun kim olduğu konusunda bilgi vermemiştir. Muhtemelen en çok beraber olmak istediği kişidir.

RESİM: 6

KONU: Öfke

Ergen resminde yan yana iki figür tasvir etmiştir. Görüldüğü gibi figürlerden birinin yüzünde öfkeli bir ifade vardır. Figür bu kişinin kendisi, yanındaki figürün de annesi olduğunu belirtmiştir. Çocuk evdeki anne otoritesine karşı öfkelidir. Nedenini açıklarken annesinin her şeye ağladığını, onun bu zayıf yönünün kendisini rahatsız ettiğini söylemiştir. Gözündeki güçlü otoritenin bu şekilde güçsüz ve zayıf görüntüsü ergeni öfkelendirmektedir.

RESİM: 7

KONU: Üzüntü

Bu resimde arka plana yerleştirilmiş binalar, yol çizgileri ve ön planda iki kedi figürü ve bir erkek figürü görülmektedir. Figürün küçük yaştaki bir çocuğu temsil ettiği anlaşılmaktadır. Ergen kız çocuğu hayvanlara, özellikle de kedilere olan sevgi ve merhametini bu resimde açığa vurmaktadır. Toplumda kendi dışındaki canlılara olan duyarlılığını aktarmak istemiştir. Hayvanlara eziyet edilmesi bireyi üzmektedir. Ergen bu dönemde dış dünyaya karşı daha duyarlı bir hale gelmiş olabilir. Toplumsal olaylar ve çevresinde yaşanan gelişmeler ergen üzerinde etkiler bırakmaktadır.

RESİM: 8

KONU: Yalnızlık

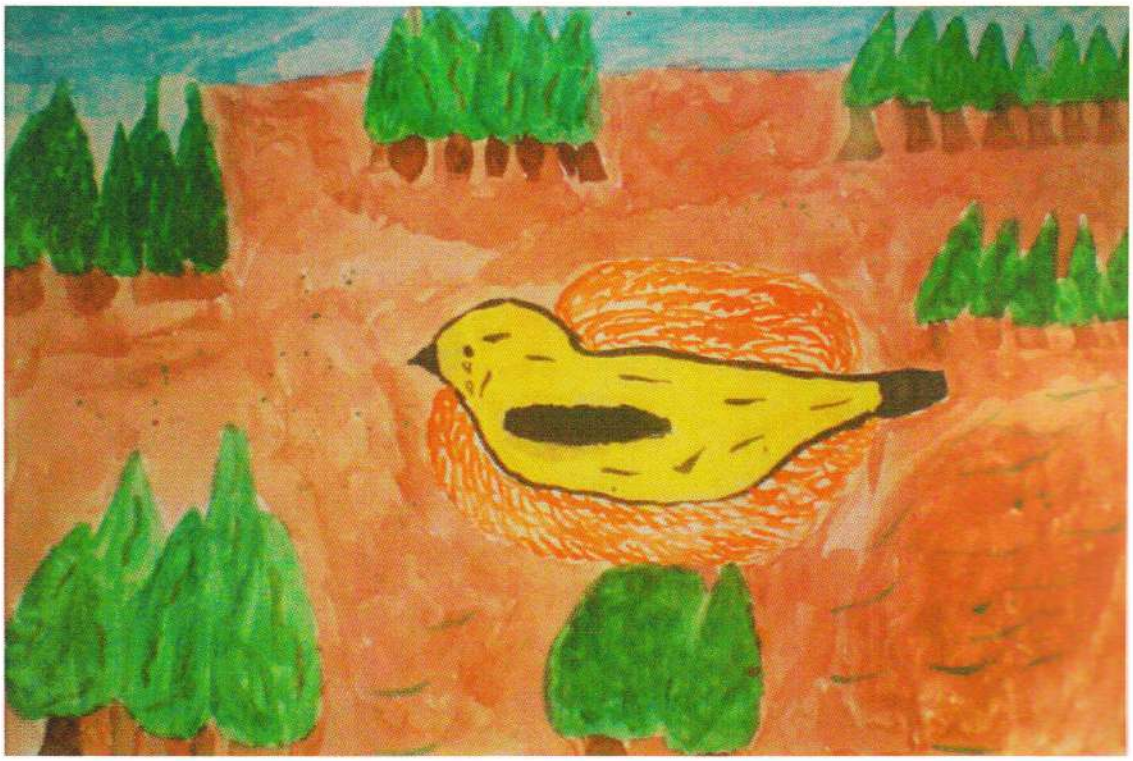

Ergenin yalnızlık konusunda bir kuş figürü çizmesi dikkat çekicidir. O kuş figürü yerine kendisini koymuş olabilir. Bireyin yalnız kalma fobisi olabilir ve evde yalnız kalmaktan hoşlanmamaktadır. Yuvanın içine çizdiği ağlayan kuş ile bunu ifade etmek istemiştir.

ÖĞRENCİ: M

Yaşı: 13 yaş 5 ay

Cinsiyeti: Kız

ANNESİ:

Eğitim Durumu: Ortaokul Mezunu

Mesleği: Ev Hanımı

Hayatta mı? Evet

Öz annesi mi? Evet

BABASI:

Eğitim Durumu: Ortaokul Mezunu

Mesleği: Tır şoförü

Hayatta mı? Evet

Öz babası mı? Evet

Anne baba ayrı mı? Hayır

Kiminle oturuyor? Ailesiyle

Evde aile dışından kimse var mı? Hayır

Evde kendi odası var mı? Kardeşiyle paylaşıyor

Kardeş Sayısı: 2

Okul Durumu: Başarısız

ÖĞRENCİ: M

RESİM: 1

KONU: Evimiz ve Ailemiz

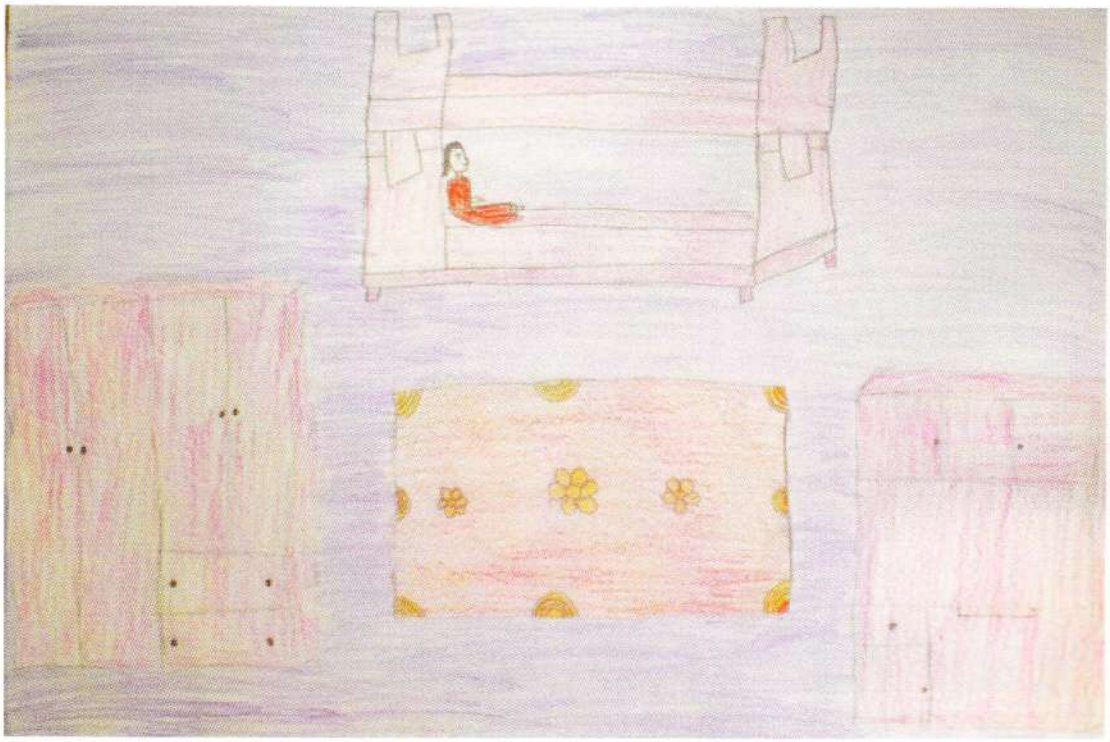

Ergen konuyu kendi odasında tek başına otururken yansıtmak istemiştir. Birey evinde kendisini yalnız hissetmektedir. Aynı odayı paylaştığı kardeşini bile odaya dahil etmemiştir. Çift katlı ranza çizmiş ama ranzanın üst katını boş bırakmıştır. Ergende ikiz kız kardeşini kıskanma duygusu olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca diğer aile bireyleriyle de arasında iletişim kopukluğu vardır.

Ergen kendisini yatakta çok küçük resmetmiştir.

"Küçük boyut, onların güvensizliklerinin simgesi olmaktadır. Bu çocuklar kendilerini güvensiz, yetersiz ve küçük görmektedir "(Yavuzer, 1992,s.18).

RESİM: 2

KONU: Gelecek

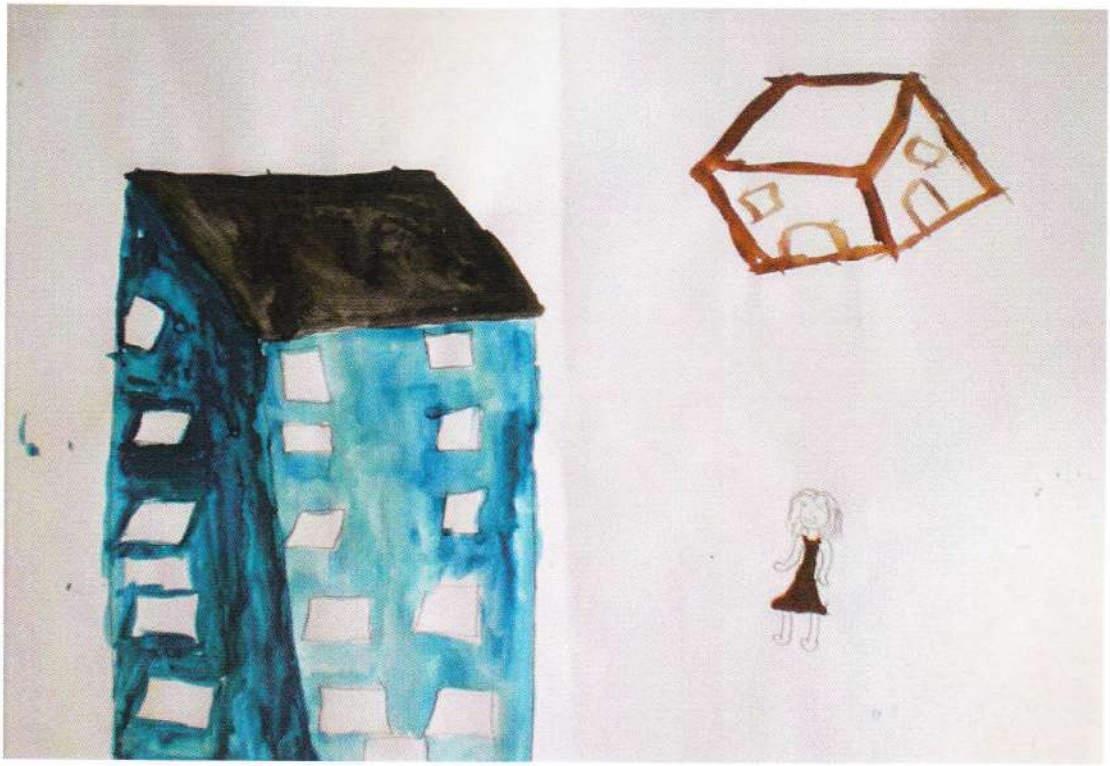

Resimde mavi renkli büyük bir bina, kağıdın üst köşesinde tek katlı bir ev ve bir kız figürü görülmektedir. Binanın üzerini siyahla boyamış, pencereleri tekrar etmiştir.

"Yüksek binalardaki yaşam çocuktaki özlem ve gerginliğin yansıması şeklinde ortaya çıkabilir. Binanın büyüklüğünün verdiği ezilme ve baskı duygusu ile ailenin oturduğu yerin küçüklüğü buna neden olabilir" (Yavuzer, 1992,s.71).

Bireyin ailesinin maddi durumu çocukta endişe yaratıyor olabilir. Gelecekte bu sıkıntıdan kurtulup, özlemini duyduğu rahatlığa kavuşacağını umut etmektedir.

RESİM: 3

KONU: En Sevdiği Kişi

Resimde bir erkek figürü görülmektedir. Ergen, dönemin özelliklerine bakıldığında karşı cinsin farkına varmaya başlamıştır. Karşı cinsin özelliklerini merak ederek, ona karşı yakınlık duymaya başlamıştır. Birey bu kişiyi "bir üst sınıftaki ağabey" diye tanımlamıştır.

"Elbiselerin en ince ayrıntılarına varıncaya değin belirtilmesi, denekte elbiseyle ilgili bir özentiliğin, kendini beğenmişliğin, dış görünüşe aşırı önem vermenin varlığını ortaya koyar. Bu aynı zamanda bir dışa dönüklük belirtisi de sayılabilir" (Altınköprü,2007,s.177).

Figürün kolları dışa doğru açık tasvir edilmiştir.

"İki yana açılan kollar, insanlarla yakın ilişkiler kuran, sevecen ve dost insanların çizgilerinde görülür çoğunlukla. Kimi kere de bu özellik, insanlarla ilişki kurma ve insanlara açılma istemini belirtir" (Altınköprü,2007,s.175).

RESİM: 4

KONU: Korku

Resimde çapraz köşelere yerleştirilmiş "kurukafalar", "hayaletler" ve "kemikler" görülmektedir. Bireyin içinde büyüttüğü ciddi korkuları yoktur. Bireyin resmi hakkında yorum yapması istendiğinde "kırmızı ve siyah korkunun rengidir ve korku deyince aklıma hayaletler ve kurukafalar geliyor demiştir.

RESİM: 5

KONU: Mutluluk

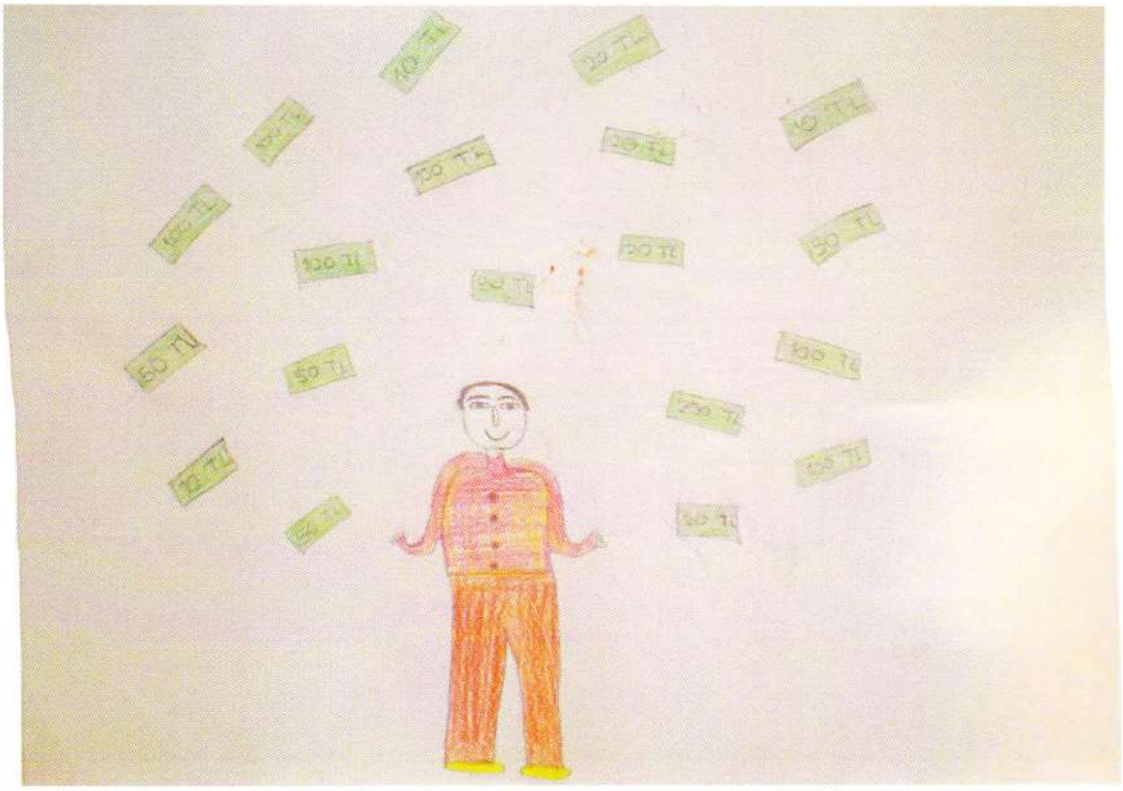

Resimde bir erkek figürü görülmektedir. Ergen kâğıdın geri kalanını üzerine "10 TL, 20 TL, 50 TL,100 TL, 200 TL" yazdığı para şemaları çizmiştir. Resmiyle ilgili olarak " bence para mutluluk getirir" yorumu yapmıştır. Ergenin ailesinde kendisini etkileyen maddi sorunlar olduğu anlaşılmaktadır. Birey hayatındaki manevi eksiklikleri maddi problemlerin bir sonucu olarak görüyor olabilir. Maddi açıdan daha rahat yaşama isteğini resminde göstermek istemiştir.

RESİM: 6

KONU: Öfke

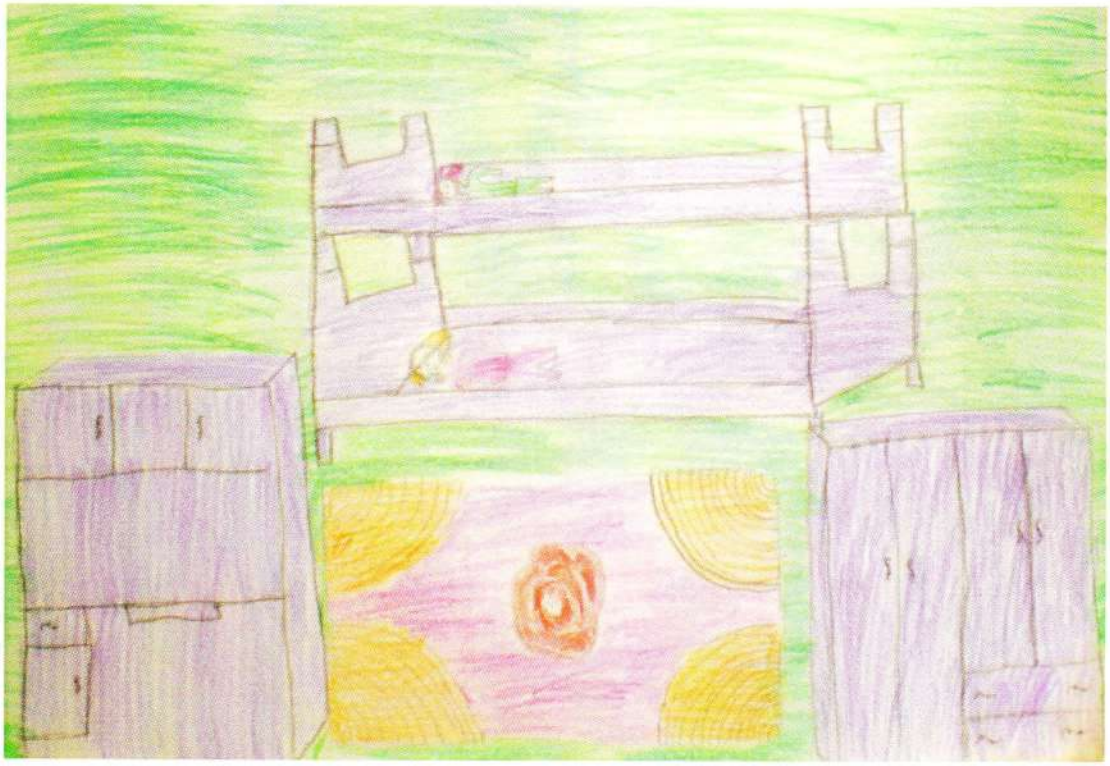

Resimde bir oda içerisine yerleştirilmiş çift katlı bir ranza, iki tane dolap ve ortada bir halı görülmektedir. Ergenin öfke konusunda ikiz kız kardeşiyle paylaştığı odayı betimlemesi dikkat çekicidir. Ergen kardeşiyle aynı odayı paylaşmaktan rahatsızlık duymaktadır. Kardeşiyle arasındaki iletişimsizliği ve geçimsizliği resmine yansıtmıştır. Ergen doğası gereği artık kendine ait bir oda istemekte, istediği zaman kendiyle baş başa kalmak istemektedir.

Kardeşi ve kendisinin dış görüntüleri birbirine çok benzemesine rağmen, resimde kendisini kardeşinden farklı tasvir etmiştir. Kardeşinin kendisinden farklı yönleri olduğunu anlatmak istemiştir.

RESİM: 7

KONU: Üzüntü

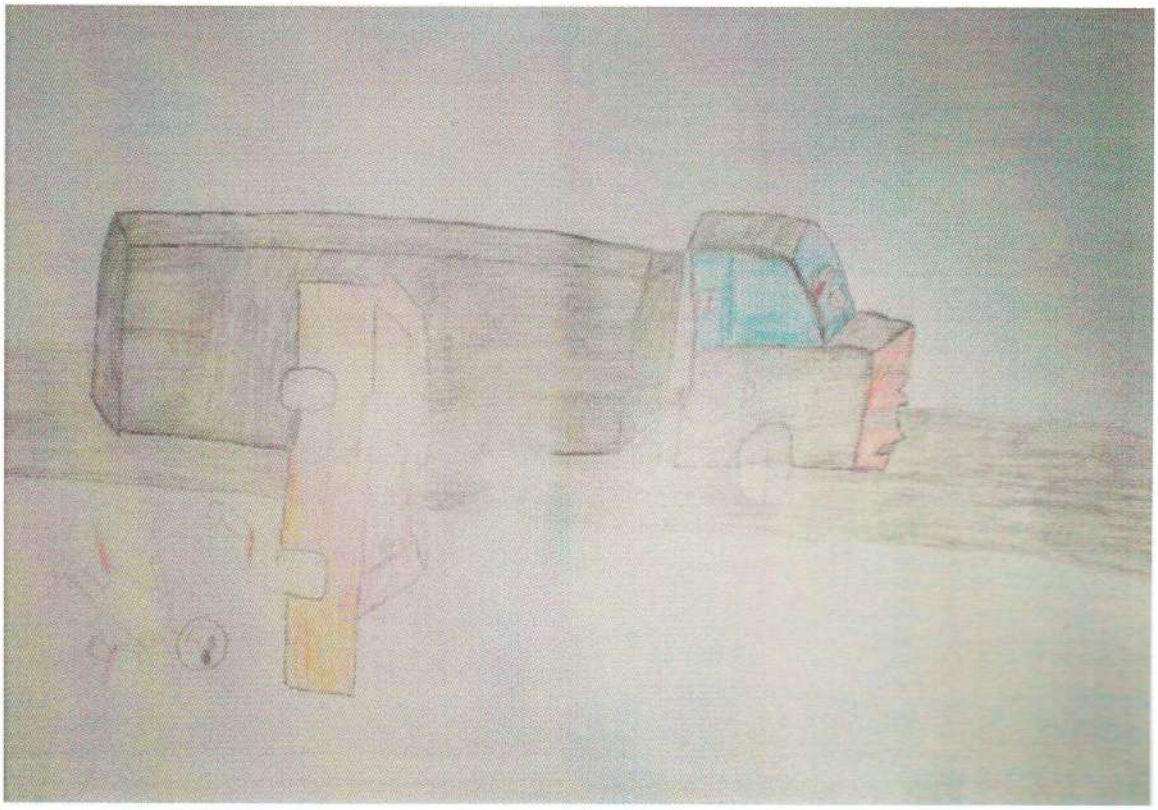

Resme bakıldığında yol üzerinde bir kamyon ve ters dönmüş bir arabayla yerde yatan bir erkek figürü görülmektedir. Ergen trafik kazalarında ölen ve yaralanan insanlara olan üzüntüsünü resmine aktarmış olabilir. Kamyonun ve yolun rengine bakıldığında siyah kullanılmış olması bu karamsarlığı güçlendirmektedir. Aynı zamanda kamyonu kişileştirerek ön tarafına bir yüz görüntüsü vermeye çalışmıştır. Bireyin babası mesleği gereği il dışına seyahatler yapmak ve evden uzak kalmak zorundadır. Ergenin bu konuda endişeleri olabilir. Babasını kaybetme korkusu ergenin zihnini meşgul etmekte, bu düşünceler onu üzmektedir.

RESİM: 8

KONU: Yalnızlık

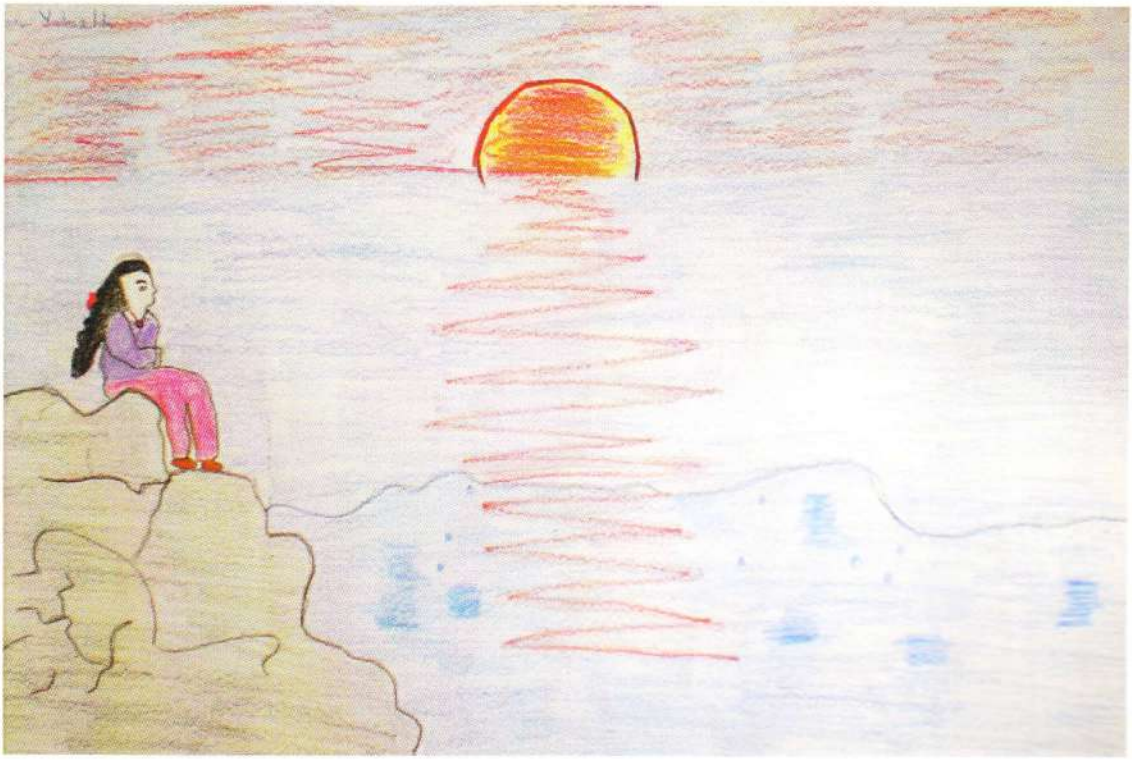

Ergen resimde bir günbatımı betimlemiştir. Kendisini kayalar üzerinde denizi ve günbatımını izlerken tasvir etmiştir. Yalnızlık birey tarafından üzücü ve yıpratıcı bir durum olmaktan çıkmış, aksine birey tarafından istenilen, kabullenilen bir durum haline gelmiştir. Ergen kendisini ev hayatında zaten yalnız hissetmektedir. Ailedeki kopukluk bireyi derinden etkilemiştir. Birey artık bu durumu mecburen kabullenmiştir. Ergenin söylediğine göre resimdeki figür yalnızlıktan üzüntü duymamakta tam tersine bu durumdan memnuniyet duyan, huzur bulan bir ifade takınmıştır.

ÖĞRENCİ: N

Yaşı: 12 yaş 4ay

Cinsiyeti: Kız

ANNESİ:

Eğitim Durumu: İlkokul Mezunu

Mesleği: Ev Hanımı

Hayatta mı? Evet

Öz annesi mi? Evet

BABASI:

Eğitim Durumu: Lise Mezunu

Mesleği: Gardiyan

Hayatta mı? Evet

Öz babası mı? Evet

Anne baba ayrı mı? Hayır

Kiminle oturuyor? Ailesiyle

Evde aile dışından kimse var mı? Hayır

Evde kendi odası var mı? Evet

Kardeş Sayısı: 1

Okul Durumu: Başarılı

ÖĞRENCİ: N

RESİM: 1

KONU: Evimiz ve Ailemiz

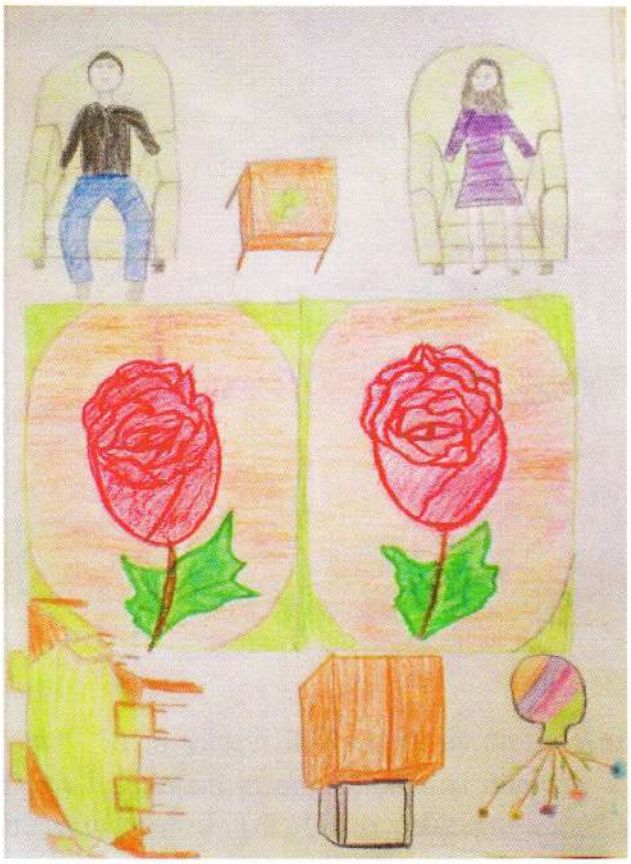

Resimde oturma odasında bireyin anne ve babası ve diğer eşyalar görülüyor. Bireyi detaycı bir anlatımla odadaki eşyaları tasvir etmiştir. Buna rağmen odada ne kendisi ne de kardeşi vardır. Anne ve babasının ortasına çizdiği sehpayla anne- babası arasındaki iletişim kopukluğunu yansıtmıştır. Figürlerin elleri yoktur.

"Ellerin çizilmemesi güvensizliği, çevreye uyumda güçlük çekilmesini simgelemektedir" (Yavuzer,1992,s.20).

RESİM: 2

KONU: Gelecek

Kâğıt yüzeyi iki bölüme ayrılmış, aynı resim iki farklı şekilde yansıtılmıştır. Birey resmin sol kısmında, şimdiki dünyayı; sağda ise, gelecekte tamamen değişecek dünyayı resmetmiştir. Ergen gelecekte kuraklık tehlikesiyle karşı karşıya kalacak bir dünyanın endişesini yaşamaktadır. Son zamanlardaki küresel ısınma, kuraklık ve susuzluk gibi haberlere kayıtsız kalmamakta bunlardan büyük ölçüde etkilenip çevreye karşı duyarlı hale gelmiştir.

RESİM: 3

KONU: En Sevdiği kişi

Ergen resminde bir erkek figürü tasvir etmiş, karşı cinse başlayan ilgisini göstermek istemiştir.

Figürün kolları dışa doğru açık tasvir edilmiştir.

"İki yana açılan kollar, insanlarla yakın ilişkiler kuran, sevecen ve dost insanların çizgilerinde görülür çoğunlukla. Kimi kere de bu özellik, insanlarla ilişki kurma ve insanlara açılma istemini belirtir" (Altınköprü,2007,s.175).

Ayrıca figürün çenesi dışa doğru çıkıktır.

"Dışarıya çıkık bir çene, sorumluluktan kaçma, bazı pisişik eksikliklerin telafisi anlamındadır" (Altınköprü, 2007,s.173).

RESİM: 4

KONU: Korku

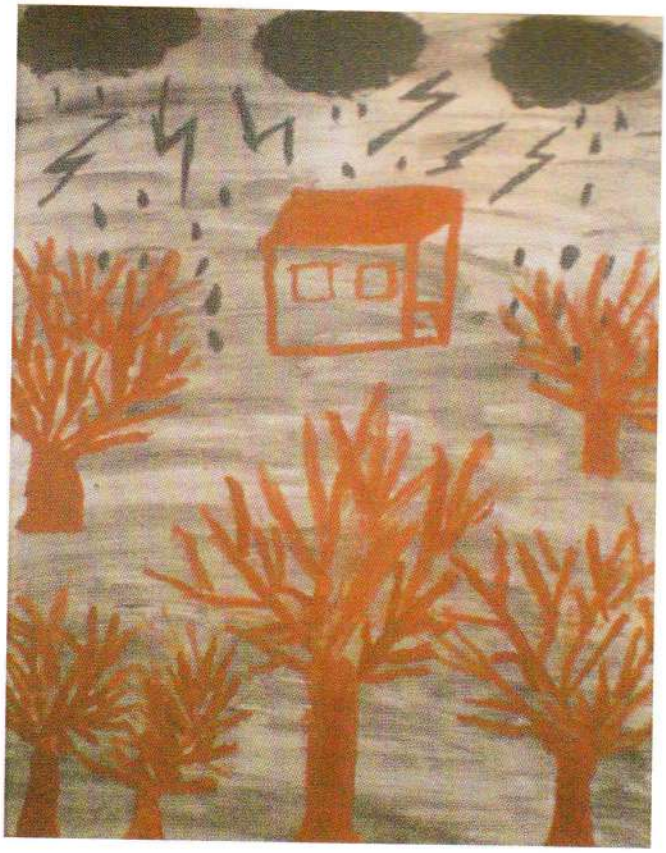

Ergen korku konulu resminde bir gece atmosferi tasvir etmiş, kurumuş ağaçlar arasında bir kulübe yapmıştır. Kara bulutlar, şimşekler ve yağmur damlalarıyla korkularını anlatmaya çalışmıştır.

RESİM: 5

KONU: Mutluluk

Çocuk resminde denize doğru bakan bir grup insan ve arka planda da evler tasvir etmiştir. Çocuk daha önce hiç deniz görmediğini söylemiştir ve deniz gördüğünde çok mutlu olacağını belirtmiştir. Çocuğun denizi görme isteğini ve bu özlem karşısındaki duygularını ifade ettiği etkili bir resimdir.

RESİM: 6

KONU: öfke

Resimde yanan ağaçlar görülmektedir. Doğaya karşı duyarlı olan ergen bu resimle, orman yangınlarına sebep olan insanlara öfke duymaktadır.

RESİM: 7

KONU: Üzüntü

Çevresine karşı aşırı duyarlı bir yapı geliştiren birey, "üzüldüğünüz bir durumun resmini yapınız" denildiğinde, iki insan figürü ve bir hayvan figürü görülen bu resmi yapmıştır. Resimde havaya zıplayan yüzünde öfke ile karışık bir ifade bulunan figür ile eski çağlardan kalma bir kıyafet giymiş bir figür tasvir edilmiştir. Ergenin resmi yorumlayışına göre "hayvanlara ve çevreye zarar veren umursamaz insanlar, ilkel ve cahil insanlardır, bizler onlara engel olmalıyız" demiştir.

Ergen sadece çevre sorunlarına değil hayvanlara olan duyarlılığını da resminde anlatmaya çalışmıştır.

RESİM: 8

KONU: Yalnızlık

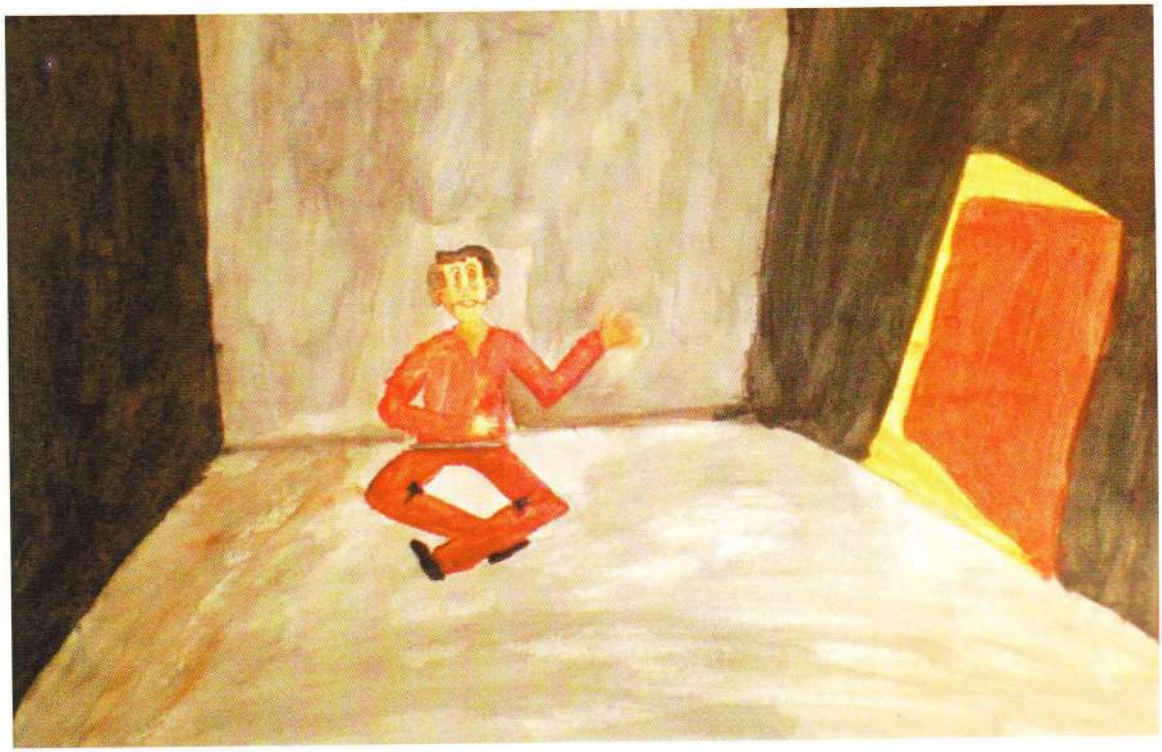

Bu resimde bir oda içerisinde oturan yalnız bir insan görülmektedir. Ergen odanın duvarlarında siyah ve gri renkleri kullanarak mekâna karanlık ve kasvetli bir hava vermeye çalışmıştır. Ergen muhtemelen kendisini bu figürün yerine koyarak tasvir etmeye çalışmıştır.

Duvara çizdiği yarı açık kapıyla bir çıkış noktası yaratmaya çalışmış olabilir. İçimde bulunduğu kötü ve karanlık dünyadan kurtulmak için umut ettiği ışığı resmine yansıtmış olabilir. Çizdiği figürün el hareketine bakılırsa, dikkati bu kapıya çekmek istediği görülüyor.

Kapının arkasını daha açık bir renge boyayarak oradaki dünyanın, şu anda bulunduğu ortamdan daha iyi ve aydınlık olduğunu anlatmaya çalışmıştır.

ÖĞRENCİ: O

Yaşı: 13 yaş

Cinsiyeti: Erkek

ANNESİ:

Eğitim Durumu: Ortaokul

Mesleği: Ev Hanımı

Hayatta mı? Evet

Öz annesi mi? Evet

BABASI:

Eğitim Durumu: Lise Mezunu

Mesleği: Gardiyan

Hayatta mı? Evet

Öz babası mı? Evet

Anne baba ayrı mı? Hayır

Kiminle oturuyor? Ailesiyle

Evde aile dışından kimse var mı? Hayır

Evde kendi odası var mı? Evet

Kardeş Sayısı: 1

Okul Durumu: Orta

ÖĞRENCİ: O

RESİM: 1

KONU: Evimiz ve Ailemiz

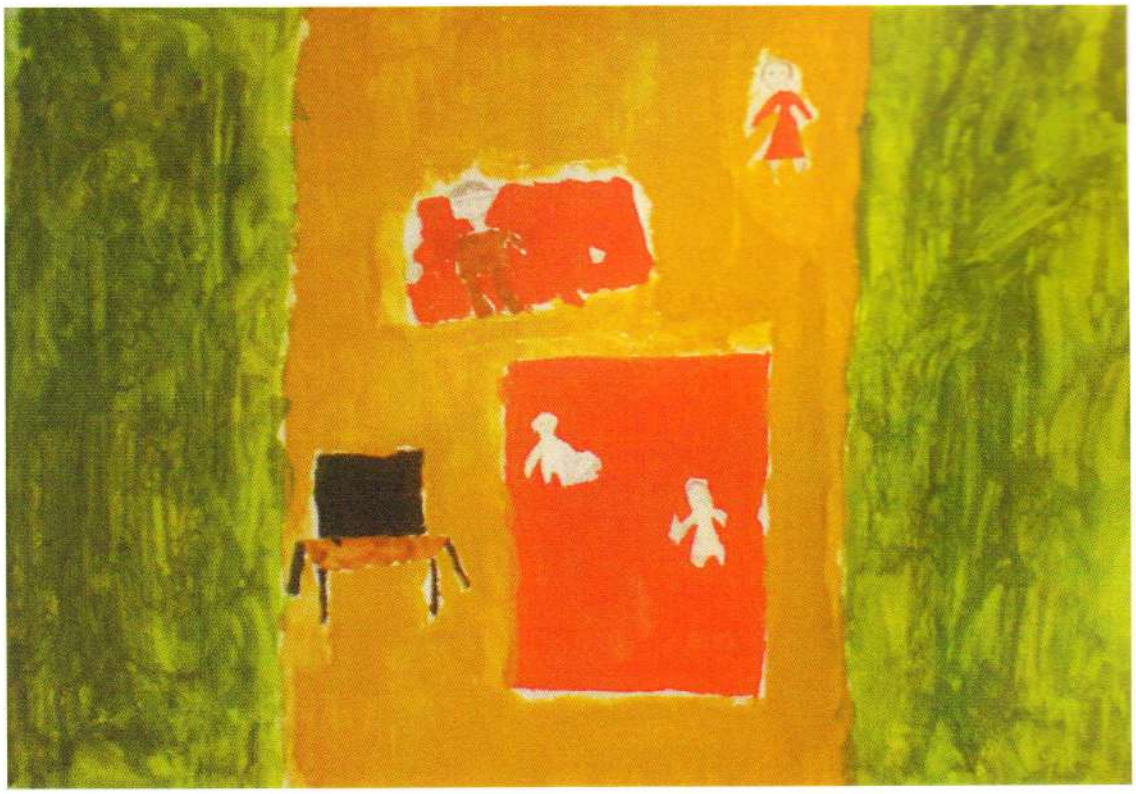

Ergen resminde bir oturma odası içinde anne, babası, kendisi ve kız kardeşini tasvir etmiştir. Baba gülümseyerek koltukta oturmaktadır. Baba diğer figürlere göre daha büyük tasvir edildiği için evde otoritenin baba olduğu söylenebilir. Kendisini ve kız kardeşini halı üzerinde oyuncaklarıyla oynarken resmetmiştir. Ergen kendisini olduğundan daha küçük yaşta yansıtmıştır. Ergen kız kardeşine olan ilgiyi kıskanmakta ve küçükken olduğu gibi anne babasının kendisiyle alakadar olmasını istemektedir. Küçükken olduğu gibi mutlu ve güvende hissetmek istemektedir.

Figürlerin el ve ayakları küçük çizilmiştir ve belirgin değildir.

"Resimde ayakların yokluğu çocuğun kendini güvensiz ve yardımsız hissetmesi anlamına gelir" (Yavuzer, 1992,s.20).

RESİM: 2

KONU: Gelecek

Ergen "gelecekte seni neler bekliyor?" sorusuna yüksek binalar ve uçan araçlar yaparak yanıt vermiştir. Kendisini binanın altında şaşkın bir ifadeyle bakarken resmetmiştir. Kendisini çizerken fazla detaya girmemiş, sade ve kabataslak bir çizim yapmıştır. Ayrıca mesleğine ve konumuna ait belirgin bir özellik de görülmemektedir.

Ergen gelecekle ilgili henüz ciddi kararlar vermemekte, ileriye dönük hedefler koymamaktadır.

Yine eller ve ayaklar belirgin değildir. Bireyin kendine güveni gelişmemiştir.

RESİM: 3

KONU: En Sevdiği kişi

Ergen en sevdiği kişi olarak uzaktaki bir arkadaşını tasvir etmiştir. Figürün başı büyük yapılmıştır.

"Büyük kafa resimleri genellikle yetenekli ve daha başarılı olmak için arzu duyan çocuklarca çizilmektedir" (Yavuzer, 1992,s.19).

Ayrıca figürün gözleri de büyük çizilmiş ve gözbebeklerinin içi boş bırakılmıştır.

"Gözbebeği olmadan çizilen boş ve anlamsız gözler, görmeye bağlı öğrenme sorunu olan çocuklarca çizilmektedir" (Yavuzer, 1992,s.19).

Ellere bakıldığında parmakların tek çizgi halinde ve belirsiz yapıldığı görülmektedir.

RESİM: 4

KONU: Korku

Resimde bireyin "hapishane" diye isimlendirdiği bir bina görülmektedir. Bireyin babası cezaevinde gardiyandır. Ergen babasının iş yerini hiç görmemiştir. Ancak babasının mesleği ve muhtemelen babasının işiyle ilgili anlattıkları birey üzerinde etkiler bırakmaktadır. Ergen oradaki mahkûmlar hakkında düşünmüş ve onlarla ilgili yorumlar yapmış olabilir. Demir parmaklıklar arkasında kapalı kalmak düşüncesi bireyde huzursuzluk ve korku yaratmaktadır. Bu durumu binanın pencerelerinden görülen insan figürleriyle yansıtmıştır.

RESİM: 5

KONU: Mutluluk

Resimde bir bina, bir cami ve camiye doğru ilerleyen iki figür görülmektedir. Birey resmiyle ilgili "insanlar camiye giderek mutlu olabilirler" yorumunu yapmıştır. Bireye daha önce camiye gidip gitmediği sorulduğunda " babamla bayram günü gittim" cevabını vermiştir. Ergen bayram gününün sevincini derinden yaşıyor olabilir. Bu sevinçle camiye her gittiğinde mutlu olacağını düşünmektedir.

İnsanların inançları ve manevi değerleri sonucunda mutlu olabileceğinin bilincinde olup olmadığını bilemeyiz ancak babası ile bayram gününe başlamak ve bunu diğer insanlarla paylaşmak onu mutlu etmektedir.

RESİM: 6

KONU: Öfke

Ergen resminde iki tane baş figürü yapmış ve yüzlerine öfkeli bir ifade yerleştirmiştir. Resimle ilgili bir yorum yapmamış, sadece öfkeli insanlardan hoşlanmadığını belirtmiştir. Kendisine öfkelenen arkadaşlarının, öğretmenlerinin ve ebeveynlerinin bu konuda etkisi olabilir. Ergen kendisine öfkelenen insanlara olan bakış açısını yansıtmak istemiştir.

RESİM: 7

KONU: Üzüntü

Resimde dağlar, gökyüzü, gökyüzünde bir ev, iki tane geyik ve dağdan aşağı inen bir yol vardır. Birey resmine "karlı dağda yalnız kalan adam" iki ismini vermiştir.

Ergen kendini umutsuz bir yerde kalan çaresiz biri gibi görmektedir. Gökyüzündeki eve ulaşmak istemektedir ancak bunu başaramamaktadır. Kendisini renklendirmemiş, etrafını koyu bir renkle boyamıştır. Birey yaşadığı evde kendini yalnız hissediyor olabilir. İstediği ev ve aile hayatına tam anlamıyla sahip olamayan birey bu düşüncesini resminde ortaya koymuştur.

RESİM: 8

KONU: Yalnızlık

Bu resimde ergen kendisini çizdiği figür yerine koyarak ıssız adada kalmış, saçı uzun sakallı bir adam tasvir etmiştir. Resimde figürün bulunduğu alanın sınırları belirlenmiştir. Ergenin hayatında otoriteler tarafından konulmuş engellemeler ve kısıtlamalar olabilir.

Bunun yanında, küçük bir kulübe yapmış, kulübenin kapısını da giremeyeceği kadar küçük çizmiştir. Birey özlemini kurduğu ev hayatından uzaktır.

Arkasına ağaçlar yerleştirmiş, onları da bir alana yerleştirmiştir.

"Çizilen insan resminin çevresine yerleştirilen ev, ağaç, herhangi bir eşya gibi öğeler, resmi yapanın kendini öne sürme, kendini ortaya koyma eğilimi taşıdığını belirtir ki, bu bir egosantrizm işaretidir" (Altınköprü, 2007,s.179).

5.BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma sonucunda Görsel Sanatlar Dersi' nin çocuklar tarafından sevilen bir ders olduğu görülmüştür. Öğrenciler bu dersi kendilerini ifade etmelerini kolaylaştıran, eğlenceli bir ders olarak görmektedirler. Söyleyemedikleri duygu ve düşüncelerini açığa vurdukları faydalı bir ders olduğunu düşünmektedirler. Bu sebepten Görsel Sanatlar Dersi çocukların kendi iç dünyalarını ifade etmede faydalıdır. Özellikle ergenlik dönemindeki çocukların iç dünyalarını anlamak, duygu ve düşüncelerini öğrenmek, sorunlarını çözüme kavuşturmak açısından sanat etkinliklerini kapsayan Görsel Sanatlar dersinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Çocuklar içinde bulundukları çizgisel gelişim dönemlerini resimlerinde yansıtarak onlar hakkında daha fazla bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadırlar. Resimlerine bakarak fiziksel, zihinsel, kişisel, sosyal ve cinsel gelişimleri hakkında bilgi edinmek mümkündür. Sadece bununla sınırlı kalmayıp aynı yaş grubundaki çocuklar arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları da ayırt edebilmemize olanak sağlamaktadır.

Görsel Sanatlar Dersi çocuklara kendilerini anlatma imkânı tanımakta, konuşurken bile ifade edemedikleri iç dünyalarının kapılarını açma olanağı sağlamaktadır. Bu sebeple Görsel Sanatlar Dersi' nin çocukların resim etkinlikleri çerçevesinde gözlemlenmeleri bakımından önem kazandığı söylenebilir.

Çocuklar Görsel Sanatlar Dersi' nde yaşamlarında etkilendikleri olayları, kişileri, sorunları, güçlükleri, sevinçleri yansıtmaktadırlar. Özellikle yalnızlık, üzüntü, korku ve mutluluk konulu resimlerinde geçmiş yaşantılarını, geçirdikleri kazaları, kaybettikleri yakınlarını ya da kaybetmekten korktukları sevdiklerini, ölüm, yalnızlık, karanlık gibi korkularını ifade etmelerinde Görsel Sanatlar Dersi en büyük fırsatı tanımıştır. Çocuklar resimlerinde sorunlarına ve hayatta yaşadıkları güçlüklere de yer vermişlerdir. Bu dönem çocuğunun belli başlı sorunlarının arkadaş ve aileden kaynaklı sorunlar olduğu görülmektedir.

Görsel Sanatlar Dersi çocuğun kendisi, ailesi, çevresi ve arkadaşları hakkındaki düşüncelerini yansıtmasında önemlidir. Çocuk bu derste yaşama bakışını yaptığı etkinliklerle ortaya koymaktadır. Çevresinde kendilerine yakın veya uzak gördükleri kimseleri, anlaşabildikleri, sevdikleri veya sevmedikleri kişileri resimlerine dahil etmişlerdir. Ebeveynleri ile olan iletişimlerini de yine resimlerinde görmek mümkündür. Aile bireylerinin birbirleri ile olan ilişkilerini açıkça ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin hemen hepsi Görsel Sanatlar Dersi' nin kendilerinin iç dünyalarını yansıtmalarında önemli bir araç olduğunu ifade etmişlerdir. Sözle anlatamadıkları duygu ve düşüncelerini resim yaparak sanat etkinlikleri yoluyla aktarabildiklerini

belirtmişlerdir. Görsel Sanatlar derslerindeki resim faaliyetleri çocuğun kendisini ve çevresindekilerin onu tanımasına olanak vermektedir.

Bu sonuçlar ışığında aşağıdaki öneriler geliştirilebilir.

Görsel Sanatlar Dersi' nin amacına uygun işlenebilmesi için klasik yöntemlerden değil çağdaş, öğrenci merkezli yaklaşımlara da yer verilmelidir. Ders içinde projelere, seminerlere de yer verilerek öğrencilerin algısal, yorumsal, çözümsel yetilerinin geliştirilmesi hedeflenmelidir.

Öğrenciler Görsel Sanatlar Dersi bazen farklı atmosferlerde işlenmeli, ders monotonluktan kurtarılmalı ve öğrencinin aktif katılımı sağlanmalıdır. Sınıf, atölye ve ev ortamında öğrencinin kendini özgür hissetmesi sağlanmalıdır. Çocukların yaratıcılıklarının sürdürülmesi ve geliştirilmesi için zengin araç- gereçlerin bulunduğu sınıf ve atölye ortamları düzenlenmelidir. Ev ortamında ise, sorumluluğu çocuğun olacağı bağımsız odalar sağlanmalıdır.

Etkili bir sanat eğitimi yeni ve öğrenci merkezli olmasının yanında öğretmenlerin ve sanat eğitimcilerinin de bu konuda bilinçli, bilgili ve anlayışlı olmalarını gerekli kılmaktadır. Sanat eğitimi verecek öğretmenlerin her şeyden önce sanat eğitiminin faydasına inanması gerekir.

Görsel Sanatlar Dersinde basmakalıp tekniklerden kaçınılmalı, özgün çalışmaları desteklenmelidir. Araç gereçler konuya uygun seçilerek, konular çocuğun seviyesine uygun olarak belirlenmelidir. Öğrenciler yalnızca suluboya, pastel, guvaş gibi standart tekniklerle sınırlı bırakılmamalı, çok çeşitli malzemelerin kullanım imkânları sunularak yaratıcılıkları geliştirilmelidir.

Aynı zamanda bireysel çalışmaların yanında öğrencilere grup etkinlikleri yapabilecekleri imkânlar sağlanmalıdır. Bu şekilde öğrencilerin sorumluluk alma, tartışma, fikir alış verişinde bulunma, iş birliği yapma becerilerinin de geliştirilmesi gerekir.

Sınıf öğretmenlerinin de sanatın ve sanat eğitiminin önemini ve gerekliliğini anlayarak, öğrencileri bu tür etkinliklere yönlendirmeleri ve desteklemeleri gerekmektedir.

Görsel Sanatlar Dersi' nin haftada bir saat olarak belirlenen ders saati bu ders için olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Ders saatinin yetersiz oluşu araştırma sürecinde olduğu gibi derslerde de sanat etkinliklerinin tamamlanamamasına sebebiyet vermekte, çalışmalar bir sonraki haftaya sarkarak etkinlik süreci sekteye uğramaktadır. Nitelikli sanat eğitimcilerinin bu dezavantajı dikkate alarak öğrencileri dersin en verimli şekilde, amacına uygun işlenebilmesi için gerekli yönlendirmeleri yapmaları gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Aral, N.(2000). *Çocuk Gelişimi*. İstanbul: YA-PA Yayın Pazarlama San. ve Tic. AŞ.

Ankay, A. (1992). *Eğitim Psikolojisine Giriş*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Altınköprü, T. (2001). *Çocuğun Başarısı Nasıl Sağlanır*. İstanbul: Hayat Yayıncılık.

Altınköprü, T. (2007). *Karakter, Bilim ve İnsan Tanımada Testler*. İstanbul: Hayat Yayıncılık.

Atabek, E. (2006). *Kuşatılmış Gençlik*. İstanbul: Alkım Yayınevi.

Bacanlı, H. (1999). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Bloch, S.(1989). *Psikoterapilere Giriş*. (Çev. E. Eker). İstanbul: Cerrahpaşa Yayın Birliği, Taş Kitapçılık.

Boydaş, N. (1990). *"Resim İş Eğitimi Nasıl Geliştirilebilir?"*. Ortaöğretim Kurumlarında Resim İş Öğretimi ve Sorunları. Ankara: Türk Eğitim Derneği Bilim Dizisi No: 8.s.281–285.

Buyurgan, S. ve Buyurgan, U. (2007). Sanat Eğitimi ve Uygulamaları. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Dodson, F. (1997).*Çocuk Yaşken Eğilir*. (Çev: S. Selvi). İstanbul: Özgür Yayınları.

Ergin, H. K. ve Köse, S. (2008). *Ergenlik Dönemindeki Kızlarımızı Anlamak*. İstanbul: Hepsi Çocuk Yayınevi.

Etike, S. (1995). *Sanat Eğitimi Yazıları*. Ankara: İlke Kitabevi Yayınları.

Gökaydın, N. (1990). *Eğitimde Tasarım ve Görsel Algı*. Ankara: Sedir Yayınevi, T.H.K. Basımevi.

Gövsa, İ. A. (1998). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Hayat Yayınları.

Gürsoy, H. (2002). *Çocukluk, Gençlik Çağı Eğitimi ve Problemleri*. Ankara: ABC Matbaacılık.

Hapworth, W. M. Ve Heilman, J. R. (1999). *Kardeş Kıskançlığı*. (Çev: S. Şenol). İstanbul, Beyaz Yayınları.

Hurlock, E. B. (1987). *Ergenlikte Beden Gelişimi*. (Çev. G. Günce). Ankara: Hacettepe Taş Kitapçılık.

İnan, B. (2002). *Anasınıfı Çocuklarının Duygu ve Düşüncelerini İfade Etmelerinde Çocuk Resimlerinin Önemi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Jersild, A. (1978). *Gençlik Psikolojisi*. (Çev. İ.N. Özgür). İstanbul: Kadıoğlu Matbaacılık.

Kağıtçıbaşı, K. (1973). *Gençlerin Tutumları*. Ankara: Sevinç Matbaası.

Kehnemuyi, Z. (2002). *Çocuğun Resim Eğitimi*. İstanbul: Redhouse Yayınevi.

Kırışoğlu, O. (2002). *Sanatta Eğitim, Görmek,Anlamak, Yaratmak.* (2. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Koptagel-İlal, G. (1991). *Tıpsal Psikoloji, Tıpta Davranış Biçimleri.* Ankara: Güneş Kitabevi.

MEB. (2008). İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretmen Kılavuz Kitabı. İstanbul: Devlet Kitapları, Kelebek Matbaacılık.

Preuschoff, G. (1998). *Çocukların İçindeki Korkular.* (Çev: Ö. Schulze). İstanbul: Beyaz Yayınları.

San, İ. (1979).*Sanatsal Yaratma, Çocukta Yaratıcılık.* Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

San, İ.(2004). *Sanat ve Eğitim.* Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları.

Şahin, M. (1985). *Başarı Düzeyi Farklı Üç Grupta Lise Öğrencisinin Kaygı Düzeyi Yönünden Karşılaştırılması.* Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Şemin, R. U. (1992). *Gençlik Psikolojisi.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Özkan, M. (1984). *15-17 Yaş Ergenlerde Görülen Korku ve Kaygılar.* Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Özsoy, V. (2003). *Görsel Sanatlar Eğitimi. Ankara:* Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Türkdoğan.G. (1984). *Sanat Eğitimi Yöntemleri (Resim-İş Öğretimi).* Ankara: Kadıoğlu Matbaası.

Yavuzer, H. (2003). *Resimleriyle Çocuk.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2005). *Resimleriyle Çocuk.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yetkin, S.K. (1968). Güzel Sanatların Eğitimdeki Yeri. *Ankara Eğitim Fakültesi Dergisi,* 1-4 s.125- 129.

Yılmaz, S. (2001). *İlköğretim Okullarında (12-15) Yaş Arası Çocukların Kendilerini Dışa Vurmada Resim-İş Dersinin Önemi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yılmaz, M. (2007). *Görsel Sanatlar Dersinde Uygulamalar.* Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.